

PANNONTÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

2018|2

www.pannontukor.hu

9771219688006

18001

PANNONTÜKÖR | KULTURÁLIS FOLYÓIRAT | 2018 | 2

SZÉPIRODALOM

Egymondát

Horkay-Hörcher Ferenc: Varázshegy – Egymondatos napló 2017 decemberéből 3
Farkas Wellmann Éva: Egymondatok – január 7

Az eltűnt vers nyomában

Byron: Óda Napóleonhoz – *Szabó T. Anna fordítása* 10

Egressy Zoltán: Curacao 14

Gellérfi Bence: Méreg 16

Juhász Róbert: Téli parkban, Hajtogatás, Árnyék 18

Haklik Norbert: Mona Lisa elrablása – *részlet egy készülő regényből*– 20

Csák Gyöngyi: Villamoson, Hetek óta, Eljöttek lassú, téli erdők 27

Falcsik Mari: Valamiféle szeretetátlulás, Ki tudja, Még meddig, 28

Feltétlen igény, Anyám és a faluja 32

Sándor Zoltán: Halál a vasúton 35

Farkas Gábor: Hiába hull rám, Indul az út

Bíró József: Paisan plienbangchang ... – , Hogy, Yasunori shiobara ... – , Hogy 36

Jim Carroll ... – , Hogy 38

Döme Barbara: Kihallgatás 42

Fellinger Károly: Reflex, Hajjaj 43

Ádám Tamás: Sétagalopp 43

Riersch Zoltán: Nem értem, Poklom parazsa, Őszi könnyek nélkül, Töredékek 43

Erdei Lilla: Pörgős, fiatalos -részlet 46

Dráma

Sopsits Árpád: Ajánló Vörös István Presszó-szonátája elé 52

Vörös István: Presszó-szonáta 53

HELYTÖRTÉNET

Foki Ibolya: „Egzaltált és lelkesedik a radikalizmusért...” 83
Tóth Ágoston, a magyar térképészet apostola Zalában, 1859-1867.

TANULMÁNY, KRITIKA

Nagy Imre: A magyar dráma negyven éve 2.rész 88

Botár Attila: Csvargás egy regény közepében és a Nagy Lepényen 94

Bánki Éva regény-trilógiájáról

Móré Tünde: Mindig egy lépéssel maga mögött – Dezső Kata: Akiket hazavártak 97

TÁRSMŰVÉSZETEK/ KÉPZŐMŰVÉSZET, SZÍNHÁZ, ZENE

Kostyál László: Zalaegerszegi Szalon 2018 100

Feledy Balázs: Táj – képek ma – Kiállítás a Völgyi-Skonda Kortárs Gyűjtemény válogatásából 107

Turbuly Lilla: Női arcok groteszk tükrökben – *A Presszó-szonáta Esztergomban*

Turbuly Lilla: A csillagszemű juhász testvére – A halhatatlanságra vágyó királyfi 111

a Vaskakas Bábszínházban

Tóth László: Bartók és a népzene – Egy érdekes feldolgozás két kuriózum-koncertben 116

35 ÉVES A ZALAEGERSEGI HEVESI SÁNDOR SZÍNHÁZ

Emlékszem. . .

Dr. Merő Béla emlékező gondolatai két részben, IV tételben – Első rész 118
(Készítette: Péntes Csaba)

KANIZSAI LEVELESLÁDA

– **Kardos Ferenc** válogatása 125

Hírek 127

Szerzőinkről 128

Melléklet: SZálinger Balázs: A halhatatlanságra vágyó királyfi

Lapszámunkat az Egerszegi Szalon kiállítóinak munkáival illusztráltuk.

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Balogh László – elnök (Nagykanizsa)

Cséby Géza (Keszthely)

Hóbor Erzsébet (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő

Nagygyéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes

Bence Lajos – munkatárs

Braun Barna – munkatárs

Gál Soma – munkatárs

Rovatvezetők:

Vörös István – vers

Bene Zoltán – próza

Kaj Ádám – műfordítás, dráma

Nagygyéci Kovács József – tanulmány, kritika

Kostyál László – képzőművészet

Turbuly Lilla – színház

Király László – zene

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900

Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

Tel:06/92 951-513

E-mail: pannontukor@gmail.com

Irodavezető: Péntes Csaba

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök

Előfizethető csekken vagy számlázással, mely a

szerkesztőség címén igényelhető.

Számlaszám:

Zalavölgye Takarékszövetkezet, Zalaegerszeg

75500258-10809415

Ár

1000 Ft/szám

4500 Ft/év

ISSN 1219-6886

Lapterv:

Náspáng Grafika

horvathemz@gmail.com

Nyomdai munkák:

Göcsej Nyomda

8900 Zalaegerszeg,

Bajcsy-Zsilinszky tér 2.

E-mail:info@gocsejnyomda.hu

További támogatóink:

Szabolcs Péter: Tékozló fiú

Horkay-Hörcher Ferenc

Varázshegy

Egymondatos napló 2017 decemberéből

Édesanya, Hörcherné Horkay Nóra (1936-2018) emlékére

December 1. Péntek

Karácsonyi utazás: Kezdődjék történetünk Mészöly Miklóssal: az irodalmi múzeumban okos irodalmárok arról beszélgetnek, hogyan írja át az író életművét házassága hiteles története.

December 2. Szombat

Szerzetesek várakozása: Gyertyagyújtás, vesperás és adventi koncert a hófölte Pannonhalmán.

December 3. Vasárnap

Varázshegy: Délben ebéd Anyával és a csukott szemmel kiabáló Szofi nénivel a téli szanatóriumban, délután 98 éves keresztanyám, Médi néni váratlan telefonja, Ferenc nap alkalmából.

December 4. Hétfő

Anya sír: Menekülne a kórházból, de nem tud lábra állni, lldi nyugtat, mi jöhet még, nagy pelyhekben szálldos a hó.

December 5. Kedd

Fiam és lányom hívása: Dani felváltana a beteglátogatásban, de nem engedem, Noémi megkönnyebbült, leadta Berczik Sárás szakdolgozatát.

December 6. Szerda

A szelídek városa: Az Írószövetség kongó klubjában Kemény Pista felfedi a verseskötetemben rejtőző kedves, ismeretlen angyalokat.

December 7. Csütörtök

A házasság rejtélyei: Este a konyhaasztalnál én és Ildi, öregedő szülék, frissen házasodott lányunkkal vígan elemezzük a házasság rejtélyeit.

December 8. Péntek

László könyve: A lebukó nap fényében a kórteremben verset olvasni anyának: versterápia.

December 9. Szombat

Pisizag: Nem találjuk a kitörési pontot a munka, a kórházlátogatás és az egyre sűrűbb kutyasétáltatás Bermuda-háromszögéből.

December 10. Vasárnap

Jó és Rossz: Délután forralt bort kortyolunk Ildivel a karácsonyi vásárban a Bazilika előtt, este Zanzibár nekiszalad az üvegasztal lábának, vérfoltos lesz fehér bundája.

December 11. Hétfő

Digitális népköltészet vagy szkennerrhiba: Ma – büszke szerző - egy ismeretlen közösségi oldalon ütközöm bele versem elért változatába – a „megbarnult fénykép”-ből itt „megbarnult fénykép” lett.

December 12. kedd

Lélektornász: Már a vidám gyógytornász lány és a tetovált karú, szintén mosolygós szemű nővérke is verset olvas, anyának – közös kedvencük az *Anya szerelmei*.

December 13. szerda

Módszertani előkérdések: A hónap és a szövegtér felező pontjához közeledve, egy Ágota Kristófról szóló szakdolgozatterv apropóján, néhány módszertani kérdés merül fel: vajon meddig tart egy mondat igazsága? elér-e a következő mondatig (napig)? lehet-e egyáltalán igaz mondatot mondani (írni) napló (tehát irodalmi) formában? s mit jelent a harminc napos életszakasz *realtime*, tehát közvetlen megörökítése? mivel jár egy ilyen hosszadalmas testi-lelki *biopszia*? miként viszonyul ebben a műfajban az, ami történt (szüzsé) azonali elmeséléséhez (fabula)? s kivel köt a szerző paktumot ilyenkor? netán Mefisztóval? ráadásul Advent és Karácsony idején? mennyiben lesz a szerző sajátja a mű (vagyis az, ami megesik vele), s milyen mértékben van kiszolgáltatva mindkettő, szerző és műve is, a véletlennek (kegyelemnek)?

December 14. csütörtök

Kontinentális demencia: A szerzetesi főiskolán Ferenc pápa októberi mondatát ismétli el a bíboros-prímás: „Európa egyfajta emlékezethiányban szenved.”

December 15. péntek

Pan Cogito: A 18. századi lengyel kastély patinás melléképületében értelmiségiek gyászoljuk és tartjuk lélegeztető gépen Európát: vagyis gondolkodunk és vitatkozunk.

December 16. szombat

Varsó, téli időben: A társadalmi emlékezettről szóló konferencia második napjára igyekezve a lengyel sofőr büszkén kivágja: ő bizony katona volt, a politika nem érdekli, és rajongott az Omegáért és a Lokomotívért.

December 17. vasárnap

Aranyvasárnap: Az összeveszés után késve érkezem a ferencesek miséjére: a prédikációban Páter Károlyi Bernátra emlékezünk, akit ávosok kínoztak halálra 1954-ben; béke poraira.

December 18. hétfő

Lecke: Anya nem érti, mi történik; a társalgóban I.-t köszöntik barátai saját slágerével, egykor népszerű zenész volt, most bukósisakban, némán él a kórházi osztályon, időnként az ablak elé tolják, tanulja a téli fákat.

December 19. kedd

A filozófia iskolája: Az év végi intézeti rendezvényen ital és aprósütemény, maroknyi filozófus, becsülettel küzdünk a múlt árnyaival, aktuális jellemhibáinkkal.

December 20. szerda

E-moll: Karácsonyhoz közeledve Ildivel rákapunk az internetes koncertjegy-vásárlásra – Diótörő Szilveszterkor az Erkelben, *Carmen január 5-én, Győrben.*

December 21. csütörtök

Ünnep és ajándék: Káosz a városban, Danival mi is vásárlásba fogunk, délután, ahogy kinézek a vibráló lámpafüzért tükröző kórházi ajtón, látom, apró szemekben szítál a hó.

December 22. péntek

Távol a város zajától: Vékony hótakaró fedi a földeket; Tiszacsegén, az áradó Tisza partján, a kompikötő csárdájában estebédre korhelyhalászlét szürcsölünk Ildivel.

December 23. szombat

Bliss: A kutyasétáltatásból hazaérve rajtakapom, ahogy a Hajnal rózsás ujjával végigsimítja a Hátsó Ház halántékát.

December 24. vasárnap

Szenteste: Anyát mintha benyugtatózták volna, álmából ébresztjük, amikor jövünk ünnepelni, nem tud válaszolni nyugtalan kérdéseinkre; az éjféli misén van kiért imádkozunk.

December 25. hétfő

Karácsony első napja: Az ünnepi reggelit Ildi a hallban tálalja: narancsos kuglóf, kakaó, méz.

December 26. kedd

Karácsony második napja: Reggel kocogás, délelőtt látogatás a Vérhalom utcában, az apai családom által építtetett házban, elegen vagyunk: keresztanyám, Médi néni és két lánya, mi négyen és a bátyám, végül a gyerekek is megérkeznek.

December 27. szerda

Jacqueline: Hőemelkedés, munka, beteglátogatás, este Ildivel megnézzük a Jackie című filmet, majd A Király beszédét, végül Fábri *Requiem*-jébe kapunk bele: könnyek, káprázatok és konklúziók.

December 28. csütörtök

Boldog, szomorú dal: Bal hónom alatt Zanzibár, jobb kezemben szemeteszsák: elégedett családfő, vendégjárás után, kutyasétáltatás előtt lépegetek lefelé a lépcsőházban.

December 29. péntek

Dél és Észak: Délelőtt Herczeg Ferenc elbűvölő adriai tengeri zsebkönyvére akadok rá a könyvesboltban, a borítóján suhanó karcsú vitorlás, délután fehér süveges fenyőfák közt vezet a sétaút anyához.

December 30. szombat

Bíborszínű díszterítő a hallban: Ebédre két baráti házaspárt várunk, a lányok gimnáziumi osztálytársaink voltak, egyikük végül lemondja, a másik pár jól érzi magát, maradnak sötétedésig.

December 31. vasárnap

Nyitott mű: Egy napos, hirtelen betegség gyűri le Ildit, bennem borzong a finom láz, napközben teákat főzök neki és magamnak, délben anyánál vagyok, este a Diótörőre nem tudunk elmenni, történetünk és meséje is lezáratlan marad.

Egymondatok- január

Január 1. Boldog új évet – kinek-kinek, amit a boldogság jelent.

Január 2. Amikor az lesz a (vállalható) valóságod, ami körülvesz, megérkezel – írom egy levélben okoskodón –, de vajon lehet-e, kell-e segíteni annak, aki nem kéri?

Január 3. Dsidánál olvasom: „Mások / minél nagyobb tornyot emelnek, / annál mélyebbre ások.”

Január 4. Ez nem tudom, kinek a napja (nem az enyém).

Január 5. Ha az ember egy napon belül utazik vonattal Békéscsaba és Budapest, illetve Budapest és Miskolc között, erős következtetésekre juthat – a berendezést, körülményeket nézve mintha nemcsak a szerelvények, hanem az emberek is osztályozva lennének; de legalább a Miskolci Nemzeti Színházban az *Elza vagy a világ vége* osztályon felüli humorral és mélységgel vigasztal.

Január 6. Budapest. Egy kis utókarácsonyozás a bátyámékkal, tavalyból átlóptott ünnep: gyerekizgalom, ajándékilletat.

Január 7. Tibor készülő Grendel Lajos-monográfiájának újabb fejezetét olvasom; sokan kedvet fognak kapni majd a korai regényeihez.

Január 8. Ma megkeresett egy kedves fiatal hölgy, hogy elkészítette a Wikipédia-cikkemet, és nézzem át, hogy minden rendben van-e – ha a lexikon minden szerkesztője ennyire felkészült, azt hiszem, nincs veszve minden: többet tudott rólam, mint én magamról, legalábbis rendszerezettebben, érthetőbben.

Január 9. A *Bárkánál* készülünk a 25. jubileumunkra, és ma már megvan a szerkesztőségi belső szavazásunk eredménye: idén hárman is kapnak Bárka-díjat: Garaczi László, Pécsi Györgyi és Vörös István – öröm, öröm!

Január 10. Nóri beteg, ezen a télen már másodszor – pedig évek óta nem kapta el ezt a téli ragályt.

Január 11. A *Bárka*-díjasok antológiáját szerkesztjük Szil Ágnessel (ahogy én szólítom, s csak remélem, hogy szereti: Ágikával) – utolsó simítások már ezek, nekünk pedig egy 25 éves kortárs irodalmi időutazás vége – büntudat nélkül olvashattunk hosszú órákat naponta.

Január 12. A beteg gyerekekkel való ücsörgés befelé fordítja a tekintetet, és terem egy verset.

Január 13. A vallásszabadság 450. évfordulója – nem vagyok jó az alkalmi költeményekben, és ez sem az: de talán sikerült mondanom valamit arról, ami a mondanivalóm a témáról.

Január 14. Nóri iskolai rajzai közt találok: a családom és én, két kört kell kitölteni szabadon – a családba egy könyv kerül, az övébe egy csodaszép, sokszínű mandala.

Január 15. Lackfi János és Vörös István vidáman dekonstruálták az irodalmi hagyományt a Békéscsabai Jókai Színház Vigadó-jában – és még ennél is felszabadultabban folytattuk az estét: életmentőek az emberi pillanatok, különösen a tél derekán.

Január 16. Egész nap levelezés különféle ügyekben, de így legalább egy-egy kedves, marandó mondat is röppen oda-vissza – mennyire fontos volna tudni róluk, figyelni rájuk rendszeresen, s még inkább: időt tölteni személyesen a társaságukban!

Január 17. Életem első kézilabdameccsére (Békéscsaba-Győr) mentem el Nórival – tavaly kezdett bele a sportba, és a nagyoktól akar tanulni – hatalmas volt az izgalom, meglepő az érdeklődés, talán a fél város ott volt; nem kezdek el filozofálni rajta, a kulturális rendezvények látogatottságához végképp nem hasonlítom.

Január 18. A Viszki a moziban – örülök, hogy úgy sikerfilm, hogy nem rajzolja el a portrét... nagyon; egyes részleteiben egyenesen megrendítő.

Január 19. Elképesztően hosszú út haza, Székelyudvarhelyre, miután a karácsonyt ellehetetlenítette a vasút (megszüntették a Budapest–Székelyföld vonalat) – végre együtt a szülőkkel, hosszú beszélgetések.

Január 20. Itthon, Erdélyben igazi tél van, próbálom belefényképezni magamat, magunkat minél többször, minél nagyobb nyomatékkal.

Január 21. Kolozsvár, ebéd barátokkal, emlékidézés, fesztelen kacagás semmiségeken.

Január 22. Este Activity – hihetetlen, milyen viccesen-édesen-bosszantóan képesek összezárni ellenem a drágáim; végre egy játék, amiről ők is, én is azt gondoljuk, hogy megy nekem.

Január 23. Elek Tibor és Erdész Ádám közös könyvbemutatója Gyulán és az összegyűlt népes közönség valami affélet üzen, hogy nem formáság a kultúra napját ünnepelni itt és most, így és velük.

Január 24. Az első, kányádi iskolám képét találtam meg ma az interneten véletlenül – alig több mint egy évig jártam oda, de mai napig szinte mindenre emlékszem abból, ami ott történt.

Január 25. Most már célegyenesben vagyunk, közeledik a *Bárka-ünnep*, és készülünk mi is, *hogy minden tekintetben sikeres legyen a születésnap – 25 évesen illik legjobb erőben és derűben várni az elkövetkező évtizedeket.*

Január 26. Ég, szilfa, háztetők – ezeket látom a fürdőszobából reggelente, az ablak keretében; a színek, az elrendezés, de még a megvilágítás sem mindig ugyanaz, mostanában egy lehetnyit fényesebb a kivitel.

Január 27. Egy őrült naplója a Jókai Színházban – Katkó Ferenc fordításában és színészi értelmezésében; a hatás elemi, de nem lesz egyszerű írni róla.

Január 28. Hóvirágok a kertben – az ősszel hatalmas darabokban felforgatott földkupacok alól bújtak elő úgy egy hete; Nórika hosszasan fényképezi őket; egyik szebb virág, mint a másik.

Január 29. Az utóbbi időben sok Karinthy-paródiát olvastam – meglevenedik általuk a 20. századelő; vajon a mi századelőnket ki kelti életre?

Január 30. Arra kellene folyamatosan törekednem, hogy megszabaduljak a *van látszatát keltő szeméttől: a majdnem kifogyott* tubusok, palackok, az utoljára nagyon régen használt ruhák csak elveszik, elhasználják a figyelmet – ahogyan a kiürült vagy hazug emberi viszonyok is.

Január 31. A február hátha kiszabadítja a nyomdából új verseskönyvemet, a *Parancsolatokat* – Ferencz Zoltán díjnyertes grafikáival, az Evilági együttes CD-mellékletével.

Kiss Ágnes Katinka:
Tápláléklánc I.

Byron

Óda Napóleonhoz

Vége - a császár elbukott!
Világokkal dacolt,
de fenn ragyogni nem tudott:
lezuhant: él, de holt!
Lehetett birtokod ezer,
Földünk csontokkal lepted el:
nagyságod semmi volt.
Lucifer óta senki más
sorsa nem volt ily rút bukás.

Gonosz szellem! Ki földre hullt,
azt mért ütni tovább?
Te önfényedtől elvakult!
Ki nem fél, látva lát!
Lehet hatalmad végtelen,
de megölöd könnyörtelen
azt is, aki imád.
Bukásodig ki hitte el,
hogya a dicsvágy is földre ver?

Nagy lecke volt - ezt nézi mind
a jövő harcosa,
elrettetésül sorsod int,
nem filozófia.
Uraltad mindenek szívét,
de hatalmad úgy törve szét,
mint ősi pagoda,
vagy vérszobor, nagy vaskirály,
ki gyenge agyaglában áll.

A hiúságod végletes:
harc harsogása hajt,
földengés-hangú győzelem
új küzdelmedre rajt,
kardod mindenkit földre ver,
s jaj annak, aki szót emel:
levered porba majd.
Sötét szellem - mily fekete
a dicsvágy emlékezete!

Te elpusztított pusztító!
Legyőzött győzelem!
A mindenkit letaposó

most nincstelen legyen?
Ki császárságról álmodik,
megtartja-e a puszta hit
vagy halálfélelem?
Rablét – vagy hősként hullani...?
Gyáva bátorság dönteni.

Múlt hős, ki tölgyet hasított,
hitte: örök-szabad,
de újra láncra vetve ott,
hogy törjön ki a rab?
Erőd teljében így te is
ledobtad minden láncaid,
de bezártad magad.
Őt erdő vadja ette meg -
de te saját szíved eszed.

A római, ki honfivért
diktátorként kiont,
megelégítvén vad szívét,
végül mégis lemond,
népét megvetve hazatér:
hordták igáját, de miért?
„A szolganép bolond!”
Erénye: csak a szabadon
visszaadott teljhatalom.

Hatalmát unva a spanyol
rózsafüzérre vált,
cserél cellára birtokot,
csuhára koronát,
imát számolgat, vezekel,
hatalmát hogy felejtse el,
hogy megváltsa magát -
inkább ne lett volna soha
se bigott és se despota.

De te? Magadtól nem adod:
villámod elveszik.
Trónod oda későn hagyod:
beteltek bűneid.
Gyáván kapaszkodsz, te Gonosz!
Mégis: bukásod nézni rossz,
hisz senki nem segít.
A világ, Isten zsámolya,
ily szégyent nem hordott soha.

Vért ontott érte a világ,
s most bezárva lakik.

Fogadta trón hódolatát,
és nyalták lábait.
Szép Szabadság! De jó neked:
most látod ellenségedet,
hogyan megalázkodik.
Nála fényesebb név soha
ne legyen földünk zsarnoka!

Így majd iszonyú tetteid
rémhíre megmarad,
nem hírlelik győzelmeid
úgy, mint bukásodat,
másként majd új Napóleon
támad a régi zsarnokon,
s a világ nem halad -
de így? Nap lenni ki akar,
ha éjre vált a diadal?

A hős pora a mérlegen:
akár a sár pora.
Halandóság! Áldott legyen
vak mércéd igaza.
De mégis: amíg a nagyok
szelleme fényesen ragyog,
és ismeri a ma,
őket a gáncs nem érheti:
győzelmük örök, éteri.

Na és az osztrák gyászvirág,
felséges hitvesed?
Oszlja szégyened birtokát,
és ott marad veled?
Térdel-e híred romjain,
te késő bánat, hosszú kín?
Ott van, gyilkos, veled?
Jól vigyázz rá, ha még szeret,
mert ő az összes érdemed.

Siess hát: vár a mord sziget,
ott nézd, hogy fut a hab:
a tenger sosem lesz tied,
a föld nevet: szabad.
A partját mind bejárhatod:
hatalmad ennyi csak, tudod,
és ennyi is marad.
Szólt Korinth pedagógusa -
s emlékezz! Betelt jóslata.

Timur, te! Rab vagy, rab maradsz,
hogyan ízlik ketreced?

Mit gondol most a vad harag?
„Mindenem elveszett”?
Vagy rísz, mint Babilon ura,
s a hatalomvágy tébolya
elvette az eszed?
Ki világot hódoltatott,
hogy bírja ki, hogy most halott?
Vagy Prométeuszként kínod
keserű, de szabad?
Nem könyörögsz, csak elbírod
a sziklát és a sast?
Istensors s ember átkai,
végül ezt kell kiállani -
de viczorog a rab,
büszkén viseli végzetét,
s örül, ha végre jön a vég.

Volt óra, perc, hogy Gallia
világot hódított,
te voltál mindenek ura,
de neked ez se sok,
Marengónál a vad, mohó
mindenre szomjas hódító
győzött, de elbukott,
ha tisztább lettél volna tán,
győztél volna nagyobb csatán!

De császár vágytál lenni te,
bíbor ruhák alatt,
uralmad emlékezete
hátha így fennmarad,
de hol van már fakult ruhád,
s mit szerettél, a cifraság,
vállap, csillag, szalag?
Mondd hát, szegény király-gyerek:
mind elvették csörgőidet?

Kire tekintsen ma a szem,
nagyságra szomjasan?
Hol nincsen véres győzelem,
sem hívság, hasztalan?
Van, igen, egy, csak egy, a hős,
mint Cincinattus, oly erős,
nyugát nagysága – van:
Washington! Föld, szégyelheted,
hogy több ily hős nem született.

Szabó T. Anna fordítása

Egressy Zoltán

Curacao

Tessék, az italod. Pont most jössz ezzel, hogy mi a világ? Sokkal könnyebb dolgokat se tudok elmagyarázni. Kiskoromban örületes probléma

volt nekem ez az egész. Nem tudok plasztikus magyarázatot adni rá. És ismertetni se nagyon, az alaphelyzetet. Biztos az apróságok felől kéne

a nagyobbak irányába haladni, fordítva sehogy se érthető. Ha a végén érek oda, ahol vagyunk. Túl távoli asszociáció. Térben és időben is hibás

megközelítés. Lényegesen könnyebb lenne, ha gyerek volnál, vagy valami törzsi ember, aki még semmit nem tapasztalt meg a civilizáció durvább

vívmányaiból, nem ismeri a történelmet, és/vagy írástudatlan. Akkor kezdhethném így: van a Föld. A Naprendszer harmadik bolygója. Több bolygó

van. Néha nyolc, néha kilenc. Ez nagy rejtély, ki tudja, a kilencedik létezik-e valójában. Időnként csak hipotetikusán. Ez az egyik naprendszer. A

a naprendszer a galaxisunkban van. Csakhogy ott még sok más naprendszer is megtalálható. Ha kényelmesebb neked, ha valamiért jobban

esik, bolygórendszernek is nevezheted. Vannak csillagrendszerek. Nagyon sok csillagrendszer. Rengeteg galaxis. A sok-sok-sok galaxis adja ki

az univerzumot. Bizonyos elméletek azt állítják, vagy sugallják, hogy belőlük is több létezik. Ez viszont így már multiverzumot jelent. Bezárunk,

nem tudunk mit kezdeni a komplex rendszerek méreteivel. Olyan, mint az őszi levélhullás, vagy mint a szerelem. Elméletileg végesnek kéne lenni

mindennek, úgy lenne logikus, mi értelme volna a végtelenbe veszésnek? Felfoghatatlannak tűnő rendszer. Az is, ahogy a semmiből megszületik

valami, tágul, aztán zsugorodni kezd. Egyetlen élőlény az egész? Vagy százmillió? De hát miért csak itt létezne, és miért pont így, ez itt a két ide

termett szemed, ez a mindig méltatlankodó szád, amivel a mindent akarod helyettem, ezt a helyet itt előszobának hívják, ezt meg elkésett csóknak.

De hogy néz ki az, amikor nincs semmi? Nem tudod elképzelni, mert vagy és beszélsz. Nem lehetséges a semmiről fogalmat alkotni. Na, én

ezen gondolkodtam kiskoromban. Semmire nem jutottam. Látod, nem tudom jól elmondani neked a világot. Az elmúlást felfogom, és azt is,

hogy mit jelent a búcsúzás. Az utolsó éjszaka rémülete. De a keletkezést már nem értem, az nagyon távoli, nagyon másvilági valami. És még

akad vakfolt szép számmal ezeken kívül is. Egy szép nagy szilvesztert kéne csapnunk. Sajnos a vetítés most már elmarad, bezárt a mozink, van

más baj is, elfelejtettem fagyasztott gyümölcsöt venni a koktéllhoz, blue curacaót se kaptam, nem megyünk most már senkihez el, a tévéműsor nem

kecsegtet semmi jóval, utcabált se rendeznek ma errefelé. A saláta jól sikerült, egyél egy utolsó, jó vacsorát, itt az italod is, fogd, idd meg, nehogy a

nagy világfigyelésben végzetesen felmelegedjen.

Gellérfi Bence

Méreg

akartam csókolni puhán a nyakad,
városunk fülledt augusztusában
albikban vagy koliszobákban az ágyon,
akartam, de kiderült, túl sokra vágytam,
akartam fejecskéd alsó sziklaszirtjén is,
a vállpánt alatt a bőrön, ott azt a csontod,
akartam érezni illatod, elveszni a hajadban,
szétcsorogni a zuhanyban, ujjamon folytatni a nyálad,
akartam, hogy velem smárolj, ne a sok seggfejjel,
akikkel eddig, vagy egy haverommal annó,
nem ismertelek és boldog-tudatlanul éltem,

akartam, hogy arra a fesztivál-koncira menjünk,
egy hajnali haza-vonaton egymás vállán aludni,
akartam veled pokrócba vackolva Trónok Harcát nézni,
gyrost enni a Budibüféből, buli utáni úton hozzád,
akartam az egy-városi külön emlékeinket
egy közös fejdobozba szórni, akartam akárhányfelé,
akár a prágai parton, akár a mártélyi tónál,
üveg borunkkal egymás hasán fekvé felnevetni,
akartam, hogy letegyük a jogsit és elrepesszünk,
félúton hülyeségekkel lefotózkodva megállni,

akartam, hogy valahogy, akárhogy, bárhogy,
veled legyen végre valami, valahol, valamikor,
és neked velem, vagy ha úgy kell, nélkülem,
lemondva a régi magamról, a hétpróbás, túlélte múlttól,
akartam, hogy egyszer te legyél a mérgem,
ami megbolondít, majd majdnem meg is öl engem,
és kicsit azzá is lettél, csak máshogyan,
szétfröccsent benzined és felégettem a tájat,

meg dezsősen majd „te vagy az éjjel és az örvény”,
aztán adysan ..hogy te leszel a halál, köszönöm”,
akartam valakiddé válni, aki nem csak a századik
olyan, aki megpróbálja, de túl gyenge és elbukik,
párszor talán felemlítéd, persze leszólva,
de az életedből lassan akkor is eltűnik,
a jobb fejek listájáról lekopik,
akartam a pia-határt jobban állni,
azt az elbaszott estét nem átélni,

akartam, hogy ne legyek túl kevés,
aztán ez túl sok is lett,

és ugyanúgy akartam másoknál is nyerni,
akartam kislányokat, jeges végzetasszonyákat,
F.-ket, K.-kat, sokféle nevűeket, ki tudja, hányat,
vagy csak megtartani, akiknek lehettem az a bárki,

és ugyanígy akartam valakivé a világban,
vagy csak ezen a környéken, is egyáltalán válni,
akartam igazibb író lenni, meg aki
körökben ismert ipse, pali, muki,
valakiknek jóbarát, valakinek szerető,
valakiknek szakértő, ez mind nem leszek,
felittam a te mérged is, mint annyiét,
most ki marad, akivé váljak?
hová bomlasztotok, ki nő ki a romból?
ki lesz, akivé, és akikért,
megint feltámadjak?

Budaházi Tibor: Hédervári jelek

Juhász Róbert

Téli parkban

Kőzetlemezek csúsznak
halkan egymás felé odalent.
Évmilliók alatt sem találták
meg a helyüket. Lassan oldódó
köpetek a magma hullámain.
Hátukon téli park. Benne út.
Épp sózzák a munkások. Jól
átjárja, levet ereszt, s majd
kisüti a nap, ha végre valahára
felkel.

A térkövön kínosan csikorog
egy sétáló pár talpa alatt az
apró kavics. Utazótáskát
hoznak, ki-ki a maga felé eső
fülbe markol.

Munkamegosztás, bár lehet,
a csomag tartja össze őket.
Ha most megállnak, akkor is
haladnak az Eurázsiai-lemez
utasaként néhány centit egy év
alatt.

A háttérben egy fa fűzi a pirkadat
tűfejébe szomorú, vízparti álmait.
A megszokás épp nyomvályút alkot,
s peremén kétoldalt kibuggyannak
a lehetőségek.

Hajtogatás

Valahol a látóhatár fölött V alakban
húznak a vadlibák. Nem látom
őket, csak hallani vélem távoli
gágogásukat.

Összehangolják a vezérmadárral
mozgásukat, energiát spórolnak,
hogy elég erősen verhessenek
éket az égboltba, kettéhasadjon
fölöttem a mennyezet.

Körömágyamban hiányról,
mérgezésről árulkodó bárányfelhők
repülnek lassan, míg le nem vágja
őket a látóhatár kisollója.

Csalóka hőfokok nyúlkálnak nyirkos ingem
alá hörgőket gyullasztani.
Taníts meg halványabban égni, hogy a
fosztóképzők ne garázdálkodhassanak
szabadon, hogy hajlataink ne csupán
perforációk legyenek, melyek mentén
könnyedén hajtogathat belőlünk bármit a
kényszer.

Árnyék

Lassan lett reggel. Néhány órányi alvás hiányzott
a szemem alól. Tegnap tudtam meg, mi lakik
benned. Bontottam egy pezsgőt. Nem ünnepelem.
Ez volt csak itthon. Édes.
Pedig úgy utálok, előbb kikevertem, a
túlburjánzó szénsavat, a cukros
ízt. Egy oda nem illő buborék növekszik
poharadban. Kínos ez a jóindulat.
Az ablakot szivároghva üti át a világosság,
mint egy seb a gézt. Amin ez a nap átsüt, az
sajnos nem elég vastag.
Az üveghez szorulunk, és áteresztjük
szöveteinken a felismerést. Ami marad:
egy sötétebb folt a felvételen.

Tóth Norbert: Les Meules à Petrikeresztur

Haklik Norbert

Mona Lisa elrablása

- részlet egy készülő regényből -

Mondhatnám: arra ébredtem, hogy fordult a kulcs a zárban, és Szapáry Tibi barátom a következő pillanatban sűrű káromkodások közepette keresztülzuhant rajtam. De akkori állapotomra való tekintettel ébredés helyett inkább eszmélésről volna helyesebb beszélni. Persze akár ébredés is lehetett volna belőle végül – de Szapáry Tibi sűrű káromkodása valójában csak amolyan káromkodáskíséret volt, és sűrűnek is inkább azokat a pillanatokat mondhatnánk, amikor szándékát rendre meghíúsította botladozó nyelve, amely fölött Tibor helyett ekkor már végképp a sör, a whisky és az abszint triumvirátusa volt az önkényúr. Úgyhogy nemigen óhajtottam megtapasztalni, mi történne akkor, ha netán megakarna torolni rajtam, hogy kis híján a nyakát szegte azért, mert én éppen lakásajtójának küszöbén aludtam tajtrészeg álmomat. Tehát inkább totál káónak tettem magam, mint akinél teljesen reménytelen, hogy szeszekbe fulladt tudatáig bármi is elhatolhasson a való világ történéseiből.

Így, visszagondolva akár bosszankodhatnék is amiatt, hogy Tibornak eszébe se jutott megnézni, egyáltalán lélegzem-e még. Talán vele is megesett már, hogy a küszöb mentén kiterülve ébredt, ám még ha így is van, ezúttal nem emiatt volt, hogy rám se bagózott. Hanem mert fontossági listáján az én helyem szemlátomást elhanyagolható volt a Mona Lisához képest. Tibor ugyanis – éppen annyira szaporán, amennyire alkohol lassította tagjaitól tellett – a szobájába támolgott. Ott aztán részeg zihálása hirtelen elcsendesült, hogy a következő pillanatban egy kétségbeesett ordítást hallasson. Még egy szobával odébb, csukott szemmel is látni véltem, amint térdre roskad Mona Lisa üres terráriumá előtt. Őszintén megsajnáltam Tibit, amikor tudatosult bennem: miután úgy döntött, aznap már nem keresi tovább a gyíkocskát, abban a reményben botladozott hazáig, hogy talán én nálánál több sikerrel jártam, és annak rendje és módja szerint ott várja majd az üveglapok között, a fűtőlámpa alatt durmolva kedves kaméleonja.

Tibor még egyszer körbetámolyogta a lakást, sírásba fúló hangon szólongatva az állatot – *drága kis jószágom, szépségem, Lisácskám –*, később aztán már nem hívogatta tovább. Visszabotladozott a szobájába, és abból, amekkorát az ágya reccsent, amikor ráhanyatlott, tudtam, hogy végső tartalékaiból merített erőt ahhoz az utolsó pár lépéshez.

A bejárati ajtó küszöbén fekvő hallgattam, amint Szapáry Tibi egy szobával odébb álomba zokogja magát.

Aznap másodjára szintén Tibor ébresztett, bár ez alkalommal már sokkal kíméletesebben. Nem rúgott oldalba, hogy aztán ő is elterüljön az előszoba kövezetén, hanem csak bökődött az ujjával, aztán meg rázogatót, visszafogott határozottsággal. A szájszaga viszont brutális volt.

– Ébredj, Milán. Megyünk a rendőrségre, bejelentést tenni. És kell egy tanú. Aki te leszel – noszogatót, én pedig jobbnak láttam, ha ahelyett, hogy ismét alvást színlelnék, inkább megpróbálok a logika erejével hatni rá. Artikulációjának minősége alapján már eléggé kijózanodhatott ahhoz, hogy fogadókéss legyen az észérvekre.

– Tibor. Mindketten úgy nézünk ki, mint a mosott szar. Annak is az a verziója, amelyik félholtra piálta magát tegnap éjjel. Szerintem aludjunk még egy pár órácskát, aztán szed-

jünk rendbe magunkat, tudod, zuhany, friss ruha, ilyesmi, és csak utána menjünk a yardra. Ha így állítunk oda, seperc alatt elhajtának minket.

- Milán. Azt hiszen, még mindig nem vagy elég józan ahhoz, hogy felmérjed a helyzet súlyosságát. Mona Lisát tegnap éjjel tizenegy és éjfél között rabolhatták el tőlünk a *Kocsma a hülye helyen elől. Most pedig – nézett a karórájára – már negyed tizenkettő van. Láttad a Takent Liam Neesonnal? Ha elrabolnak valakit, és nem találják meg hetvenkét órán belül, akkor az végképp odavan. És annak a hetvenkét órának a hatoda már letelt.*

- Láttam. De nem hetvenkét, hanem kilencvenhat. És per pillanat nagyjából úgy érzem magam, mint az angol beteg, úgyhogy...

- Milán, ha valami marha puszta heccből rabolta el Mona Lisát, akkor tutira fogalma sincs arról, hogyan kell egy kaméleonnal bánni. Lehet, hogy kirakott neki egy tégelybe vizet, mint valami kutynak, az ökor. Csakhogy ez a gyíkokkal nem működik! Vagy reggel, amikor magához tért, egyszerűen csak fogta, és kibaszta a kertbe. Amivel Lisa végeredményben nem is járna annyira rosszul! Feltéve persze, hogy van kertje a baromnak, aki elrabolta. Ha van, és megtalálom, elásom benne. Nem Mona Lisát, hanem a barmot. Persze arra is kell gondolnunk, mi van, ha a kertnek nem kőkerítése van, hanem drót, és Mona Lisa át tud bújni rajta, és ki tud szökni az...

...jól van, rendben, Tibi, megyek tanúskodni, csak adj tizenöt percet, hogy megmosdjak, és felvegyek valami tiszta ruhát.

Beletellett az vagy huszonöt percbe is. Főképpen a fogmosás tartott soká, mígnem végül beláttam, hogy nincs az a mentolos-gyógynövényes paszta és az a sikálás, ami eltüntetné a számból a tegnapi dorbézolás utóízeit. Az abszint gyógyfüves-mentás aromája, az legalább hasonlít egy kissé a fogkrém ízére, villant át az elmémen hirtelen, ám ettől meg olyan érzésem lett, mintha sörrel és whiskyvel kevert fogpasztával lenne tele a gyomrom, és kis híján kitettem a taccsot Tibor barátom fürdőszobájának mosdókagylójába. Azonban végül sikerült kibekkelnem, amíg gyomrom háborgása alábbhagyott, úgyhogy amilyen gyorsan csak állapotom engedte, magamra rántottam egy készlet tiszta gúnyát, aztán szóltam Tibinek, hogy mehetünk.

Jó soká tartott, amíg végigyalogoltunk a Pellicova utcán, és nem is elsősorban a másnaposság miatt. Tibor minduntalan lehajolt, hogy bekukkantson a parkoló autók alá, és én is rendre lekucorodtam a házfalak mellett, hogy bepillantsak a szenespincék ablakán. Mondanom sem kell, hogy Mona Lisának nyomát se láttuk (nem mintha tudtam volna, miként fest a kaméleonnyom egy térköves járdaburkolaton). Ám mielőtt még erőt vehetett volna rajtunk a csüggedés, Szapáry Tibiből ismét előtört az idegenvezető.

- *Husova*, látod? - mutatott az utcatáblára, amint kiértünk a Pellicovából, és hosszú kocsi-sor, valamint villamoscsattogás jelezte, hogy a belváros legbelsejéhez közeledünk. - Tudod, mi az?

- Tudom, Tibor, hogy nem Hús utca. Hanem Husz János - blöfföltem, szemlátomást sikerrel, ugyanis Tibi csettintett egyet, és így szólt:

- Bingó, barátom. Kezdesz már valósággal elcsehesedni itten. Úgyhogy most letérünk a *Zelňákra. Arról tudod, hogy micsoda?*

- Zelnyák, az abból jöhet, hogy Zelnyí... Arra még emlékszem oroszából, hogy a zöld az ziljonj... Tibi, szerintem ez azt jelenti, hogy... - rukkoltam elő kis híján a rossz válasszal, ám ekkor ismét kiértünk arra a térre, ahol már jártunk két nappal korábban. Szerencsére a zöldséges standok láttán még időben kapcsoltam ahhoz, hogy diadalmasan rávágjam a helyes választ:

- Káposzta tér!

- Úgy van, úgy van, Milánom - helyeselt Tibor őszintének tűnő lelkesedéssel. Persze elég

jól ismertem már ahhoz, hogy tudjam: még ha beugratós kérdése nem is vált be, biztosan hamar megtalálja a módját, hogy jelezze, ő van hazai terepen.

– Mondom, már kinevezhetnék fogadott csehé... azaz morvává – folytatta.

Aztán pár pillanattal később hozzátette:

– Attól még a rendőrségen majd tolmácsolok neked, ha nem bánod.

Jó darabig eltartott, amíg odáig jutottunk, hogy valóban szükségem legyen egy szinkron-tolmácsra. Először még alaposan megvárattak minket a főtér sarkában megbúvó rendőrőr-sön. Szapáry Tibi elmélete szerint azért, mert szombatoként a rendőrök akarattal fogják szemérmetlenül lassúra az ügyintézését, azzal számolva, hogy a péntek éjjeli dorbézolás során pénztárcájukat, telefonjukat hagyott kuncaftok hamarabb megünják majd a várakozást, mintsem hogy sorra kerülnének. Ami bennünket illet, nekünk volt türelmünk bőven. Vagy inkább kaméleonját vesztett Tibor barátom eltökéltsége állt arányban az együttérzés-sel, amelyet én tápláltam iránta. (Azon emlékképek alapján, amelyeket arról a kora délután-ról őrzök, persze azzal az eshetőséggel is számolnunk érdemes, hogy egyszerűen csak túl másnapos voltam ellenkezni Tibivel – de inkább ne számoljunk vele. Ez a szolidaritás-duma sokkal heroikusabban hangzik.)

Amikor aztán végül ránk került a sor, rövidesen kiderült: értelmesebben is eltölthettük volna az időt annál, hogy a brünni yardon dekkoljunk. Az ügyünk kezelésével megbízott szerv ugyanis először Tibor lelkére kötötte, hogy az igazat, csakis az igazat mondja majd, majd ezen utasítását rám való tekintettel magyarra is lefordította vele, aztán feljegyezte az adatainkat, végül – komótosan pötyögtetve a klaviatúrába a jegyzőkönyvet – nekiállt a tényállás rögzítésének. A tényállás rögzítéséből persze semmit sem értettem, csak azt lát-tam, hogy Szapáry Tibi először sápad, aztán meg vörösödik, mígnem végül dühét nehezen palástolva felpattan, a rendőrnek odavet valamit csehül, ami nem hangzik túl szépen, aztán ellentmondást nem tűrő hangon ekképpen szól rám:

– Gyere, Milán, inkább igyunk egy sört. Ennek nincs semmi értelme.

Ám amint kihozta a pincér a két korsó *Starobrno*t a rendőrőrs melletti *Zlatá Lod'*, azaz *Aranyhajó söröző teraszán*, *Tiborom kedélye hamarosan felderült*.

– Milánom, mivel bosszankodni most jóval nyomósabb okom is van, inkább csak röhögök ezen az egészen. Ez a kihallgatás olyan volt, mint egy cseh film. A *Gútentág faszikáim* zsernyákos változata. *Startsky és Hutch*, a *Kétbalkezesekkel a főszerepben*.

– Lehet, hogy szórakoztató volt, de én csak annyit értettem belőle, hogy *chaméleon*, úgy-hogy avass be a részletekbe, ha megkérhetlek.

– Azzal kezdte Startsky – hörpölt bele ismét a sörhabba Tibor –, hogy mi a neve Mona Lisának. Mondtam neki, hogy Mona Lisa, meg hogy irreleváns, mert nem kutya, hogy hall-gasson rá. Erre megkérdezte, hogy ha nem hallgat rá, akkor honnan tudom, hogy így hívják. Azt feleltem, remélem, komolyan kérdezi, mert ha ez vicc, akkor nem tudok röhögni rajta. Utána meg azzal állt elő, hogy ha látnék tíz kaméleont, tudnám-e, melyik közülük Mona Lisa. És hogy van-e különös ismertetőjele, tetoválás, ilyesmi. Végül pedig megkérdezte, milyen színű a kaméleon. Na, ekkor lett elegendő a faszkalapból.

– Tiborom, hadd bátorkodjam megjegyezni, hogy ez a tetoválás-dolog annyira nem is elrugaskodott ötlet.

– Ne bódíts, Milán, még mindig nem józanodtál ki? Rajzoltattam volna a bőrébe egy átlótt szívet, és íratam volna bele, hogy *Tibi*, csak *hogy könnyebben tudják azonosítani, ha valami vadbarom ellopja a kocsmá elől?*

– Nem feltétlenül... de olvastam olyasvalakiról, aki majdnem ezt csinálta. Valami angol csóka. Elhozta a kutyát a menhelyről, aztán fürdetés közben észrevett rajta egy tetkót. Levonta a következtetést, hogy a jószág előző gazdája valami szadista állat lehetett, hogy

ilyenekkel gyötörte szegény jószágot. De tovább ment ennél. Feltetováltatta magára ugyan- azt az ábrát, mint ami a kutyán volt, ugyanúgy hastájékra, a bránere fölé, aztán valami érzélgős komment kíséretében feltöltötte róla a fotót a Facebookra. Az állatvédők azóta is röhögnek rajta.

- Miért, mi volt a tetováláson?

- A hím jel, a karika részről áthúzva. Állatmenhelyeken szokták rátetoválni arra a kutyára, amelyik ki van herélve.

- Na, akkor ez tényleg valami töketlen barom volt - vigyorodott el Szapáry Tibi. Újabbat kortyolt a sörébe, aztán ismét elkomorodott a tekintete.

- Remélem, ha valaki valóban hazavitte Mona Lisát, akkor olyasvalaki tette, aki jobban ért az állatokhoz, mint a te sztorid eunuchja - mondta, aztán a pincér felé emelte a pénz- tárcáját, jelezvén, hogy a számlát kéri. - Persze ha megtudom, ki az, így is, úgy is kiherélem.

Az a korsó sör az *Aranyhajó* teraszán valóságos csodát tett velem. Legalábbis új értelmet adott a gyögysör fogalmának. Tagjaimba visszaköltözött az erő, levertségem tovatűnt, és talán még fütyörészni is kedvem lett volna, ha nem baktat ott mellettem savanyú ábrázattal a Mona Lisájáért aggódó Szapáry Tibi.

Aztán a Pellicova utcán, az *U Alberta magasságában hirtelen olyan látvány tárult elém, amely tüstént komoly kétségeket támasztott bennem azt illetően, nem vittem-e túlzásba a brün- ni napok során a sörök, abszintok, whiskyk és egyéb szeszek apasztását, és hogy még mindig eszemnél vagyok-e.*

A Pellicova utca egyik házának tenyérnyi előkertjében legalább két méteres, ösztövérférfialak állt félterpeszben, kifakult, kockás pizsamában, és természetellenesen hosszú kar- jait lassan, ütemesen jobbra-balra lengetve bámult minket merev vigyorral a kerítés felett.

Szapáry Tibi határozott mozdulattal karon ragadott, és szaporábbra fogta a lépteit. Csak két háznyival odébb enyhített a szorításon.

- Nyugi, Milán, nem delirálsz, és ez nem Slenderman volt. Reggel meg esténként, és hét- végente néha ilyenkor, kora délután is kiáll a ház elé, és mindig ezt csinálja. Én csak úgy hívom magamban, hogy Bolond Bácsi. Ha a Pellicován laksz, előbb-utóbb hozzászoksz.

Aztán pár lépéssel később, a fogai között szűrve a szavakat hozzátette:

- Persze néha még így is a frászt hozza rám.

Amint hazaértünk, Szapáry Tibi bejelentette, hogy lepihen egy órácskára.

- Később még szükségünk lesz az energiára meg az éles szemre - mondta, aztán pár perc múlva már csak a horkolása hallatszott a zárt ajtó mögül, a szobából, ahol Mona Lisa üres terráriumra állt.

Miután magamra maradtam a szobában, tekintetem ismét rátévedt az éjjeliszekrényen heverő kék dossziéra. Nem sokáig időzött rajta - úgy éreztem, nem az olvasásnak, hanem az írásnak jött el az ideje. Írni akartam, haza, Emesének. Aztán eszembe jutott, mire kért pár nappal azelőtt, hogy régi történetbartelljeink felelevenítésének ürügyén elvonatoztam volna Brünnebe, Szapáryhoz. Hiányzott szép, szomorú asszonyom, hiányzott erősen. És legalább ennyire *nem* hiányzott, hogy egy sután időzített üzenettel kibillentsem a gyász- munkából, és megzavarjam négyszemközti béketárgyalását az apja híján lévő valósággal. Úgyhogy inkább lenémítottam okostelefonomat, és elsüllyesztettem utazótáskám oldalze- bébe, hátha így enyhébb lesz a kísértés, és közben arról gyözködtem magam, hogy Emesém ígéretéhez híven úgyis jelzi majd, ha már tervezett hazautazásom előtt szüksége volna rám. *Hja, jelzi majd, esemesben, a telefonodra, az meg majd a táskád oldalában pislog elnémítva, szó- lalt meg a fejemben egy hang, amely feltűnően hasonlított Szapáry Tibiére. Úgyhogy ismét*

kinyitottam az utazótáskám oldalzsebén a villámzárat, és leraktam a telefont az éjjeliszekrényre, az apósomtól megörökölt kék dosszié tetejére.

Kurva egy valóság ez, hogy csak találgathatjuk, minek mi lesz a következménye, gondoltam magamban.

Akkor ruccanj át egy olyanba, ahol te vagy az ura a történéseknek, ripsztolt rá Tibor hangja odabent.

Hallgattam rá. Felnyitottam táskaszámítógépének fedelét, és belevetettem magam abba a másik valóságba, ahol mindenható lehettem, és teljhatalommal uralkodhattam a Jánoskák, a *csorbadzsik*, valamint a crnagorai bércek közé keveredett honfiaink és honleányaink sorsa felett.

A *Madzsari* negyedik fejezete másfél évtized történéseit beszélte el néhány oldalon. Azt követően, hogy a *csorbadzsi a narrátor mostohaöccsét, Jánoskát szorítva a nyeregkápához elnyargalt délre, Sztambul felé, Kármán Zsuzska és Vencel Csaba lakodalmának túlélői úgy döntöttek, nem térnek vissza éppen széthullóban lévő óhazájukba, hanem inkább a toronymagas sziklaormok között megbúvó falucska biztonságát választották. A korábbiakból emlékezhetünk rá: a barcsvári násznép férfi tagjai majd' az utolsó emberig az oszmán szablyák hegyén végezték, ennek következményeképpen Madzsari *újdonsült lakosainak döntő többsége magyarica*, tehát magyar fehérszék volt. Végy egy falunyi fess, markos crnogorácot, rendelj hozzájuk pár szekérderéknyi finomhúsú magyar menyecskét: aligha meglepetés, hogy 1551 nyarára már jónéhány tucatnyi félmagyar-félcrnogorác lurkó népesítette be Madzsari *portáit, amelyek magyar-montenegrói keveréknyelvtől voltak hangosak*.*

S bár a sziklaormok között rejtőző falucska lakói nemigen kívánták nagydobra verni létezésüket – már csak azért sem, mert Madzsari, apró volta és nehéz megközelíthetősége révén elkerülte a török harácszedők és portyázók figyelmét –, a Madzsari-beliek mégis megtalálták a módját annak, hogy rendszeresen híret vegyék, mi történik hátrahagyott hazájukban. Történt ugyanis, hogy a Barcsvárról elhurcoltakat és az ős-madzsariakat kezdetől fogva összekötötte a bor szeretete és a szőlőművelés mesterségének tudása, így hát a hegyi falucska lakói már a magyarok érkezése előtt is elegendő bort termeltek ahhoz, hogy évi rendszerességgel útnak induljanak néhány szekérnyi hordóval észak felé, hogy aztán a belgrádi szandzsák *csarsijáin* adjanak túl az ízes, testes nedűn. A borkereskedők a bevétel mellett a szerémségi és a mecseki dűlőkön honos tőkékkel tértek vissza a faluba, úgyhogy néhány esztendő elteltével a sötétkék kadarkák és vranacok mellett már a magyarhoni lankákról odavándoroltatott királyleánykák, szerémi zöldek és kecskecsöcsűk is ott fehérlettek a Madzsari-beli fürtökön.

S mivel a portékák mellett a hírek is a piactereken szoktak gazdát cserélni, Madzsari borkufárjai a romlás sújtotta óhaza híreit is magukkal hozták az északi vidékekről. Úgy hírlett, Zápolya János és az osztrákok Ferdinándja Váradon titkos megállapodást kötött arról, hogy az előbbi halála után a magyar korona majd a Habsburg uralkodóra száll. Azt is beszélték, hogy Zápolya, miután röviddel halála előtt fiúgyermekét született, aki a János Zsigmond nevet kapta a keresztségben, végrendeletét megváltoztatva úgy rendelkezett: a gyermek örökölje majd meg tőle a trónt és a koronát. János Zsigmond és anyja, Izabella is ott voltak Buda alatt a szultán sátrában, amikor a janicsárok városnézés ürügyén elfoglalták a várat. Szent István koronája a szultán kegyelméből Gyulafehérvárt lelt új otthonra, a magyar királyi udvarral egyetemben – Szolimán az egyezés szerint Erdélyt János Zsigmondnak adományozta, és azt is engedte volna, hogy a csecsemő király nagykorúvá serdültéig anyja, Izabella irányítsa a keleti országrészt, legfőbb tanácsadója, György barát segítségével. Azt is beszélték, hogy röviddel a Szolimánnal kötött egyezséget követően az erdélyi havasok

lábánál, Gyalu várában Izabella gyermeke nevében mégis lemondott a trónról Habsburg Ferdinánd javára – ennek fejében Ferdinánd vállalta, hogy kikergeti a törököt Buda várából, és uralma alatt egyesíti ismét az országot. A birodalmi sereg azonban még a pesti várfalakon sem volt képes áthatolni, és hamarosan dolgavégezetlenül elvonult, az erdélyi főurak pedig egybegyűltek Tordán, hogy felmondják a gyalui egyezséget, és helyette egy újabb megállapodást kössenek, ismétcsak Szolimán szultánnal, aki a hozzájárulását adta ahhoz, hogy a keleti fejedelemség a Sztambulnak fizetendő évi tízezer forint fejében a maga ura legyen.

Egy évre rá már Esztergom várán is lófarkas zászló lengett, és az egykori haza nagy részén a török volt az úr. A Dunától és a Barcsvár környéki hegyektől északra Habsburg Ferdinándé volt az ország – de nem a korona, amely mindeközben Erdélyben várta, hogy olyasvalaki fejére kerülhessen, aki ismét Dévénytől a Kárpátok legkeletibb vonulatáig rendelkezik majd az egész ország felett.

És ha joggal mondhatjuk, hogy azokban az években a világ magyarul is szóló fertályai között Erdély számított a béke keleti szigetének, akkor legdélebbi párjára Madzsariban ismerhetünk rá. Ez a béke mindkettő esetében viszonylagos volt és törékeny, és folyamatosan fenyegető árnyékot vetett rá az oszmán közelsége, ám mégis meglepően sokáig kitartott. Erdély, valamint Madzsari földjét is egészen az 1550-es évek beköszöntéig nem öntözte újra idegen katona vére. Ám ha más szempontokból tekintünk rá, akkor ez a párhuzam rögvest erősen kétségessé válik. Ugyanis míg tény, hogy az erdélyi rendek bandériumai Castaldo császári hadaival szövetségben oszmán és moldován csapatok vérével öntözték meg Székelyföld és a Bánság rögeit, az a vér azonban, amely Madzsari földjére ömlött, magyar volt, és magyar kéz által is ontatott ki.

1551 nyarának egyik forró délutánján történt, hogy a Madzsari feletti szőlőkben kapálgató asszonyok egyike porfelhőt pillantott meg a völgy felől közeledni. Szerencsére az út a falu előtt erősen meredekké vált, olyannyira, hogy még egy jó erőben lévő, kipihent lóval is komoly próbatételnek bizonyult felkapaszkodni a kaptatón. Arról a hátsról pedig, amely a völgy felől közeledett, már első pillantásra lerítt, hogy napok óta kíméletlenül hajszolhatta a lovasa. Hasonlóképpen egyetlen szempillantás elegendő volt ahhoz is, hogy a lovasról kiderüljön török volta: ugyanolyan fehér, nemez fejedőt viselt, és ugyanolyan karmazsinvörös csizmák sarkantyújával noszogatta szaporább sebességre a jószágot, mint a *csorbadzsi*, aki tizenöt esztendővel korábban pálinkával és szalonnabőrrel kenegette a Jánoska hátába metszett, kereszt alakú vágást, és aki a *crnogorácok* támadását követően elnyargalt dél felé nyergén a fiúcskával.

A Madzsari elbeszélője is rögvest felfigyelt a hasonlóságra, és szívét azon nyomban bosszúvágy, tagjait pedig egy haragvó oroszlán ereje töltötte meg. A keskeny ösvény két oldaláról magyar és crnogorác csatakiáltásokkal előzőnlő falulakók közül ő ért először a törökhöz. A pengét egyetlen, felfelé irányuló mozdulattal döfte a lovas bordái közé, és addig tolta előre, amíg a hegye kibukkant a túloldalon. Aztán elengedte a szablya markolatát, és hátrébb lépett, hogy kiélvezhesse a látványt, amint áldozata lehanyatlik a nyeregből.

És valóban: a döfés nyomán a lovas először meglepett ábrázattal elbámult valami meghatározhatatlan pont felé a távolban, mint akinek nem akarózik elhinnie, mi is történik vele éppen. A következő pillanatban azonban a megsebzett lovas olyat tett, amit a történet narrátora nem tudott mire vélni, dacára annak, hogy – emlékezzünk! – a barcsvári lakodalomban, valamint később, a crnogorai bércek között is többször volt alkalma közelről megfigyelni, hogyan viselkedik az áldozat egy előbb-utóbb halálosnak bizonyuló szablyaszúrás után. A karmazsin csizmás lovas ugyanis ahelyett, hogy a vérzést enyhítendő tenyerét a sebre szorította volna, a nyergén általvetett iszákért nyúlt, és úgy ölelte magához, mintha önnön életénél is fontosabbnak tekintette volna, hogy épségben tudhassa a tartalmát. Hanyatt

érkezett a földre, háta jókorát csattant a Madzsariba vezető csapás kemény kövein, ám még ekkor is erősen szorította magához a nyeregtarisznyát. A történet elbeszélője – ekkor már a lovas gyilkosa is egyúttal – áldozata fölé lépett, ám ekkor a halálos sebből vérző lovas szeme elkerekedett, arcára kiült valami megbékéléssel vegyes döbbenet, és tiszta magyarsággal megszólalt:

– Hát megtaláltalak, édes bátyám. Kár, hogy megöltél.

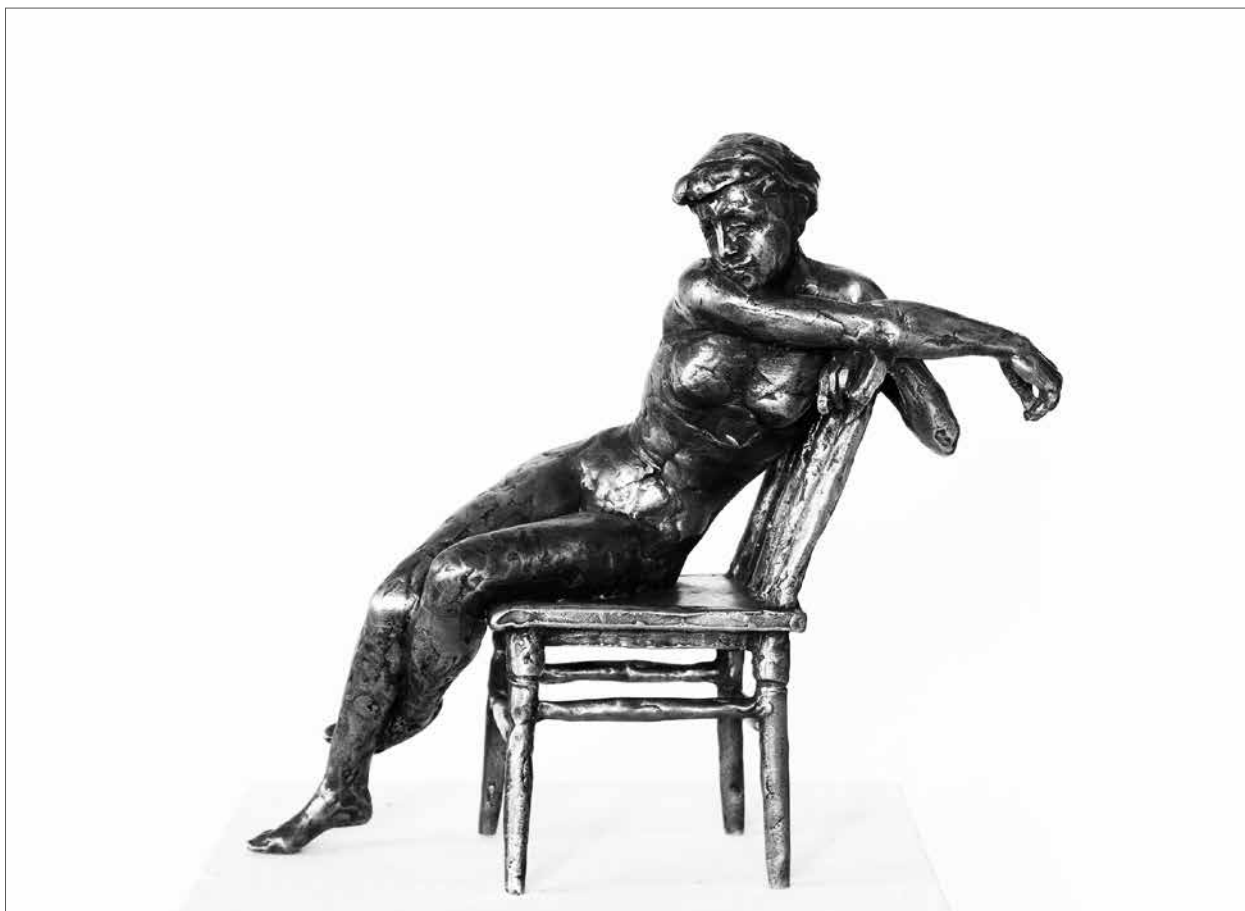
Aztán elernyedtt szorítása az iszácokon, az a földre csusszant és kinyílt. Előgördült belőle egy vörös bársonyba bugyolált, félgömb alakú tárgy, és megállapodott a *Madzsari elbeszélőjének lábánál. A kibomló szövet alól négy, aranyozott aranypánt bukkant elő, találkozásuknál a világbíró Krisztus trónolt, a köldökéből merőlegesen kiemelkedő aranykeresztel.*

És a *Madzsari elbeszélője kinyújtotta a kezét, hogy életében először megérintse a tárgyat, amelyre néhai apjának II. Lajosról szóló elbeszélései alapján rögvest ráismert: a koronát, amellyel hatodfél évszázaddal azelőtt Szent Istvánt megkoronázták.*

– Na, Tibor barátom, innen folytasd majd, ha tudod – mondtam magam elé félhangosan, aztán bal mutatóujjammal lenyomtam a *Control billentyűt, a jobbal pedig ráböktem a P-re.*

Mire az utolsó oldal is előbukkant a nyomtatóból, már az igazak álmát aludtam Szapáry Tibi vendégszobájában.

Farkas Ferenc: Éjszaka

Csák Gyöngyi

Villamoson

A templomnál szálltam fel,
szeme gyanúsan vizslatott,
kék dzsekim miatt
lehet ellenőrnek nézett;
bár nem mozdultam,
ő a Harmat útnál lelépett,
ősz hajára sütött a nap,
szép volt a távolodó,
krisztusarcú férfi,
amint hirtelen
beleveszett a délelőttbe.

Hetek óta

Hetek óta vibrál
az ablak előtt
egy fájdalomhárga
megbántott csőr
és kilátástalanul
világít az éjszakában.

Eljöttek lassú, téli erdők

Ma tavaszi tapsütés volt,
március született a télben,
kizöldült, kicsit megvidámított
az idebenn,
és eljöttek lassú téli erdők,
csendre vágytam,
a kettőnk csendjére hirtelen.

Falcsik Mari

Valamiféle szertetágulás

Fliegauf Bencének

nem tudok semmit
de olykor valamit érzékelek erősen
ami felszabaduló békét áraszt –
talán ha a fizika szintjén
el tudom mondani:

a végtelen süllyedést igen
először
de a süllyedés után
valamiféle szertetágulást
és ez nem hogy nem emberlépték
de még csak nem is földi
miközben még mindig anyagi

egyenest mindenségnyi
amiben láthatni való lesz
és megérthetni való
gigantikusságában is hierarchikus
helyén a tűzlövellő Nap

és valahogyan felfoghatni való az egész
rendszer
amiben addig
tudatos parányként kiváltan éltél
valahol a legkisebb részek
és a belőlük összeállt épp csak
nagyobbacska szerveződések között
és nem volt másod a kozmikus rettegésért
cserébe csak kemény kis magod
az Én

ami most el fog veszni
míg te végtelen süllyedsz
aztán szerteterjedsz
és az Egész érzékelését
újra birtokba véve
hazatérsz

Ki tudja

mesterem nem lehet
hogy azt higgyük
mi ültük meg a dombot

mester hisz mindig van
ha másképp nem
lefelé még egy ösvény

és aki lefut ott
én mesterem
ki tudja nem fölér-e

Még meddig

még meddig meddig még hogy ezt jelenti:
gyönyört a sajtó csontot átjáró kint kitolva
helyét lassú parázzsal kitöltve gyönyört az ébredés

az első mély belégzés a porcok cickánása mind
gyönyört semmihez nem hasonlíthatót a szimpla
vant még minden vonatkozása nélkül

hogy egy nap egy új mindenség kezdetén megint
a konyhaablak négyszögéből félig ég félig a fölötti
folyosó feketéje – de kék de kék mégis ma is az egy fele!

meddig még a kegyelem – csöndé teljes megélt
működésé: a rend a csönd a tested mályvás belseje
szomszéd hegedű szárnya ahogy a feketéből át a kékbe villan

meddig a napnak teljes romlatlan esélye fény esése
esetlen nyújtózó testek kitárult hajlatába – meddig e kéjes
tudatlanság határán innen még e balesetlen órán?

Feltétlen igény

tán most értem meg hogy én magam
járok már élen a hígasságban?

hogya merülni kéne mély ha van
vagy csöndben lenni ha hallgatás van?

vagy csak reflex- és póztalan
jóvá bénulni végre bátran?

és azzá is csak annyiban
hogya bármi vész így el már ne bánjam?

Anyám és a faluja

*hát így szeretsz ott? – kérdezte –
jobban mint odahaza?
és a vonat csak rázott minket
mint az én vállamat a sírás*

*és mit szeretsz ott – folytatta –
jobban mint otthon? hogy nem kell
csinálni semmit? hogy te vagy
a Borsószem hercegkisasszony?
és a vonat csak zakatolt velünk
mint az én sajtó szívem*

*hogya minden szag – folytatta –
sokkal erősebb? hogy pontosan tudni
melyik honnan jön? hogy minden épp olyan
egyértelmű mint az erős szagok?
és a vonat csak sikítózott a sínen
mint az én eltépett lelkem*

*hogya a házi tésztát túró – folytatta –
finomabbra keserűbbre főzik? hogy ők
mindig egészen pontosan tudják?
és a vonat csak ingatott jobbra-balra minket
mint az én szenvedélyem minden kanyarban*

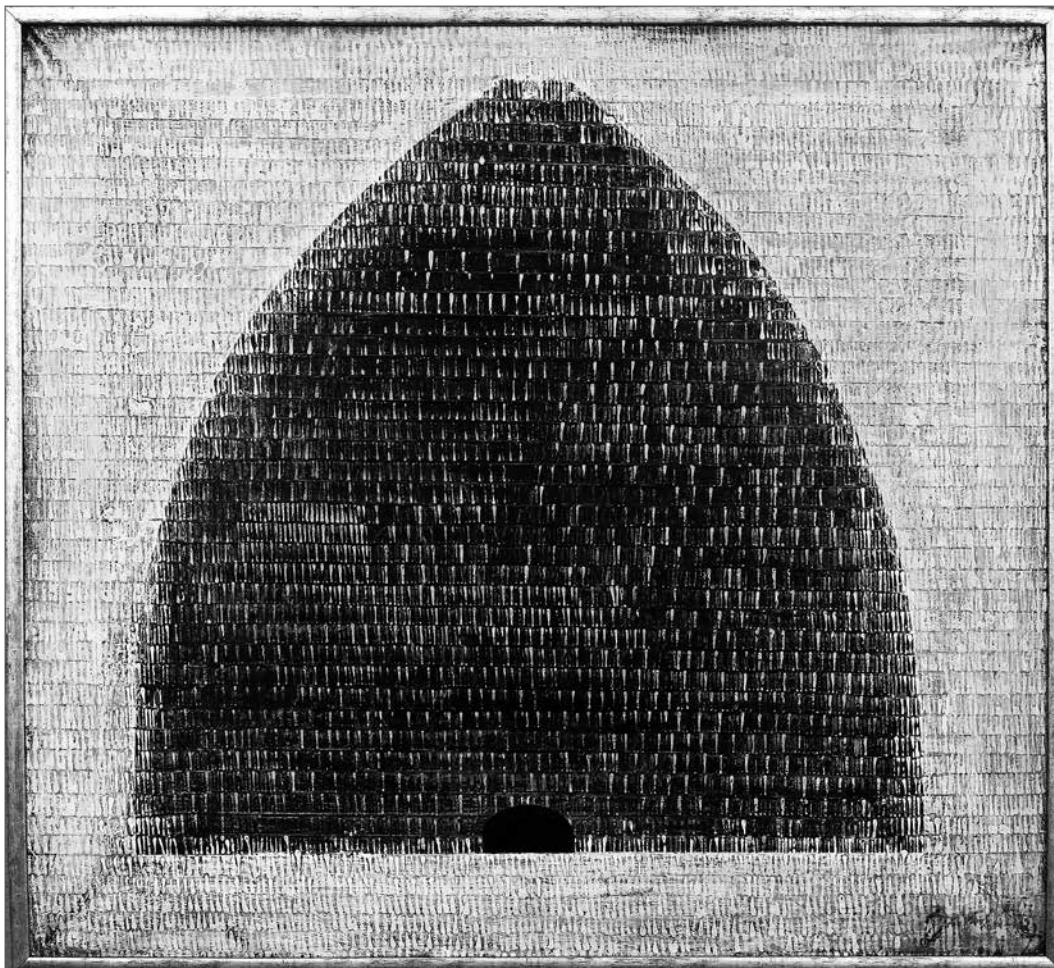
*hogya megmondják mi az és mi nem?
hogya nincs vita erről? hogy a Bán Julcsa apja:
nem ember az hanem Bán Pál fejőgulyás?*

és a vonat már nem is tudom
hová száguldott zúgó fejemmel

*nem kell sírni – folytatta – ott lesz
minden jövőre is és ezer év múlva
nem kell sírni – ismételte –
egyszer el kell jönni majd télen –
és elhallgatott kifele lesve*

és mikor én már csak hüppögtem
még azt mormogta mintegy maga elé:
*no já já forgácsot vág ki fából a gyalu
csodálatos csodálatos falu*

Budaházi Tibor: Fekete kas

Sándor Zoltán

Halál a vasúton

Irtózatos bűz fogadott a bakterházban.

Az állomásra látogatott délután az igazgatóhelyettes. Valami tanácskozás folyt a fejesek meg a helyi politikusok között a vasúti forgalom felvirágoztatásáról. A rádió is bemondta, meg a tévében is benne volt.

Azt beszélnek, hogy Čiro... az állomásfőnök... Bolond Palikával az állomás elé tolatta a németektől nemrég kapott sínbuszt. Palika meg nem értette, mire föl ez a nagy hacacaré, szóvá is tette, hogy de uram, az semmire sem jó, Čiro meg lecseszte, hogy ne sokat gondolkodjon, úgysem áll neki jól, hanem tolassa oda egy régi szarral azt a díszes csotrogányt, és kussoljon!

Az értekezlet után az előtt fotózkodtak. Több újságban is láttam. Mindegyikben ugyanazt a képet! Nem is értem... Az a sok fotós meg újságíró közül senkinek sem jutott eszébe valami mást is lefényképezni itten?! Volna mit! Fasz kivan, ők meg nosztalgiazgatnának!

A síneket rozsdamaróval kellene lemosni, nem is csoda, java részük még a monarchiából származik, a talpdeszkák totál elkorhadtak, tűzre se valók már, legalábbis azok, amelyek kilátszanak a gazból, az állomás meg kész szellemtanya, horrorfilmet lehetne forgatni benne, rémségek, fűrészek, elgázolt kedvencek sem kellenének hozzá.

És akkor még nem is szóltam a kocsi-állományról! Azokat a vagonokat, amik itt vannak, mind egy szálig a tengerbe kellene hajigálni, ahogyan az amerikaiak teszik, hogy belakják őket a kagylók meg a halak! Legalább némi haszon lenne belőlük.

Igaz, egyre többet hallani arról, hogy nem sokára több irányba is beindítják a sínbusz-járatot, úgy ahogyan régen volt. Csak azt nem tudom, miből! Meg kinek?! Nincs itt már semmi, baszod! Befejeztük! Az is hülye, aki itt marad!

Jó, jó, azonnal a tárgyra térek, de ez is hozzátartozik a történethez...

A górék miatt mindenhol feltakarítottak, még ott is, ahol évek óta nem tették. A nappali váltásban dolgozó kolléga is fogta a feltörlő szivacsot, amely isten tudja mióta ott porosodott a sarokban, néhány kóbor kutya is már párszor lehugyozta, hozott egy vödör vizet és szétkente a padlóteglaikon a koszt azzal a mocskos spongyával. Mert sose tudni, hol néznek majd szét! Most komolyan, tényleg azt hitte valaki, hogy azok az öltönyös pojacák idejönnek?!

Néhány perccel hét előtt érkeztem, a kolléga már nem volt itt, az állomáson találkoztam vele, pár szót váltottunk, de a sunyija nem mondta, hogy mire számítsak... Már messziről látom, tárva nyitva minden ablak a bakterházon. Mi a fene történik, töprengtem, miért kell szellőztetni ennyire ebben a hidegben, ezzel a vacak kaloriferrel így is alig lehet bemelegíteni. Olyan vékonyak a falak, hogy a szél keresztülfúj a szobán. Szó szerint! Itt meg mindig fúj, hogy a fene enné meg! Reggelig csontig fagy az ember.

Amikor beléptem, azonnal megértettem, miért van nyitva minden ablak. Olyan bűdös volt bent, akár egy döghamvasztóban. Mint kamikor széttúrod a hónapok óta nem piszkált dudvarakást. Azt hittem, nyomban elhányom magam. Még az a szerencse, hogy mindig van nálam légrissítő! Jól befűjtam, és a bakterház elé álltam elszívni egy cigarettát.

Irtó dühös voltam. Annyira, hogy észre sem vettem, honnan a picsából termett elő Totó. Egyszer csak ott állt mellettem, retkes kabátja gallérjába húzta a fejét, megállapította, hogy

kibaszott hideg van, és az az idegesítő kézmozdulata kíséretében kért tőlem egy szál cigarettát. Megveszek bagó nélkül, mondta. Akkor vegyél, baszd meg, gondoltam magamban, de megkínáltam.

Totó évekkkel ezelőtt örökölt egy halom pénzt, vagyis mással vagy másokkal közösen örökölt egy villaszerű házat, és őt kifizették. Tizenöt, de lehet, hogy még húszezer eurót is kapott. És ahelyett, hogy vett volna magának valami kis házat, ahol lakhatna, luxuslakásba költözött, éttermekbe járt enni, ribancokat pesztrált, meg fél napokat játéktermekben töltött. Azt mondta, majd megsokszorozza a pénzét... Lófaszt!

Pillanatok alatt a nyakára hágott a vagyonának. A kitartott lotyók eltűntek, a snájdig lakásból meg kidobták. Ahogy mondom! Nem akart kiköltözni, ezért a tulaj felfogadott valami verőlegényeket, akik jól elnászpángolták, egy bordája is bánta.

Olyan rossz bőrben lehetett, hogy néhány napig dolgozni sem jött, a fene tudja, hol volt, de a balfaszának nem jutott eszébe szólni valakinek, végül a munkahelyét is majdnem elvesztette. Az a szerencséje, hogy rendesek voltak vele, amit talán meg sem érdemelt. Megkegyelmeztek neki, és maradhatott, annyi, hogy lefokozták és minimálbért kap.

Azóta munkaidőn túl is mindig a vasút körül ólálkodik, hátha valaki megkínálja dohánynyal, kajával vagy pálinkával, télen esetleg megmelegedhet egy kicsit...

Azon az estén is, alighogy eldobta a csikket, bejött, becsukta az ablakokat és elnyújtózott a padon. Mire bármit is tehettem volna, magára terítette a fogason lógó vasutasköpenyt és már horkolt. Azt hittem, felrobbanok! A bakterházban egyébként is bűdös volt, erre jön ez az izzadság-, pöcs- meg seggszagú bűzsák, és befekszik a helyemre!

Három-négy órát alhatott. Felkelt, megdörzsölte a szemét, kért még egy szál cigarettát és elment. Fogalmam sincs, hová, nem kérdeztem tőle, alig vártam, hogy felszívódjon. Biztos szétnézett az állomáson vagy meghúzta magát valamelyik marhavagonban, mint általában.

Én? Hát... hogy is mondjam... leterítettem egy pokrócot a padra, hogy ne érezzem annyira a szagát, és ledőltem egy kicsit. Hosszasan lehet csúrní meg csavarni, hogy tisztességes ez vagy sem, az igazság azonban az, hogy nem történik itt semmi. Nappal se, éjszaka meg pláne!

Nem láttam az éjjel Csöpikét. Sőt, napokkal, lehet hetekkel korábban sem. Ha a közelben volt, nem lehetett nem észrevenni szegénykémet.

Tavaly nyáron tűnt fel először a vasúton, a sínek közt kóválygott az állomás közelében. Az egyik kolléga rászólt, hogy húzzon onnan, de mintha meg se hallotta volna, ment tovább a feje után. Úgy kellett elrángigálni a sínekről. De nem tágitott, ment az alak után a bakterházba, és enni kért. Az alak adott neki egy kiflivéget, amit ő... sajátos módon hálált meg, érti...

Így kezdődött. Csakhamar a többiek is rájöttek Csöpike adottságaira, annak ellenére, hogy úgy nézett ki szegénykém, mint egy neandervölgyi. Olyan is akadt, aki hazavitte, megfürdette... mert általában Csöpike is bűdös volt, mint a kórság... és éjszakára magánál marasztalta.

Nem, nem tagadom, nekem is volt némi közöm hozzá. Kicsit a munkatársak unszolására, no meg piszok lassan telik itt az idő. Tizenkét óra egyedül! Van, amikor tíz órán át egyetlen vonat sem megy el. Az ember aludni sem bír annyit! Idejött, leült a padra, felhúzta szoknyáját és magakelletően elmosolyodott. Egy burekot kért...

Több hónapja már ennek.

Azon az éjszakán, mint már mondtam, nem láttam. Az után, hogy Totó elment, reggelig aludtam. Még az a két szokásos hajnali teherjárat sem ment az éjjel, ünnep volt, vagy mi. Hazafelé menet, az állomáson hallottam, mi történt. Mindenkit megrázott az eset. Elszörnyedve mesélték egymásnak, alig győztem kapkodni a részleteket: sínek mellé vetett

félmeztelen nő... átvágott nyakkal... a vasúti híd közelében... nem tudni, hogy ott történt-e a bűntény, vagy pedig a tettes csak oda szállította a holttestet...

Akkor tudtunk meg róla ezt-azt. Addig egyáltalán nem érdekelt bennünket, hogy kivel él, mivel foglalkozik. Ez nem ránk tartozott. Halála után derült ki számunkra, hogy kislánykora óta édesapjával élt kettesben. Az öregje valami furcsa szerzet lehetett, a rendőrséggel is több ügye volt, valami hókuszpókusz szekta tagjaként a napot imádta meg az ufókat várta, ilyen baromságok izgatták, tavalyelőtt purcant ki, elvitte a mája. Állítólag annak idején molesztálta a lányát, ezt írják legalábbis azok a mindentudó újságok, amelyek az állomásunkról ugyanazt a képet hozták le, úgyhogy...

Fogalmam sincs, kinek árthatott szegénykém.

Totó?! Teljesen hülye, az igaz, meg bűzlik, mint a görény, de egyáltalán nem agresszív. Nehezen tartom elképzelhetőnek, hogy a vasútról bárkinek is köze lenne a dologhoz, itt mindenki kedvelte őt, ő volt a mi Csöpikénk... A bakterkurva! Maga is szerette ezt a megnevezést. Amikor a jelenlétében vasutascédának neveztük, mindig félresimította szemébe lógó hajtincsét és jóízűen felröhögött. Nagyon viccesen tudott nevetni, kissé eltorzult az arca és kilátszott vörös ínye, különösen jobb oldalt, két hiányzó foga helyén...

Kiállítási enteriőr **Tánczos György** munkáival

Farkas Gábor

Hiába hull rám

akarni a fényt
ami rád vetül
és érinteni
érintetlenül
mint partot a hullám

ölelni
hiába hull rám
önvád ellenérv
akármi

Indul az út

és indul az út
történetnyi térben az út
indul a járdaszegély
a beton óvatosan
moccan a pózna
lassan ringatózva a
magasfeszültségű vezeték
oszlop tetején a neonfény

és indulnak
szélen a bokrok
a fák
fákon a fészkek
a csőrök
lépésben a járdakövek

és csendesen arrébb áll
a csatornafedél is

ahogy
mozdul a tér
torlódik
minden
érkezés
a tér, takarnak apró darabjai.

Bíró József

Paisan plienbangchang ... – , Hogy

egy kanál
egy szék
egy asztal
:
egy ágycsillag
egy párnacsillag
egy takarócsillag
:
kint is
bent is
:
egyensúly

Yasunori shiobara ... – , Hogy

valamely franciaországi erdőben
kereszt – alakban
99 művészsképeslap
fóliába csomagoltan elásva
:
talán
:
párizsi turisták
már fellelték
skeleton flowering
:
hagyatékát

Jim carroll ... – , Hogy

ál
mos
menny
or
szág
:
ha
é
let
ben
tart
:
ma
éj
jel
még
:
jó
í
zű
lesz

Rihallgatás

Szemgolyó lebeg a folyadékkal teli üvegben. *Ezzel nyertük meg az ügyet, vigyorog a patológus és beleharap a fasírtos zsemlébe. A boncasztalon fekvő hulla üres szemgödrét bámulom, elnyomom a cigarettát, lenyelem az utolsó korty megsavanyodott kávé.*

Felmegyek az emeleti irodámba, kirúzszom a számat. Újabb ügy vár rám. Elszívok még egy cigit, szuggerálom a szemközi tűzfalat. Málladozó vakolat, a háztető cserepei olyanok, akár egy foghíjas ember mosolya. A galambok felrebbennek, amikor becsukom az ablakot, az egyik leszarja a párkányt. Káromkodom. Kinyitom az irodám ajtaját, na, jöjjön be, mondom! A folyosón miniszoknyás, feszes fenekű lány vonul, kezében papír. Sír. Mind egyformák, gondolom, vádlók, vádlottak.

Maga Ráczi Mihály, kérdezem a szakállas öregembert. Biccent. Nem hallom, förmedek rá, itt nem szokás biccenteni, érthetően válaszoljon, ha kérdezem! Rám néz, bepárásodik a szeme. Attól tartok, elbógi magát, nincs nekem erre idegzetem. *Az vagyok, válaszol végül elcsukló hangon. Alezredes asszony, folytatja, én nem csináltam semmit a kislyánnyal, nem tudom, hogyan keveredtem ebbe az ocsmányságba.* Legszívesebben a képébe röhögnék, hogy na, persze, nem csinált semmit, épp olyan ártatlan, mint a többi szarházi. Felállok, az ablakhoz sétálok, olyan lassan, ahogyan csak tudok. Pár másodpercig kifelé bámulok. Az egyik galamb épp a másikon van, szárnyaival csapkod, az alsó roskadozik a súly alatt. Megfordulok, az öregemberre nézek. Oktatni kellene, ahogy ezt csinálom, nyugtázom elégedetten. Büszke lenne rám Pereszkei tábornok, tőle tanultam, hogy kell megtörni a gyanúsítottat. Megállok a potrohos, ósdi zakót viselő hetvenes férfi előtt, két tenyeremmel elé támaszkodom. Egészen közel hajolok hozzá. Egy szót sem szólok, csak bámulom. Ilyenkor szokták lesütni a szemüket. De ez az ember meg sem rezzen, állja a tekintetemet. Zavarba jövök. Leülök a magas támlájú műbőr székembe. Keresztbe teszem hosszú lábaimat, azt asztal alatt látni formás vádlimat. Az öreg rá sem hederít, az ablakra mered. Szóval, maga Ráczi Mihály, mondom és kinyitom az asztalomon heverő aktát. Maga szerint miért van itt, szögezem neki a kérdést. *Mert a menyemet nekilöktem a kredencnek, mondja, még mindig az ablakot bámulva.* Ember, nézzen rám, ha magához beszélek, fakadok ki! Az asztalra csapok. Az öreg válla láthatóan megrándul, a szemhéja megremeg, rám néz. Megrémült, ez is jól sikerült. *Nem akartam, hogy eltörjön a karja, csak arrább taszajtottam, mert nem akart elállni az utambul. Nem tehetek róla, hogy ennyire nyápic. Ki gondolta volna, hogy ennyitül csontja törik, védekezik az öreg. Teljesen hülyének néz, gondolom, mit játssza itt az ártatlant! Még, hogy megtaszajtott a menyit! Na, mondom neki, Ráczi Mihály, jobb, ha önként elmondja, ami történt, mert az enyhítő körülmény lehet. Ügyvéd nincs, kérdez vissza váratlanul.* Ez mégsem olyan hülye, gondolom. Mindjárt itt lesz az is, felelem, de addig beszéljen nyugodtan. Higgye el, megkönnyebbül, ha leteszi végre azt a súlyos terhet. *Inkább megvárnám az ügyvédet, felel az öreg és karba teszi a kezét.* Alig bírok nyugalmat erőltetni magamra. Jól van, válaszolom ökölbe szorított kézzel, akkor viszont kint várjon. Odamegyek az ajtóhoz, kinyitom. A kopott padon egyenruhás ül, amikor meglát, felpattan, *jelentkezem, mondja.* Intek Ráczi Mihálynak, álljon fel. Vigyázzon rá, utasítom a rendőrt, és szóljon, ha megjön az ügyvéd úr.

Rohadjon meg ez is a jogaival együtt, káromkodom, amikor becsukódik mögöttem az ajtó. Maradhatok estig, pedig hatra lefoglaltuk a szobát. Fel kell hívnom Lacit, mondja le. A

penz persze ugrott, mert előre kérte a tulaj. Dögöljön meg mindenki, sziszegem! Kezembe veszem a táskámat, rá van írva: Tom Tailor, persze utánzat, az ebay-n rendeltem 50 euróért, ami meglehetősen jutányos ár egy ilyen jó hamisítványért. A barátnőm szerint ciki, hogy épp egy rendőr hord hamis táskát, de ez nem izgat, mindegyik kollégám ügyeskedik valamivel, az én hamis táskám semmi az ő ügyeikhez képest.

Kerekes Angéla vagyok, negyvenéves vizsgálótiszt. Alezredes! Sosem akartam családot, csak gyereket. Mindig nős férfiakkal feküdtem le. Ők sosem tudták, csak a spermájukra pályázom. Amikor ötévnyi próbálkozás után sem lettem terhes, az orvosom azt mondta, adjam fel. Kiborultam, aztán újra felszívtam magam és alternatív terápiákkal próbálkoztam. Jelenleg a kollégámmal, Lacival kavarok. Nyomozó. Jóképű, kigyúrt, harmincéves. Mielőtt ráhajtottam, azt gondoltam, ha ő sem tud teherbe ejteni, végleg feladom a próbálkozást. Lacival olyan helyekre járunk, ahol szobát lehet bérelni három órára ötezerért. Lacinak felesége van, én a barátnőmnél lakom, de csak átmenetileg, amíg anyámtól megöröklöm a lakást. Anyám Parkinsonos. Testvérem nincs, apám sosem volt, legalábbis nem ismertem. Laci jó fiú, csak kicsit anyagias. Mindig elkéri a kétezer ötszáz forintot, amikor végzünk a szexszel.

A megyei rendőr-főkapitányság vécéjét tavaly újítták fel, most viszonylag elviselhető. Ezt afülkét ketten használjuk a kolléganőmmel, mert az emeletünkön csak mi vagyunk nők. Magamra zárom az ajtót, a táskámból kivesszek egy fertőtlenítő kendőt, lesikálom az ülőkét. A kezemet is megtörölöm, jó alaposan. Lehúzom a bugyimat, ráülök a vécére. Két hónapja nem jött meg. Ölembe veszem a táskámat, kibányászom belőle a gyógyszeres táskát. A terhességi tesztet munkába jövet vettem. Eddig nem merem megcsinálni, annyi sikertelen próbálkozás után az ember fél az újabb kudarctól. Ma reggel, ahogy a patika előtt sétáltam, csecsemősírást hallottam. Körülnéztem, sehol nem láttam egyetlen babát sem. Hiszek a misztikus dolgokban, így arra gondoltam, a sírás jel. Bementem a gyógyszerészetbe, és megvettem a tesztet.

A kis műanyag lapot próbálom úgy magam alá tenni, hogy ne pisiljem le a kezemet. Nehezen megy. Végül sikerül, felállok, a tesztet leteszem a kézmosó szélére, de lefelé fordítva. Miközben mosom a kezemet, buzgón imádkozom: „kérjete és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgesetek és megnyittatik nektek...” Ezt az idézetet nagyanyám mondogatta gyerekkoromban. Nem vagyok hívő ember, csak olyankor, amikor bajba kerülök. Nincs joguk megvetni ezért, a legtöbben ilyenek vagyunk, csak nem valljuk be. Amíg várom, hogy változzon a teszten lévő jel, kinyitom a mosdó ablakát, rágyújtok. Itt tilos dohányozni, de kit érdekel. Ideges vagyok, nem bírok tétlenül állni. A galambok megint párzanak, ahogy reggel, ezt is üzenetnek vélem ebben a pillanatban. Lacinak akkor sem mondom el, hogy terhes vagyok, ha összejön a dolog! Nincs köze hozzám, sem a babához! Majd korán elmegyek betegállományba, addig meg kerülöm, vagy szakítok vele. Nem akarom, hogy az életünk része legyen! Nem akarok családot! Elnyomom a cigit, jó sokáig szívtam, olyan lassan, mint még soha. A csikket zsebkendőbe csomagolom és lehúzom a wc-ben. Kezet mosok. Kirúzsozom a számat, megfésülködöm. Most már biztosan letelt az öt perc. Kezembe veszem a tesztet, még mindig nem nézem meg. Leülök a lehajtott vécé-tetőre. Arra gondolok, ha most sem színeződött el a csík, tényleg befejezem az apakeresést. Belefáradtam, unom az állandó bujkálást, hazudozást. „kérjete és adatik nektek...” Megfordítom a tesztet, mind a két csík rózsaszín. Terhes vagyok! A hirtelen felismerés olyan súllyal nehezedik rám, hogy képtelen vagyok örülni. Ülök mozdulatlanul, amíg valaki kintről a nevemet kiabálja.

Az ügyvéd úr tíz perce keres, mondja a kolléganőm, amikor kijövök a mosdóból. Baj van, faggatózik. Nincs, válaszolom és megfogom a kezét. Tegnap kicsit sok bort ittam, rendetlenkedik a gyomrom, de ez titok! Mosolygok. Kellene még öt perc, hogy rendbe szedjem magam, megmon-

danád az ügyvéd úrnak, rögtön jövök. A kolléganőm megértően bólint. Visszamegyek a vécébe, előveszem a telefonomat, a nőgyógyászatot tárcsázom. Azt mondja, ő is nagyon izgatott, s mivel épp lemondta az egyik páciense a ma két órára szóló időpontot, fogadni tud. Megcsináljuk az ultrahangot, utána sokkal biztosabbak lehetünk a dologban, mondja, mielőtt leteszi a telefont. Nem tudom felfogni, ami történt, olyan érzésem van, mintha saját testem fölött lebegve néznék egy mozifilmet.

A folyosón az élet megállt. Rácz Mihály és az egyenruhás ugyanúgy ülnek a padon, ahogy tizenöt perce. Az ügyvéd mellettük áll, telefonját nyomkodja. Jöjjön be ügyvéd úr, mondom, amikor hozzájuk érek! Maga is mindjárt jöhet, vetem oda a gyanúsítottnak. Belépünk az irodába, a jogász mosolyog, *ma is nagyon dögös vagy, angyalom, mondja.* Két éve viszonyunk volt, azóta hívogat, azt állítja, én voltam a legjobb numera az életében. Közlöm vele: jó lenne, ha minél előbb lekavarnánk a mai kihallgatást, sietnem kell, ráadásul fél kettő körül tartok egy órás szünetet. *Most kivel dugsz, érdeklődik vigyorogva.* Hagyjuk ezt, Endre, válaszolom, ez most tényleg fontos, orvoshoz megyek. *Hát persze, röhög. Nem érdekel, lényeg, hogy minél hamarabb eljussak a nőgyógyászhoz. Endre, kérlek, ne nehezítsd meg a helyzetemet. Ok, megbeszéltük, válaszol és egészen közel lép hozzám, erőszakkal megcsókol.* Ellököm magamtól, hátrálok. *Régebben nem voltál ilyen elutasító, közli gúnyosan.* Kezdjük el a kihallgatást, utasítom és lesimítom a szoknyámat. *Kezdjük, veti oda dühösen.*

Rácz Mihály megtörténül le, velem szemben, Endre mellé. Kinyitom az aktát, köhintek. Rácz Mihály, magát azzal gyanúsítják, hogy molesztálta a tízéves unokáját, nézek rá. *Ez hazugság, ordítja.* Az ügyvéd megfogja a karját, *higgadjon le, utasítja. Ki a kutyafasza állít ilyesmit, emeli fel ismét a hangját! Megmondtam már annak a nyomozónak is, hogy ezt csakis a nyápic menyem tanálhatta ki, mert a házamra pályázik! Azt hiszi, ha engem börtönbe csuknak, eladathatja a fiammal a nyírbátori házamat. Elég sokat ér az, alezredes asszony, azért már érdemes ilyen mocsokságot állítani.* Most kellene leállítanom, de hagyom, hogy beszéljen. Semmi másra nem bírok koncentrálni, csak a terhességi tesztre. Kit érdekel, mit hazudozik itt ez az ember. Nyilvánvaló, hogy fogdosta a kislányt, a gyerek is ezt állította, a menyé meg látta, ami történt. Az, hogy nincs közvetlen bizonyíték, csak egy dolog. Majd szerez a másik fél ügyvédje. Elég dörzsölt fickó, jól ismerem. Vádat emelünk, a bíróság elítéli, aztán mehet jó pár évre a börtönbe. Sima ügy, kár ezzel tölteni az időt. Az ügyvéd magyaráz valamit, látom, ahogy mozog a szája, de nem értem. A falon, velem szemben nagy falióra mutatja az időt, lassan cammog a percmutató. Csak arra bírok koncentrálni, hatvan perc múlva már biztos leszek abban, hogy gyereket várok. A mai napon először elmosolyodom. Endre észrevehette, mert megrúgja a lábamat az asztal alatt. Azt mondja, ideje lenne szünetet tartani, másfél órája itt ülünk ebben a levegőtlen helyiségben. Tizenöt órakor folytatjuk a kihallgatást, közlöm velük. Alig várom, hogy kimenjenek az irodából, veszem a táskámat, indulok az orvoshoz.

Halmos főorvos zselés anyaggal keni be a hasamat, *figyelmeztet, kicsit hideg lesz. Mindketten nevetgélünk. Rettenetesen izgulok, szinte nem vagyok önmagam, biztosan ennek köszönhető, hogy az imént megfordult a fejemben, felhívom Lacit, hagyja el a feleségét és neveljük fel együtt a babát. Tiszta hülye vagyok, hiszen én sosem akartam családot! Halmos főorvos lassan, módszeresen tologatja a hasamon az ultrahangkészüléket, közben a tekintetét fürkészem. Az imént még be nem állt a szája, most meg elnémult. Baj van, kérdezem. Egy pillanat mondja, azonnal. Még mindig a monitorra mered, aztán egy papírral megtörli a hasamat. Jöjjön, Angéla, segíték leszállni, mondja. Már nem mosolyog, kéri, öltözzek fel és üljek le. Mi az főorvos úr, faggatom egyre türelmetlenebbül. Öltözzön fel, utasít. Hallom, ahogy megereszti a vizet a szomszéd helyiségben, kezet mos. Köszörüli a torkát, leül velem szemben a faragott íróasztalához. Markáns arcú, magas, szikár ember. Az egyik legjobb a szakmában. Angéla, kezdi, maga tényleg terhes. Mázsás kő esik le a vállamról. Hurrá, válaszolok önkéntelenül. Egy pillanatra ő*

is elmosolyodik, aztán ismét elkomorul az arca. Sajnos ebből az állapotból nem lehet baba. Magának méhen kívüli terhessége van. Ráadásul a magzat olyan helyen ágyazódott be és fejlődik mellette valami más is, *ami miatt várhatóan a petevezetékét, esetleg a méhét is el kell távolítani. Persze korai még a legrosszabbra gondolni, de jobb, ha lélekben felkészül.* Nem lehet soha többé gyerekem, kérdezek vissza. *Angéla, ne beszéljünk rögtön a legrosszabbról. Az örökbefogadásra gondolt már? Esetleg a jelenlegi partnerével megvitathatnák ezt a lehetőséget, mosolyog Halmos doktor. Kérek magának időpontot a műtétre, felhívom még ma este. Karcos ketyegéssel cammog a falon lévő óra kismutatója, másodpercek óta nem bírom levenni róla a tekintetem.*

Kilépek a rendelőből, két utcával arrébb parkoltam le, sétálnom kell. A kezdeti kábultságomat düh váltja fel, elborul az agyam. Ez a rohadék Laci is selejt, mint a többi szemét pasi! Csak erre volt képes, méhen kívül felcsinálni, ráadásul most én szívok majd miatta! Műtét, meddség! Dögölne meg! Ezért tönkreteszem, kinyírom! Felhívom a feleségét! Kezem, lábam remeg, amikor beülök az autóba. Rádőlök a kormányra, sírok. Mire beérek a kapitányságra, már kész tervem van. Tudom, hogyan állok bosszút Lacin. Agyonlövöm! Jó terv, ütős! Még mindig forr bennem a bosszúvágy, már nem félek, elszánt vagyok. Túsarkam koppanásai a folyosó fekete-fehér kövén egy-egy szeg Laci koporsójában.

Irodám előtt a megszokott kép: Ráczi Mihály, az egyenruhás rendőr és az ügyvéd. Amikor melléjük érek, felpattannak. A kezemmel intek, várjanak. Azonnal folytatjuk, mondom, és becsukom magam mögött az ajtót. Az ablak mellett páncélszekrény, odasétálok, kinyitom. A szolgálati fegyverem van benne. Jól lövök. Kiveszem, visszazárom a páncélt. Arra gondolok, bár csak később fogom használni, mégis jobb, ha előre megtöltöm. Így teszek, aztán a fegyvert elrejttem a táskámban. Megigazítom a sminkemet, mosolyt erőltetek az arcomra, jöjjenek be, szólok az ügyvédnek.

Ráczi Mihály arcán nyoma sincs a korábbi félelemnek, inkább elszántnak tűnik. Ez rettentően feldühít. Leülünk, a kezem ökölbe szorul, remeg a szemhéjam. Folytathatjuk, kérdezem. Az ügyvéd megfogja az öreg karját, mielőtt az szólhatna. *Ügyfelem és én úgy véljük, az alezredes asszony nem elfogulatlan az ügyünkben, ezért kezdeményezzük, hogy az eset felgöngyöltetését más vizsgálótiszt folytassa. Nagyon reméljük, hogy az alezredes asszony nem nehezíti meg a helyzetet, különben csúnya per elé nézünk, mondja Endre és cinikusan kacsmint. Ráczi Mihály felkacag, jól mondja az ügyvéd úr. Nem lehet ennyire kicsinyes ez az Endre, gondolom. Most az a baja, hogy délelőtt nem szexeltem vele?! Ügyvéd úr, beszéljük meg a dolgot négy szem közt, fordulok felé. Biztosan találunk más megoldást. Nem akarom, hogy elvegyék tőlem ezt az ügyet, sziszegem egészen halkán. Az nagyon ciki lenne, kiderülne, hogy viszonyom volt a fél rendőrséggel, bírósággal, ráadásul bűnhődnie kell ennek az aljas gyerekmolesztálónak is. Már nincs miről beszélgetnünk, válaszol az ügyvéd, egy órája benyújtottuk panaszunkat az illetékes szervezethez. Kiver a víz, szédülök, zúg a fülem. Az öregembert bámulom, az meg csak röhög, egyre harsányabban, a hangja szétrepesztí a koponyámat. Hirtelen olyan arca lesz, mint Lacinak! Gondolkodás nélkül cselekszem, a mellettem lévő székre tett táskámba nyúlok, előveszem a pisztolyomat, lövök. Egyenesen Ráczi Mihály szívébe.*

Na, jöjjön Angika, vége a kihallgatásnak, mondja a fehér köpenyes ápoló és felállít a székről. Mondtam már magának, játszanak valami mást, mondjuk, Ki nevet a végéig. Az olyan vidám elfoglaltság. Ez a nyomozósdí, hülyeség, csak felizgatja vele magát, meg a betegtársait. A kövér ápoló erősen fogja a karomat, úgy vezet az ágyamig. Lefektet, betakar. Jó pihenést, Angika, mondja. A takaró alól kukucskálva látom, leül egy másik beteg mellé, hallom, ahogy azt mondja: pedig milyen jó tanárno volt ez az Angika, kár, hogy így bekattant. Vajon miért pont vizsgálótisztnek képzele magát?

Az ablakot bámulom, egy galamb teljes erőből nekicsapódik a becsukott üvegnek.

Fellinger Károly

Reflex

A feneketlen
nemlét hirtelen partra
dobja mélységét.

Kivülálló halottak
őrzik így a húséget.

Hajjaj

Álmomban patkányokat irtottam az
öcsémmel meg a fürge kutyusommal,
amikor az utolsó patkányt is meg-
öltük, hirtelen felébredtem, anyám
jajgatva kiabálta a nevemet,
fájt a mellkasa, zihált, tavaly tüdő-
embóliával vitték kórházba a
megváltást váró, beesett arcú gyors-
mentősök, majd miután elmeséltem
neki az álmom, azt mondta, csoda,
hogy él még, hiszen a bűdös patkányok
gyógyíthatatlan és veszedelmes vad
kórt jelentenek valamelyik család-
tagra nézve, így hát feleslegesen
irtottátok ki őket, lihegte.

Ádám Tamás

Sétagalopp

Izzad a lakkos deszka, repedezett
padon paták nyoma, a mélyedésből
kölnivíz párolog. Húsvétkor
megbocsátóbb vagyok.

Innen néztük illatos kamaszlányok
fegyelmezett hullámszását, sárga lovak
méltósággal átítatott lépteit.
Combközépig ért a tavasz.

Kantár csak a kanyarban feszült,
virágporos lovaglósapka hullt
égő csipkebokorra. Megálmodtuk
magunknak a lüktetést, nyereg
alatt hús puhult.

Javítjuk, mi nem javítható. Körmünk
alatt műgyanta keményedik,
masszává egyszerűsödik a múlt.

Riersch Zoltán

Nem értem

Egy autó.
Egy kétes nap.

Sikoly nélküli csattanás.

Nem értem. Fojtogat...
Felébreszteném,
de megzavart tudatom gyászol,
kapuját becsukta a temetői szél.

Úgy megyek el, ahogy jöttem.
Úgy éltem, ahogy hagytak.
Már nem lenne méltó hozzám a panasz.

Poklom parazsa

Hogy egykor a sárga rög könnyű legyen,
keresem valós nyugalmam igazamban.

Hetvenhét és még hétszer ellenkezem önmagammal,
várom, hátha szétszóródnak gondolataim,
Hiába...

Odakinn néha kárognak a kányák.
Békés, ádventi, havas a táj.
Az álkandallóban pattog az akác.
Fázom?

Nem júdási harminc,
egy peták az áram:
ennyiért adott el, ki barát volt.

Kesergek, bár nem látom értelmét.
Nem hamis nagyság, felelősség a művészet.

Hogy egykor a sárga rög könnyű legyen,
hittel tettem, amit tettem –
meglelem nyugalmam!

Őszi könnyek nélkül

Szememből szikra, egykor gyémánteső hullott.
Mára kiszáradt.

Százholdas szántóm belepte
a szürke homok.

Imzámolyon térdelve megkövetem családomat.
A világot.

Őszi könnyek nélkül.

Töredékek

Boldogság. Vivaldis tavaszi szél. Kakukk.
Füstifecske röpte. Feketerigó a bodzabokorban.
A világ boldogtalan. Ma ettől kerek.

Bolond szívem, ősz fejem vágya hiába,
szerelmem hiába meleg takaró.

Gaia kerek.
A Teremtés kerek.
Szögek, szegletek, csúcsok: részei a kereknek.
Festőpaletta. Ecset.

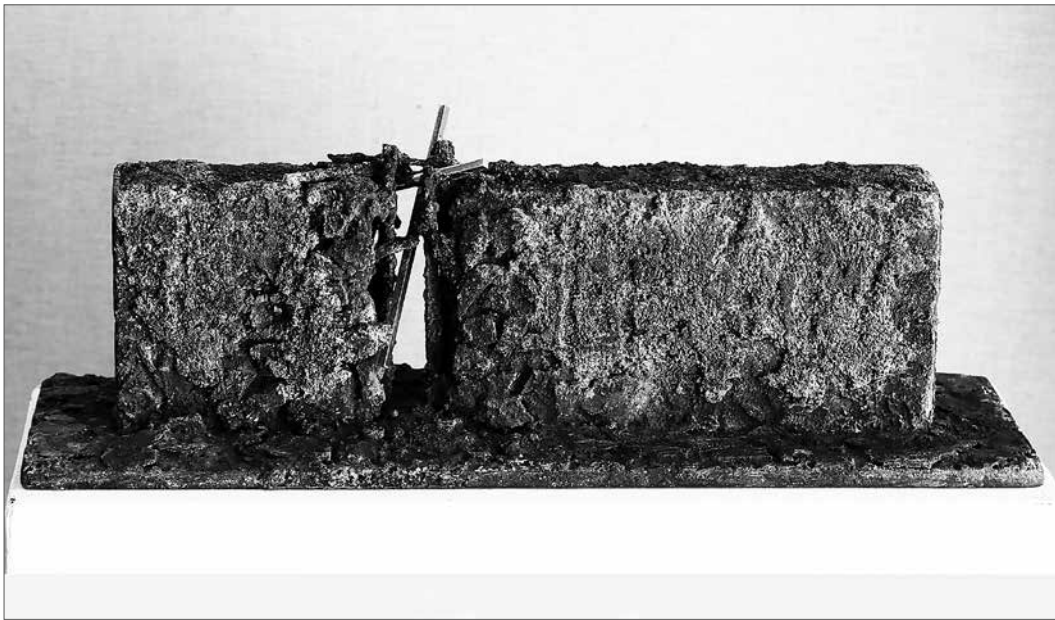
Csodálatos világ. Chopin etűd.
Wagneri pokoltűz. Bach-prelúdium.
Van Gogh. Füllel. Boldogan. Bezárva.

Beethoven ötödik. Sors. Befejezett.

Befejetlen. Kilencedik: Örömeinek.
„Jöjj el hozzánk...”

Nem jön. Mégis tűnődök rajta.

Horváth László: Tört fal

Erdei Lilla

PÖRGŐS, FIATALOS

I. Hétfő

– Gyere, Áron, csocsózzunk! – kiált rám Endre, a grafikus. Kezében két üveg a kakukkfűves sörkülönlegességünkből.

A szokásosnál is nehezebb lelkesedést színlelnem. Egyedül szeretek ebédelni, amire sem az irodában, sem a konyhában, de még a közelebbi étkezdékben sincs mód, vagyis a város másik felébe kell áttekernem. Visszafelé ráadásul kajakómában, amire sajnos eléggé hajlamos vagyok. Biztosan egy olasz veszett el bennem.

Vagy valahogyan megettem egy olaszt. Ezen a lusta, forró délutánon kifejezetten úgy érzem. Kizárt, hogy feltápáskodjak erről a kényelmes, napsárga babzsákról.

– Most értem vissza – sóhajtok.

– Hol ettél?

– A Kisdisznóban.

– Akkor már le is mozgottad a kaját! – csap le Endre. – Nincs mese! Csocsó, csocsó, cso...

– Utálom a csocsót – csapok le én is a kezem ügyében levő, Johnny Deppet a Bolond Kalapos szerepében ábrázoló kerámiaszoborral, amely olyan jól illik az iroda fiatalosan laza légkörébe.

Vagyis csapnék. Szívem szerint. De a börtönben nincsenek napsárga babzsákfotelok.

Endre rommá ver. Nem csak lekoptatni akartam: tényleg rühellem a csocsót. Magam részéről a biliárdra esküszöm. Ott nem kell gyorsnak lenned, van időd rendesen célozni. Emellett a csocsó rejtélyes módon mindenkit ugrándozó, huhogó majommá változtat – a cingár, szomorú-koravén, bugyirózsaszín inges Endre esetében ez különösen groteszk látvány –, biliárd közben viszont megőrizheted a méltóságodat.

– Hát ez jó menet volt – sóhajt boldogot, kakukkfű-szagút Endre.

– Neked talán – mondom –, én rekordszar voltam.

– Ugyan már, haver! Volt pár megmozdulásod, ami komolyan megizzasztott!

Gyanakodva rásandítok, de őszintének tűnik. Valami mégse stimmel. Akkor jövök rá, micsoda, amikor Endre ledobja a bombát:

– Majd rendszeresen edzeni fogunk!

A munkaidő hátralevő része gyorsan eltelik. Főleg, mivel sikerül leterelnem Mátét, a fejlesztőt, amikor egy Facebook-szünetben rám ír, hogy starcraftozni akar. Az, hogy épp én írtam, jól mutatja, mennyire kétségbeesett. Biztos senki más nem állt kötélnek.

Mintha kitalálná a gondolatomat, rögtön meg is cáfolja azt:

pedig Tipli szerint kurvajó vagy – írja.

márminthogy én? – kérdezem.

pont az a stratégiai érzéked van meg, amit nekem fejlesztenem kéne – feleli Máté.

de ezt honnan tudja Tipli?

Máté nem válaszol. Nekem meg egyre nyugtalanítóbb gondolatok zakatolnak az agyamban.

egyáltalán KI az a Tipli?

Sutty. Fekete-fehér villanás. Vajon egy miniatűr üstökös, egy fénysebességgel száguldó piszkos hólabda csapódott az irodába? Netán egy gömbvillám?

Egyik sem. Foxi az, Niki border collie-ja. Niki lényegesen kellemesebb tagja a grafikai részlegnek, mint Endre, de azért kicsit kevésbé kreatívan is idomíthatta volna a kutyáját.

Naná, hogy az eb előttem köt ki. Lelkesen csóválja a farkát, csillogó szemmel bámul rám. Van valami a szájában.

– Hé, az hörcsögtáp! – esik le a tantusz. – Ne edd meg! Vagy legalábbis ne dobozostul.

Foxi nem tágít. Lassanként feldereng bennem, amit valaki még az első napomon mesélt, de amit akkor csak a szokásos beavatási szívatásnak hittem. A hörcsögöt *a kutya* szokta etetni. Niki betanította, hogyan szórja a tápot az adagolóba.

– Milyen kár, hogy még maga Cesar Millan sem adhatna neked szembefordítható hüvelykujjat – mondom, és kipattintom a kutyanyáltól ragacsos doboz fedelét. Visszaadom Foxinak, majd nézem, ahogy a terráriumhoz lohol. *A Mr. Pickles című rajzfilmsorozat jut eszembe, ahol a Sátán egy aranyos border collie alakjában jár a földön.*

Mit nem adnék egy lusta, önző, antiszociális macskáért, aki nem eteti a hörcsögöket, hanem megzabálja őket!

Mindazonáltal járhattam volna rosszabbul is. Foxi lehetne akár golden retriever is.

Finom érintésre riadok. Foxi gazdája, Niki az. A hátratolt kötött sapka és az óriási, vastagkeretes szemüveg se tudja elrejteni, mennyire dögös.

– Gergő beszélni szeretne veled – mondja.

Feltápázkodom. Niki jön velem.

– Kiugrok egy cigire – magyarázza. – Majd utána gyere ki te is. Biztos nem fog sokáig tartani.

Nocsak. Kezdhetek fosni?

Bár nem lennék a lelkem mélyén inkább megkönnyebbülve? Hazamehetnék, hogy megint naphosszat görgessem az álláshirdetéseket, közben instant kínai téstát zabáljak és sörözsek! Legalább valamivel könnyebben sajnálhatnám magam, mint most, amikor tulajdonképpen az a legnagyobb bajom, hogy nincsen semmi bajom.

Niki a tetőteraszra megy, én pedig Gergő odújába. Egyébként nem különködik, jobban szereti a nagy, közös irodát, de nyilván nem mondhatott le teljesen a tradicionális főnökszerep kellékeiről. Például egy félreeső helyről, ahol a kellemetlen híreket közölheti az alkalma... bocs, csapattagokkal. Haverokkal. Lelki társakkal.

Mondjuk egy jókora, gumilabdákkal teli medence nem tűnik épp a legalkalmasabbnak erre a célra.

– Gyere, csobbanj egyet! – kiáltja Gergő a labdák közül. Főnöki rangját egyedül az jelzi, hogy vöröses szakálla mindenki másénál hosszabb, a mellkasát veri. Piros Vans surranója boldogan kalimpál a levegőben.

Már épp ereszkednék a labdák közé, amikor hirtelen, mintha csak most kapna észbe, megkérdezi:

– Vagy ez kellemetlen neked?

– Tessék?

– Feszélyez? Van, akit igen. Néha megfeledkezem róla, ne haragudj. Az is tök oké, ha ott kinn ülsz le.

– Legalább végre kipróbálhatom. – Ez nem is hazugság. Eddig csak a plázák gyermekmegőrzőjében láttam ilyen labdamedencét. Ha ott vetem bele magam, biztosan rám hívják a rendőrséget.

– Ez aztán a pozitív hozzáállás! – nevet Gergő. Megint iróniát sejtetek, de az ő tekintetében se látom semmi jelét.

Mi a francból ilyen boldog és barátságos itt mindenki?

– Biztos kicsit sokkoló ez a légkör – mondja Gergő, és felém dob egy kék labdát. Elkapom, majd némi habozás után visszadobom. Ennek mintha megörülne, még szélesebb mosollyal folytatja: – Ne aggódj, ismerem az érzést. Én se Waldorf suliba jártam, nem is kommunában neveltek a szüleim. Átmentem ugyanazon a drillen, ami miatt te *jelenleg gondolod, hogy a hatékony munkavégzésnek kimerítőnek és unalmasnak kell lennie, a kollégáidat pedig versenytársaknak vagy egyenesen ellenfeleknek kell tekintened.*

– Én...

– De emiatt nem kell görcsölnöd. Tart, ameddig tart, nem rohanunk sehová. Egyszer csak azon veszed majd észre magad, hogy hopp! minden parádat elengeded.

– Én nem parázok...

– Addig is annyit tehetünk, hogy minden feltételt biztosítunk neked a nyugodt munkavégzéshez. – Gergő olyan hirtelen emelkedik ki a labdák közül, hogy hátrahőkölök.

– Gyere velem, meg is mutatom! – mondja, majd habozásomat félreértve hamiskásan hozzáteszi: – Nyugi, természetesen a labdákról se kell lemondanod! Örülök is, hogy ennyire bejönnek!

Értetlenül követem. Gergő egy festetlen faajtóhoz vezet.

– A magunk részéről mi nem hiszünk az ajtóban, de ahogy az irodámon is láthatad, bizonyos helyeken szükségesegek. Minden nehézségük és elhatároló jellegük ellenére is nyújtanak egy kis intimitást. Márpedig úgy érezzük, hogy neked most erre van a legnagyobb szükséged.

Kinyitja az ajtót, betessékel.

Az egyik fal itt is teljes egészében ablak, de egy lepukkant gyárépületre nyílik. Az irodánk és a sörfőzdénk telekszomszédjaként a gyár alighanem azokat a dzsentrifikálódás előtti állapotokat konzerválja, amikor a cégünk még nem költözött ide. Akárhogyan is, a kormos tűzfalak és a kopár udvaron halmozódó fémhulladék látványa remekül passzol az irodahelyiség főzélékszerű szőnyegéhez és szoci lambériájához.

A sarokban pedig – el se hiszem! – egy biliárdasztal. Nem vatta új, inkább mintha valami rossz csehóból szereztek volna. Épp csak a posztó nincs cigivel kiegészítve. Talán fricskának szánták, de akkor is tökéletes. Egész ittlétem alatt nem éreztem még magam ennyire otthon.

– Ne vedd zokon, ha néha valamelyikünk bezörget hozzád – mosolyog Gergő –, mi se csak a csocsót szeretjük ám! De nyugi, nem megyünk majd nagyon az agyadra.

– Az jó lesz – csúszik ki a számon, de szabadkozni sincs időm, mert a következő pillanatban elősétál a biliárdasztal mögül... egy macska. Egy karcsú, bakelitfekete szőrű kandúr. Unottan néz rám sárga szemével.

Zavartan kérdezném Gergőt, honnan tudták, hogy a macskákat preferálom, hisz senki nek nem említettem – Gergő azonban eltűnt.

Remegve szívom a cigimet. Niki türelmesen várja, hogy összeszedjem gondolataimat. A tetőterasz mellvédjén ül, skinnyfarmeros lábát lógázza. Már a látványtól hányingerem támad. Szekunder tériszony.

- Odafigyelünk rád – töri meg végül a csendet. – Mi ebben olyan borzasztó?
- Nem borzasztó, csak... jól mondja Gergő, *szokatlan*.
- Majd megszokod. A komfortzónáddá válik. Leszámítva, hogy itt mindig történik valami *izgi*.

Ettől kibújik belőlem a kisördög.

- Veled például mi izgi történt itt legutóbb? Kipukkadt az egyensúlylabdád? Elromlott a fülesed? Endre véletlenül nem a kedvenc lattédat hozta neked?
- Mostanában a legizgalmasabb egy fura új szövegíró kolléga érkezése volt – feleli Niki szemrebbenés nélkül. – Nem mesél magáról, nem is kérdez, nem hálás semmiért, és folyton olyan képet vág, mint aki citromba harapott... de mégis van benne valami szexi. Talán hamarosan megmutatja azt a titokzatos irodáját is.

- Basszus – lihegi Niki a számtól fél centire –, ez egy *kulcs*?
- Aha – lihegem vissza, miközben próbálok beletalálni a zárba.
- Ezen a helyen... senkinek nincs kulcsa. Még Gergő irodája se zárható.
- Na és mire következtetsz ebből?
- Hát arra, hogy kibaszottul különleges lehetsz!

Utána hosszú percekig pihegünk csendben, szorosan egymás mellett. Hátamat nyomja a biliárdasztal lapja, mégsem akaródzik megmozdulnom.

Átfut rajtam, hogy talán mondanom kéne valamit, de mivel Niki a mennyezetet nézi, nem zavarom. Nekem az is elég, hogy nem látszik elégedetlennek.

Hirtelen megjelenik felettünk egy fekete macskafej. Niki próbálja megsimogatni, de a macska inkább továbbáll csupasz mellkasomra, majd a hasamra. Ügyetlenül félrerakom magamról, amit lesújtó pillantással nyugtáz.

- Nagyon aranyos – mondja Niki. – Szoktam látni odakinn, de nem tudtam, hogy ide tartozik. Hogy hívják?

Próbálok felidézni, említette-e Gergő a macska nevét, de hiába.

- Tipli – vágom rá hirtelen ötlettel.
- Niki, már félig felkönyökölve, megdermed.
- Tipli? – kérdezi. – Ez biztos?
- Miért is ne? Legyen Tipli.

Niki szeme fel-alá jár az arcomon.

- *Te tényleg nagyon különleges vagy!* – szakad ki belőle. *Már meg se próbálok megfejtetni, miért mondogatja ezt.*

Leszökken a biliárdasztalról. Kidörzsölt hátára hajtincsek és nyirkos pormacskák tapadnak. Szórakozottan szedegeti széthányt ruháit. Hajolgatását kihasználva én is megkaparintom, gyorsan felhúszom a gatyámat. Valakit öltözni látni még annál is nagyobb hatalom, mint a vetkőzését végignézni. Ezzel persze Niki aligha értene egyet – mármint azzal, hogy fölötte most bárkinek hatalma van.

Miután felöltözött, odajön, hogy gyors csókkal búcsúzzon.

- Egy ebéd valamikor a héten? – veti fel.
- Egyedül szoktam enni.
- Tudom – mondja Niki kajánul. – Akkor holnapután? Hogy legyen időd megszokni a gondolatot.

Kilibben az ajtón. Furcsa csend marad utána.

A nap hátralevő részét a Projekttel töltöm. Ha a lényegre vagy kíváncsi, gondoldj úgy a dologra, mint egy gyógyfüveket is tartalmazó kézműves sörre. Ha emellett a technológiai vívmányok (khm) is lenyűgöznek, akkor csapj hozzá egy mobilalkalmazást, amely segít eldönteni, milyen sörre van épp szükséged. A találati lista élén egyelőre nyilván a sajátjaink állnak, de nyitottak vagyunk a kooperációra más sörgyártókkal is. Ha ez még nem lenne elég, az app arra is ad javaslatot, hogy a folyamatosan bővülő adatbázisunkban szereplő kocsmák közül melyikben kortyolgasd el a kiválasztott sört. A dolog persze csak annyira megalapozott, mint amennyire „megbízhatóan” árulták el az általános iskolában oly népszerű hangulatgyűrűk, hogy viselőjüknek épp milyen kedve volt.

Nem árulok el nagy titkot azzal, hogy a mi alkalmazásunk is hasonló elven működik. Azt persze nem feltétlenül könnyű belőni, hogy a felhasználó keze azért melegebb és nyirkosabb-e a megszokottnál, mert fel van spannolva, azaz komolyabb alkoholtartalomra és vadabb bulira van szüksége, vagy pedig azért, mert nátha bujkál benne, és az alkalmazásnak inkább hazafelé kellene őt terelgetnie. De ez már legyen a fejlesztők gondja – na meg magáé a felhasználóé, akit azért szeretnék önállóbbnak gondolni egy szarvasmarhánál.

Emiatt tudom egyáltalán elviselni a munkámat, ha már a véletlen így hozta. Anyagiakban szűkölködő, szellemiek terén gyanakvó őseim remekbe szabott posztkomcsi ivadéka vagyok: a marketinget kicsit még mindig átverésnek érzem. Fontosnak tartom a vásárló megfelelő informálását, végső soron azt, hogy önálló döntést hozzon. Oké, ezt az önállóságot is lehet cinikusan értelmezni, mint ahogy a hívők is a szabad akarattal oldják fel a bűn létezésének paradoxonját egy *elvileg* jó és mindenható Isten által kormányzott világban – de enélkül a mentség nélkül végképp megundorodnék attól, amit csinálok. Muszáj arra gondolnom, hogy a mi kampányunk olyan őszinte, amennyire egyáltalán az lehet. Az elsődleges termék asszociációi, a sör alkoholtartalma és a fogyasztás körülményei elejét veszik azoknak a félreértéseknek, amelyek például a homeopátiából való tömeges kiábránduláshoz vezettek. A mi sörünk sose minősült gyógyászati készítménynek, mindössze a marketing az átlagosnál jobban hangsúlyozza a bőrre, a hajra és az idegekre gyakorolt kedvező hatást. Amúgy ez sem akkora wasistdas. Egy kutatás szerint a sörfogyasztás, illetve a vele járó társas időtöltés olyan jót tesz a kedélyállapotnak, hogy az átlagos brit férfinak hetente két alkalommal lenne rá szüksége.

Szociális élesztő, fut át az agyamon. Nem tudom, honnan jön. Sután tükörfordított anglicizmusnak hat, mintha közös töről fakadna a *social butterfly* (társasági vajlégy!), *de érzem, hogy kezdhettek vele valamit. Gyorsan fel is firkálom az asztalon heverő füzet első lapjára.*

Pár sor (na meg egy ihlető gyömbéres-szegfűszeges sör) után furcsa érzésem támad. Mintha figyelnének. Az ablakon kipillantva meglátom Gergőt, amint keresztülsétál a mi telkünket a gyártól elválasztó kopár betonsávon, és odamegy két, fekete munkaruhába öltözött emberhez. Kezet ráznak, majd elmélyült beszélgetésbe elegyednek, de egyikük se pillant az iroda felé.

Az érzés azonban nem szűnik meg. Hátrapillantva Tiplivel nézek farkasszemet. Bálványként ül a biliárdasztalon, csak farka mozog. Sárga szeme kényszerítően mered rám.

– Mi van, haver? – kérdelem tőle.

Tipli fújtatás és morgás alvilági keverékét hallatja. Tiszta Kedvencek temetője.

– Jól van, na – mondom, és folytatom a munkát. – Talán inkább Churchnek kéne, hogy hívjalak.

...

Az elbeszélés folytatása a Pannon Tükör Online-on olvasható!

Németh János: A halász és a sellő

Sopsits Árpád

Ajánló Vörös István Presszó – szonátája elé

Vörös István új színpadi művét leginkább talányos darabnak nevezném, mind tartalmi, mind formai szempontból. Már a cím: Presszó – szonáta is rendkívül sokértelmű, sok jelentésárnyalatot magába foglaló, és rengeteg asszociációt és konnotációt hív elő az olvasóban. Egyrészt utal a mű zenei ihletésű formájára (tételekből áll, és rondószerűen vissza - visszatérnek benne karakterek, szituációk, mondatok)másrészt az anyag belső ritmusának, fogalmazásmódjának változatosságát is sugallja. Versek, motyogás-monológok, parafrázisok, kórusok tagolják, illetve szabdalják szét a pontos drámaprózai szöveget.

A presszó: találkozások, elválások füstös, intim, örök helyszíne. És a világra-bámulásé, a csodálkozásé, a meglepetésé, mert ott mindig történhet valami. Az alcím is sok mindent elárul (avagy Gréta és Cili kettős élete), azt sejteti, hogy nem hagyományos dimenziójú karaktereket fogunk látni. És valóban...a darabban szereplő négy nő, négy eltérő karakter, sejtetett, olykor álomszerű jellemrajzokkal van felrakva, és ez a zenei formából is következik. Ugyanakkor a felvetett problémák, a hol éles, hol tapogatózó és egyre mélyebb és fokozódó drámai szituációk, nagyon is valóságosak, hétköznapiak. Társkeresés, féltékenység, alku, üzlet, a másik személyiségének kipuhatólása, legyőzése, birtokbavételi kísérlete, a magány legalább ideiglenes megszüntetésének lehetősége mind ott vibrálhat a színpadon, ha jók a szereplők, ha hitelesek, és elég pontos az értelmezés, a rendezés.

Az alapszituációk a következők: 1. Egy asszony (mellesleg földrajztanárnő) férje szeretőjét várja, aki valamit szeretne vele megosztani... 2. Egy festőművész nő újjazdag megrendelőjével találkozna... Nem véletlen a feltételes mód, hiszen félreértések, rossz telefonok folytán nem ezen találkozók jönnek létre. Klasszikus bohózati helyzet, groteszk, hol abszurd, hol realista beütésekkel. Mintha Szép Ernő és Strinberg találkozna Beckettel vagy Ionescuval. A darab során Grétából Gabi lesz, Ciliből Csilla. Alakváltozások, vágyképek vagy valóság? Értelmezés kérdése. Két nő, négy szerep. De négy színésznő is játszhatja a négy szerepet, de úgy szerintem kevésbé izgalmas a darab, elvesznek bizonyos dimenziói, és szakmailag is kisebb kihívás.

Már nem kamaszlányok. Érett asszonyok, többrétű problémákkal és hiányokkal verve, küzdve. De az egész darab felfogható egy tudathasadásos én kivetüléseként is, aki megpróbál megkapaszkodni valami reális létbe, vagy két szereplő eltérő víziója is lehet. A darab nehezen adja meg magát, legalábbis nekem, pont a sokféle irány és értelmezhetőség miatt. De ne ijedjenek meg, nem rébusz a darab, és ha megfejtí, mély élményt élhet át a megfejtő. Számomra a mű leginkább a társkeresés, a barátra lelés fájdalmas, groteszk kísérletéről szól.

Vörös István Presszó- szonátája szellemes, sokszor lírai, olykor torokszorító, néha közönséges, akár az élet. De jó hogy van, hogy megszületett.

Vörös István

PRESSZÓ-SZONÁTA

avagy Gréta és Cili kettős élete

Szereplők:

G mesebeli jóságos tündér, progresszív gyilkos. Tud rideg, pontos és kimért lenni, a humor, a vicc sem áll tőle messze.

A szeretője feleségével akar megismerkedni: Gréta.

Portrét akar festetni magáról, a férje vállalkozó: Gabi.

C naiva, bombanó. Intenzív, vidám jelenség.

Festő. Egy portré megrendelődjével van találkozója: Cili, Szonáta presszó.

Valaki felhívta, hogy a férje szeretője, találkoznak. A férje sikertelen zenész, ő tanár: Csilla, Harmónia kávézó.

Szín:

Egy zajos presszó csendes sarka. Sarokasztal párnás padokkal kétfelől, előtte szemben is egy szék. Oldalt állhat még egy-egy asztal egy-egy székkal, az egyikén ülhet egy stilizált ember-bábú. De neki nem lesz különösebb szerepe.

Ugyanez a helyszín variálódik egy hasonlóval, csak az egy csendes kávéház zajos sarka. Nem nagy a különbség. A személyek. Még azok se. A bábú át lehet tenni a másik oldalra.

I. LEFUTÁS

I. jelenet

DOB ÉS TÁNC

Presszó. C egy krémes mellett üldögél. Cigire gyújtana, aztán eszébe jut, hogy tilos. Vagy az, hogy épp leszokott. Emiatt kicsit elfelhősödik a homloka, de nyugodt. Belép G. Támadóan körbejár-tatja a szemét a helyiségen, megakad a szeme C-n. Nézi. Az végre észreveszi, barátságosan rámo-solyog, amitől G meghökken, de mivel láthatólag őrá várt C, odalép hozzá.

G: Csilla?

C: Nem. Cili.

G: Gréta vagyok.

C: Gréta?

G: Mást vártál?

C: Hát...

G: Nem ilyenek képzeltelek.

C: Á, én nem is vagyok ilyen.

G: Még letagadod? Azért leülhetnék?

C: Persze, tessék, de valakit...

G: Nincs semmi de.

C: Mért ilyen agresszív?

G: Úgy könnyebb ilyesmiről beszélnünk.

C: Szerintem sokkal nehezebb. Az ilyen kérdésekhez jobb a higgadtság.

G: Figyelj, tegezz már vissza. Úgy azért egyszerűbb volna.

C: Rendben, visszategezek, de akkor semmi idegeskedés. Rendben?

G: Rendben.

C: Megígéred?

G *felfortyan*: Mit kell ezen ígérgetni!

C: Na ugye, na ugye!

G: Kiabáltam?

C: Igen.

G: Hát, igazad lehet. Pincér, két konyakot!

C: Én munka közben soha nem iszom!

G: Neked ez munka?

C: Milyen romantikus elképzelései vannak magának!

G: Tegezz, mert megint ordítok! Pincér! A konyak sztornó. Két barnasör.

C: Mondtam, hogy nem iszom.

G: Ennyi se fér bele? Csak az én kedvemért. Meghívlak.

C: Nem arról van szó.

G: Akkor hívj meg te!

C: Eszembe sincs.

G: Most mért lettél ilyen ellenséges? Nem azt mondtad, hogy higgadtnak kell maradnunk?

C: A leghiggadtabban mondom, nem hívlak meg semmire.

G: Pincér, a sör is sztornó! Nekem egy kevert!

C: Nekem is!

G: Te szórakozol velem?

C: Arra számítottam, ez egyszerű tárgyalás lesz, mint már annyiszor.

G: Mint már annyiszor? (*Emeli a hangját. Fölpattan.*) Mint már annyiszor?

C: Féltékeny vagy?

G: Vedd tudomásul, hogy igen. Pedig neked kéne annak lenned.

C: Nekem ugyan nem. Én már hozzá vagyok szokva az ilyesmihez.

G: Hozzá vagy szokva?

C: Viszonylag gyakran megesett ez már velem, bár eddig még soha nem volt ilyen kellemetlen.

G: Viszonylag gyakran? Nekem azt mondta, most először fordul elő.

C: Mindig minden először fordul elő.

G: Ti összejátshotok?

C: Mármit ki?

G: Te meg ő!

C: Én meg ő? Dehogy. Milyen ő?

G: Na, ne add már itt az ártatlant, mert fölképelek!

C: Rólad egészen másféle portrét fogok festeni, mint az eddigiekről.

G: Tudod te egyáltalán, ki vagyok én?
 C: Azt hittem, Gabi. De mondtad, hogy Gréta. Nekem úgy is jó. Rosszul emlékeztem. Nem olyan nagy a különbség.
 G: Neked egyik nő olyan, mint a másik?
 C: Csak a G betűsök.
 G: Úgy érzem, te komolyan haragszol.
 C: Eddig nem haragudtam, de már kezdek.
 G: Akkor mégis féltékeny vagy?
 C: Ugyan mire lennék én féltékeny? Az előbb inkább te voltál az.
 G: Én nem vagyok féltékeny. Nekem nincs férjem, nem lehetek féltékeny. Tudod milyen érzés, mikor az embernek nincs férje?
 C: Még emlékszem, igen. És egyre inkább irigylem az akkori önmagammat.
 G: Hát, mondjuk ezt meg is értem.
 C: Szóval akkor tárgyalhatunk nyugodtan?
 G *idegesen járkál, fölíróg egy másik asztalnál álló széket*: Én valahogy nem így képzeltem ezt az egészet.
 C: Fölösleges volt elképzelni.
 G: Tudod egyáltalán, mit akarok?
 C: Tulajdonképpen nem is érdekel. Az a kérdés, én mit akarok.
 G: Nem, ezt így nem csinálhatjuk. Nézz már szembe a dolgokkal!
 C: Majd. Majd. Ha már odáig jutottunk. Ha elfogadod a feltételeimet.
 G: Állj föl! Gyere ide, nézz meg engem!
 C *fölszál, odamegy, megnézi*: Elégedett vagy?
 G: Látod, mennyivel szebb vagyok nálad?
 C: Én sokkal többet látok az embereken, mintsem, hogy ilyen közhelyes kijelentésekkel beérjem.
 G: Meglehet. Meglehet, hogy nem vagyok olyan okos, mint te. Ő is ezt mondja. De nem érdekli már az eszed. Rádunt.
 C: Csak félve kérdezem meg, hogy miről vagy kiről beszélsz?
 G: Nem találd ki? Nem találd ki, miért vagyunk itt?
 C: Hát azt mondjuk nem volt nehéz kitalálni. Hiszen megbeszéltük a telefonban.
 G: Akkor mit nem értesz?
 C: Semmit. Ki beszélt neked rólam?
 G: Ehhez azért nem kell sok ész. Érdekes, hogy ti okos nők, néha milyen buták vagytok.
 C: Ne várd, hogy azt mondjam, ti buták meg néha milyen okosak.
 G: Már azt mondtad.
 C: Te egyáltalán nem vagy buta.
 G: Ne hidd, hogy ezzel meg tudsz vesztegetni.
 C: Megvesztegetni?
 G: Nagyon kemény feltételeim vannak.
 C: Halljuk!
 G: Azt nem lehet csak így. Tiltakozz!
 C: Tiltakozom az ellen, hogy az időmet rabold. Megállapodunk végre valamiben? Vagy ha nem, hát viszlát!
 G: Viszlát? Viszlát? Engem nem lehet olyan egyszerűen elküldeni. Nem vagy abban a szituációban.
 C: Bocsnat, az az érzésem, hogy két külön malomban őrölünk. Maga tulajdonképpen zsaroló?

G: Ne nevezzük ilyen csúnyán. Van valamid, ami az enyém. Oda kell add. Ez nem zsarolás.
 C: De eddig egészen másról volt szó.
 G: Nem, nem, éppen erről volt szó. És te nem is tiltakoztál.
 C: Zsarolóval nem tegeződöm.
 G: Már késő. Visszamazgázódni senkivel nem lehet. És mondtam már, hogy nem zsarollak.
 C: Fizetni mindenesetre nem én fogok.
 G: Mondtam már, hogy meghívlak. Akkor nem kellett.
 C: Nem a potya piáról van szó. Ez bizonyos értelemben üzlet.
 G: Üzlet, neked csak üzlet?
 C: Persze, hogy nem. De azon a nyelven lehet beszélni is róla.
 G: Ne várd, hogy pénzt ajánljak föl érte.
 C: Nem várom, elvárom.
 G: Hiszen inkább te zsarolsz engem, nem én téged. Egyszerűen eladnád nekem?
 C: Azért ennél sokkal emberibben képzelem. Ez a viszony nagyon szoros emberi kapcsolatot jelent kettőnk közt.
 G: Kapcsolat? Az azért túlzás. Kapcsolatba nem akarok kerülni veled.
 C: Van, akivel összebarátkoztunk. Máig össze-összejövünk néha. Ketten. Csak mi nők.
 G: Hát velem ez azért nem lesz. Még csak az kéne!
 C: Nekem se kívánja egy porcikám se. De sose tudhatjuk.
 G: Most már hagyjuk a mellébeszélést. Negyedórája itt vagyok, és még mindig nem vagy hajlandó színt vallani?
 C: Galambkék. Libazöld. Kanárisárga.
 G: Ez mi?
 C: Színt vallottam. Ez mind van benned.
 G: Sakálsárga. Keselyűbarna. Egérszürke.
 C *felnevet*: Visszavágtál. Bravó!
 G: Haragszol rám? Ugye, hogy haragszol? Valld be!
 C *felvillanásszerűen megérti, hogy csakugyan másról beszélnek*: Nem. De. Ugyan. Hogy dögölnél meg!
 G: Na végre! Az első mondatod, amit értek. Eddig olyan furcsa voltál.
 C *megpróbál játszani*: Csodálkozol?
 G: Nem. Nem lehet könnyű.
 C: Hát nem az. Szóval végülis mit akarsz?
 G: Először is bejelenteni, szeretjük egymást.
 C: Tudom, már mondta.
 G: Nekem azt mondta, hogy nem tudsz róla.
 C: Nehogy azt hidd, hogy csak nekem hazudik.
 G: Nekem nem hazudik.
 C: Én nem is mondtam, hogy hazudna.
 G: De. Azt mondtad, ne tagadd!
 C: Azt mondtam, talán nemcsak nekem hazudik. És ha jól emlékszel, éppen azért, hogy téged vigasztaljalak. Hiszen kiderült egy nyilvánvaló hazugsága.
 G: Pont ilyennek írt le, ilyen akadémikusodónak.
 C: Szóval ti beszélgettetek rólam?
 G: Panaszkodott, szegénykém.
 C: Mi szükség volt erre a találkozóra?
 G: Kilestem a telefonszámod a mobiljából. Azt gondoltam, véget vetek ennek az áldatlan állapotnak.

C: Olyasmit mondott, hogy feleségül venne, csak engem sajnál, nem tudja rászánni magát a válásra, igaz?

G: Hát nagyjából.

C: De nem így van. Mindent bevallott. Nem sajnál ő senkit és semmit. Egyszerűen csak kijátszik minket egymás ellen. Neked azt mondja, engem nem bír elhagyni. De nekem is beszél rólad, hogy a terhet átpakolja rám.

G: Férfiak!

C: Nem férfiak! Ó!

G: Ne próbáld megutáltatni velem!

C: Isten ments! Úgyse sikerülne.

G: Hát nem.

C: Majd megteszi ő maga.

G: Hiszen alig látom.

C: Nem erről akarsz beszélni?

G: Nem, nem, nem, engem nem fogsz beszéltetni, én nem akarom kibeszélni magam. Köszönöm, jól megvagyok. Van egy nagy szerelemem. A mi szerelmünk mindent feléget, mint a tűz.

C: Szép szavak, bravó. A tieid vagy az övéi?

G: Te is tudhatod, hogy nem nagyon beszél a szerelemről.

C: Már itt tartotok? Akkor jobb, ha elfelejted.

G: Mért vagy ilyen ellenséges?

C *kilép a szerepéből, őszintén*: Tulajdonképpen nem is tudom. Mit akarok tőled? Mért akarlak bántani? Valaki más nevében akarok bosszút állni rajtad? Végülis semmi okom nincs rá.

G: Tudod, hogy az ilyesmire nem kell ok. A szenvedély elhatalmasodik az emberen. Talán én se szeretem olyan különösebben a te férjedet. Legalábbis okom nincs rá.

C: Hát benne nem nagyon találni ilyesmire okot.

G: Mégis szereted. Most elárultad magad.

C: Ravasz vagy. Meglehetősen vág az agyad.

G: Az előbb nem ezt mondtad.

C: Nem mondtam egyértelműen, hogy buta vagy.

G: Megint akadékoskodsz és okoskodsz. Nem is tudom, minek keltem az előbb a védelmedre. (*Elgondolkodik.*) De tudom, mert egy cipőben járunk.

C: Csak én már lyukásra koptattam, te meg még állandóan pucolod, fényesíted.

G: Közönséges vagy. De megbocsátom, látom, hogy szereted.

C: Nos, hát igen.

G: Annál nagyobb élvezet lesz elvenni tőled.

C: Azt hiszed, sikerülni fog?

G: Igen.

C: Sose válik el tőlem! Megcsal, egyre-másra megcsal, de nem hagy el. Kellek neki. Kényelmes vagyok neki. Bonyodalmas az élete a szeretőkkel. De néha nem tud ellenállni. Mint cukorbeteg a cukornak. Mint az alkoholista az alkoholnak.

G: Kímélj meg a hasonlataidtól! Nekem megmondta világosan, hogy gyűlöl téged. Hallod? Megismétlem: Gyűlöl.

C: Ismételd meg még egyszer!

G: Azt már nem! Ki nem állhatja a szagodat, a szexuális szokásaidat. Viszolyog tőled, ha meglát bugyiban. Öklendezik, ha lekapcsoljátok a lámpát. Elalszik dugás közben, de te észre se veszed, annyira teszed-veszed magad.

C *nevet*: Micsoda fantázia! (*Hisztérikusan felsír.*) Tudod mit, vigyed! Micsoda undorító alak, micsoda árulás.

G: Mért, mit gondoltál, hogy mi majd arról fecsegünk, milyen csodálatos szerető vagy? Ha úgy lenne, akkor nem volna szüksége másokra.

C: Mondom, hogy ez betegség. Nehogy azt hidd, mint ember érdekeled, csak nőként. Mint test. Igazából pár testrészed kell neki. Hiszen még a nevedet is rosszul mondta nekem.

G: Hú, tényleg. Én Gréta vagyok, ezt jegyezd meg!

C: Megjegyeztem egy életre.

G: Ugye, hogy belevésődöm az emlékezetedbe?

C: Lehet. De nem úgy, ahogy reméled.

G: Hanem? Mit akarsz ezzel mondani?

C: Semmit.

G: Na, ki vele. Vagy ordítok!

C: Azt hiszed, nem ordítottál eddig is? Már mindenki minket néz. És mindent ki is találtak. A nők utálnak téged, és engem szeretnek. Legalábbis a feleségek. A férfiak engem máris unnak, és neked drukkolnak.

G: Ugye?

C: Mondom, vidd.

G: Köszönöm.

C: Csak aztán ne gyere hozzám panaszra. Eddig csak az ünnepi arcát ismerted.

G: Valahogy nem így képzeltem ezt a találkozást.

C: Én sem.

G: Azt hittem, egymás haját fogjuk tépni, véresre kaparjuk egymás arcát. Én gázsprét is hoztam, nézd!

C: Óriult vagy! Ilyeneket mesélt rólam?

G: Nem hiszem, hogy az csupa kitaláció volna. Ha most látnád magadat, mindent elhinnél magadról!

C: Ugyan már!

G: A szép kis pofikáddal úgy nézel, hogy leesik róla a maszk. Meglátom a sunyin vizsgálódó koponyád. Jé, hiszen minden fogad műfog. Sokba volt ez szegénykének. Az arcod föl van varrva. A szád föltöltve.

C: Még az a szerencse, hogy te valaki másról beszélsz.

G: Sunyin vizsgálatsz, összehúszod a szemedet, mint valami festő.

C: Ez egész találó, bravó!

G: Na, persze! Mesélte, hogy szeretnéd magad művésznek beállítani, de vedd tudomásul, hogy még ő is tehetségtelennek tart. Pedig nem is ért a művészethez.

C ezt most ügyetlenül személyes sértésnek vette: Már-már megható a butaságod.

G: Eddig nem ezt mondtad.

C: Művészetről inkább ne beszélj! Arról gőzöd sincs.

G: Most mégis én, a buta, művészetről mit sem tudó fogom elvenni tőled s férjedet.

C: Mondtam már, hogy csak szívességet teszel vele.

G: Előttem hiába becsméreled őt!

C: Semmiképp se szeretném a kedved elvenni tőle. Legyetek boldogok! *(Fölsír, és ugyanazzal a lendülettel, odaugrik G-hez, a haját kezdi cibálni)*

G-nek ebben a pillanatban megszólal a mobiltelefonja: Bocsánat! (Óvatosan kibontakozik az agresszív ölelésből.) Halló! Igen, én vagyok. ... Micsoda? Kivel beszélek? Hogy mondhat ilyet. ... Hogyhogy fél órája vár rám? Hiszen itt ülök magával... Maga hol van? ... Nem, nem a Harmónia kávézóban van a találkozó, hanem a Szonáta presszóban... Hogy maga ott vár? ... Ez egy hülye tréfa. Akkor kivel beszélgetek én itt?

C föláll, megpróbál elsomfordálni, az ő zsebében is megcsörren a telefon, de gyorsan kinyomja

G meglátja C szökését, utána kiabál: Várjon csak egy picit! (Még a telefonba.) Nem, nem tudok odamenni, már itt kiadtam a mérget. Majd máskor. Egyszer. Talán soha... Nem, tulajdonképpen nem volt fontos... Mért akartam volna a férjéről beszélni... Nem, nem mondtam azt, sohasé mondtam azt... Ne kiabáljon velem. Nem is ismerem a férjét, nemhogy a szeretője legyek... Micsoda ostoba gyanúsítás... Félreértés volt az egész... (Kinyomja. A telefon újra megcsördül. Megint kinyomja.)

C lerokadt az egyik székre, kíváncsian hallgatta a monológot: Miért hazudott?

G leül, jelentőségteljesen C-re néz: Maga miért hazudott?

C: Bocsánat. Maga jött oda hozzám. Egy darabig azt hittem, az, akit várok.

G: Hát egy nőre várt?

C: Maga talán nem?

G: De én csak azért, hogy tönkretegyem az életét. Az azért elég ok!

C: Most mégsem akarta tönkre tenni.

G: Mert maga lebeszélte!

C: Én? És mért magázódunk?

G: Én csak a szerelmesem feleségével tegeződtem. Magáról nem tudok semmit.

C: Igyunk pertut! Pincér! Két konyakot!

G: Én munka közben sosem iszom.

C: Neked ez munka?

G: Milyen romantikus elképzelései vannak magának!

C: Tegezz, mert megint ordítok! Pincér! A konyak sztornó. Két barnasör.

G: Mondtam, hogy nem iszom.

C: Ennyi se fér bele? Csak az én kedvemért. Meghívlak.

G: Nem arról van szó.

C: Akkor hívj meg te!

G: Eszembe sincs.

C: Most mért lettél ilyen ellenséges? Nem azt mondtad, hogy higgadtnak kell maradnunk?

G: Azt te mondtad fél órával ezelőtt, mikor még azt hittem, a riválisom vagy.

C: Pincér, a sör is sztornó! Nekem egy kevert!

G: Nekem is!

C: Te szórakozol velem?

G: Ahogy az előbb te szórakoztál velem.

C: Dehogy szórakoztam. Jó darabig azt hittem, valaki más vagy.

G: Honnan tudtál rólam annyi mindent?

C: Te árultál el mindent. Kibeszélted a buta fejeddel.

G: Mit akarsz tőlem, mért kémkedtél utánam?

C: Te tolakodtál oda hozzám.

G: Mert rám mosolyogtál.

C: Egy mosoly? Az hitette el veled, hogy gyűlöljük egymást?

G: Nem tudom mi az, hogy gyűlölet.

C: Na ne add már itt az ártatlant, mert fölképelek.

G: Mért utálsz te engem, mért akarod tönkretenni az életemet?

C: Tudod te egyáltalán, ki vagyok én?

G: Azt hittem, Csilla. De mondtad, hogy Cili. De ez így nem járja. Azt is mondanod kellett volna, hogy nem vagy a szeretőm felesége. Olyan nagy dolog lett volna?

C: Úgy érzem, te komolyan haragszol.

G: Eddig nem haragudtam, de már kezdek.

C: Akkor mégis féltékeny vagy?

G: Ugyan mire lennék én féltékeny? Az előbb inkább te voltál az.

C: Én nem lehetek féltékeny. Az előbb csak hitted, hogy az vagyok, mert egészen másról beszéltem. Egy darabig. Amíg meg nem értettem, mit akarsz.

G: Még sose találkoztam szándékosan gonosz emberrel.

C: Azt hiszed? Különbén ez nem volt szándékos gonoszág. Csak beszéltél, beszéltél, erőszakoltad a boldogságodat és boldogtalanságodat rám, egy vadidegenre, de még egy szerelmi háromszög két egymást nem ismerő széles pólusa se voltunk. Hogyhogy rám ismertél egy idegenben? Te alighanem magadat se ismered.

G: Honnan veszed ezt? Évek óta jógázom. Még hogy ne ismerném önmagamat! És vega is vagyok.

C: Aranyos kis boci vagy te, nem mondom, de nem ismered a világot.

G: Még hogy én boci? Sokkal inkább te nézel ki annak. Bocika!

C: Ha vega lennél, nem hiszed az első magányosan üldögélő nőre, hogy ő a riválisod. A riválisodat azonnal meg kell ismerni. Az utcán, a tömegben is. Csak véletlen elmegy melletted, te megérezed az azonosság szikráját, melyet két azonos érzelmek egyetlen tárgya idéz elő. Megérezed, utána fordulsz, ezer apró azonosságot veszel még észre rajta. Azokat az azonosságokat, melyeket az a férfi hagyott rajtatok. Utána mész. Kirángatod a tömegből. Bevonzolod a sikátorba. Megpofozod. A fejét belenyomod egy vizeshordóba.

G: Ugye, hogy maga csakugyan amolyan kémféle? Azért tud rólam mindent. Valóban ezt terveztem. De maga közbelépett.

C: Tegeződünk.

G: Akkor... (*Elmosolyodik, mintha pertut inna.*) ... te rohadt kurva! (Ütni kezdi.) Mért nem hagytad, hogy megtegyem?

C: Rossz helyre mentél. A fontos találkozók helyét és idejét mindig föl kell írni. Nincs naptárad?

G: Hogy jön ide a havi ciklusom?

C: Nagyon is ide jön. Mást is írn be abba a rohadt naptárba. Ne bízz a memóriádban!

G: Szóval szerinted én buta vagyok.

C: Már mondtam egy párszor.

G: Meg volt, amikor tagadtad.

C: Most melyik jön?

G: Ne csinálj viccet mindenből!

C: Te meg ne vegyél olyan komolyan mindent! Komolyan mondom, kezdelek megkedvelni.

G: Kölcsönös. Csak azt nem értem, honnan tudsz mindent rólam?

C: Nem veszed észre, hogy egyformák vagyunk?

G: A fán nincs két egyforma levél. Mért volnánk mi egyformák?

C: A levelek nem egyformák. De az emberek igen. Mindegyik csak pénzt meg hatalmat akar. És még ezeket is csak azért, hogy kielégítthesse legbelsőbb, legtitkosabb vágyát.

G: Az mi?

C: A szex.

G: Na, így már jó, mert engem a pénz meg a hatalom nem érdekel. Mi vagy te, pszichológus?

C: Még nem mondtam?

G: Tényleg?

C: Dehogysis. Festő. Egy művésznek sokkal jobban kell ismernie az embereket, mint egy tudósnek.

G: Festő?

C: Igen. És épp egy új megrendelőre vártam. Róla mondtam, vagyis inkább neki mondtam, hogy egy-kétszer előfordult velem már ilyen eset. Meg, hogy ehhez nincs szükség érzelmekre. Még azt is mondtam, hogy olyan portrét festek rólad...

G: Jé, tényleg. Én egy hülye vagyok.
 C: Nem. Csak túlságosan el voltál foglalva a saját problémáddal.
 G: Akkor nekünk nincs is semmi elszámolnivalónk egymással?
 C: Nem ilyen egyszerű. Most már túl sokat tudsz rólam.
 G *felsikolt*: Meg kell halnom?
 C: Túl sok kémfilmet meg krimit nézel. Óvatlanság a világot ilyen forrásokból megismerni.
 G: Nem akarsz megölni?
 C: Miért akarnálak?
 G: Mert túl sokat tudok.
 C: Hogy te milyen kis buta vagy.
 G: Pedig túl sokat tudok!
 C: Nem azt mondtam, hogy buta vagy. Azt mondtam, kis buta vagy.
 G: Mi a különbség?
 C: Az, hogy nem fogsz szabadulni tőlem. Barátnők lettünk.

2. tétel

KÁVÉSKANÁLZÖRGÉS

Ez az előbbi strindbergi/molnárferenci jelent lírai ellentétpárja. Akár énekelve is előadható. Ugyanazon a helyen ezúttal G vár, újdonsült barátnőjére. Nem jön. Viszont néha a háttérben föltűnik, a szöveg egy részét talán ő dúdolja, de ezt G sose veszi észre. Talán csak elképzelik a barátságukat.

G:
 önt
 kávé
 önt
 kávé
 vár
 kávé kanál
 vár cukor
 csésze mélye vár
 sima lélek
 gyűrött lélek
 vár és önt
 önt és vár
 leesik egy kiskanál
 öntés öntve várás várva
 kávé
 csörömpöl a kiskanál

a kávé hab
 percek habja
 kell egy másik kiskanál
 kávéban másik

kiskanál
cukrot kever kávé kever
kockacukor széle koppan
kávé mélyén
a csészéhez
koppan cukor vagy kanál

a vitrinben sütemény
krémes krémes
rigójancsi
puncstorta
s megint krémes
dupla adag
somlói
mákos rétes
túrós rétes
hab
hab
leesett krémes
elszórt habja
krém darabja
tészta roppant
csendes roppanása
ha rálépnek
cipőtalpon zsírfolt csendje
édes zsírfolt csúszós csendje
csúszás édes vésze
megbillenő asztal lapja

C:
huzat víz
fölmósórongy
kiömlött kóla
várás várva
kérés kérve
érzés éle
fájás fája
remény réme
rongytüdejű víz
édesszájú rongy
vödörfejű fény
kávéarcú csend

G:
hat
óra
hét
este

nyolc
éjjel minyonja
lámpa körtéje
barackja
barack körte
fél deci
két kávé
záróra záróra
maradni
bezárva
a boltba
éjjelre
kávé
önt
kint fény
vágása
huzat dumája
hűtő bűgása
írás vattacukra
örökös szálak
elképzelve
pap
papír
papírpohár
ír
ír
papírdarázs
hangyák örök pillanata
sok külön kis lény egy
tudata
nyelven kanál
piros torok
tűrök
tudok

C:
ide vele
szeretőd lappang
kidőlt csésze árnyékában
párod rejlik
kávéfolt feketeségében
nem ismerem
nem ismerik
nem
ünnep
ha nincs
vége
ünnep lomja

ünnep
lomha lassú
háta
vakard бүдös
hátát már rongy
édes rongyos
lénye lélek
mi az ima ma

G:
imama
ümama
unalom dallama
dalai lám ma
hangzanak
lágyan
legyen
csönd ülepe béke üteme
ima kávé ünnep vége
önt ont
valamit
ront
kérve várva
idebent
odakint

3. tétel

TÁNC ÉS DOB

Harmónia kávézó. Ugyanakkor, amikor az első jelenet játszódik. C egy krémes mellett üldögél. Cigire gyűjtana, aztán eszébe jut, hogy hogy nem dohányzik. Vagyis nincs nála se cigi, se gyufa, se öngyújtó. Emiatt elfelhősödik a homloka, egyre idegesebb lesz. Belép G. Érdeklődve körbejártatja a szemét a helyiségen, megakad a szeme C-n. Nézi. Az végre észreveszi, nyelvet ölt rá, amitől G meghökken, de mivel C láthatólag órá várt, odalép hozzá.

G: Cili?
C: Nem. Csilla.
G: Gabi vagyok.
C: Gabi?
G: Talán probléma?
C: Hát...
G: Pont ilyennek képzeltelek.
C: Á, pedig nem is vagyok ilyen.
G: Azért leülhetnék?
C: Persze, tessék, de valakit...
G: Engem.

C: Mért ilyen agresszív?

G: Bocsnat, ilyen lettem, amikor meggazdagodtunk. Néha annyira utálok azt a hülye pénzt. Nem ismerek magamra.

C: Maga gazdag?

G: Figyelj, tegezz már vissza!

C: Nem biztos, hogy jó, ha tegeződünk. Nem szeretnék túl közel kerülni hozzád...

G: Kösz. Visszategezted!

C: Bocsnat.

G *felfortyan*: Hiszen én kértem.

C: Végülis mit akarsz?

G: Hogy fess le!

C: Mit érnél vele?

G: Pincér, két konyakot!

C: Ha bajban vagyok, soha nem iszom!

G: Te bajban vagy? Mért nem ezzel kezdted?

C: Neked kéne a legjobban tudnod!

G: Pincér! A konyak sztornó. Két barnasör.

C: Mondtam, hogy nem iszom.

G: Ennyire nagy a baj? Csak az én kedvemért. Meghívlak.

C: Nem arról van szó.

G: Úgyis nekem kell majd mindent fizetni!

C: Neked? Énnekem meg az életem rámegy.

G: Ennyit nem kívánok.

C: A telefonban pedig úgy tűnt, mintha azt mondta volna.

G: Pincér, a sör is sztornó! Nekem egy franciakrémes!

C: Nekem is!

G: Te édesszájú vagy? Nem látszik rajtad.

C: Most már egy kicsit megnyugodtam. (*Addig is folytatja az előtte álló krémest.*) Azt hittem, te valóságos szörnyeteg leszel.

G: Szörnyeteg? Miből gondoltad?

C: Bocsnat. Vak voltam. Úgy értem, csak a magam szempontját néztem.

G: Te, mint személy, már ne is haragudj, de nem játszol szerepet az ügyben.

C: Hogy lehetsz ilyen kemény? De én már hozzá vagyok szokva az ilyesmihez.

G: Hozzá vagy szokva?

C: Kimondjam? A férjem szoktatott hozzá. Hiszen sejteted.

G: Hát épp arról beszéltem az előbb, hogy ez a része nem tartozik rám.

C: De mégse beszélhetünk ezekről a dolgokról úgy, mintha pusztán üzletről volna szó.

G: Hát persze. Nekem például nincs benne semmi üzlet. Sokba fog ez nekem kerülni. Vagy nem?

C: Neked? Nekem kerül sokba. Az egész életem. A múltam. A családom.

G: Te, azt hiszem, tényleg nagy művész lehetsz! Talán túl nagy is. Nekem. Vagy ez csak a tárgyalás része?

C: Dehogy. Én a butaságig őszinte ember vagyok. Beszéljünk végre egyenesen!

G: Ezt csak bizonyos korlátok között vállalhatom. Rólam egészen másféle portrét fess, mint az eddigiokról!

C: Nem tudok semmiféle eddigiokról. Még csak az kellett volna.

G: Tudod te egyáltalán, ki vagyok én?

C: Azt hittem, Gréta. De mondtad, hogy Gabi. Nekem így is, úgy is végem van. Rosszra fordultak a dolgok. Nem várok az élettől már semmit.

G: Úgy érzem, te komolyan haragszol. Csak nem tudom, kire. Magadra? És azt se tudom, mi köze van ennek a mi dolgunkhoz. Kivéve persze, ha nem tudod kielégíteni a kérésemet.

C: Te most kérni jöttél ide?

G: Hát parancsot nem adhatok: Add nekem a legféltettebb kincsedet!

C: Honnan veszed, hogy ő lenne a legféltettebb kincsem?

G: Igaz is. Nyilván kicsit kispolgármódra fogalmaztam. De nem kéne azért ennyire nyilvánvalóan éreztetned a fölényedet.

C: Te beszélsz fölényeskedésről? Én egyáltalán nem vagyok olyan helyzetben, hogy fölényes lehessek.

G: Hát, mondjuk ez igaz. Én meg már nyilván észre se veszem. Bocsánat. Hozzá vagyok szokva, hogy mindent megcsinálhatok. És mindent meg is csinállok.

C: Vettem észre. De nem szabad csak úgy átgázolni másokon.

G *idegesen járkál, fölíróg egy másik asztalnál álló széket*: Én valahogy nem így képzeltem ezt az egészet.

C: Fölösleges volt elképzelni. Fölösleges volt ezt az egész találkozót összehozni.

G: Tudod egyáltalán, mit akarok?

C: Tulajdonképpen nem is érdekel. Az a kérdés, én mit akarok.

G: Nem, ezt így nem csinálhatjuk. Végülis a megrendelőnek is lehet egy-két szava a dologhoz.

C: Majd. Majd. Ha már odáig jutottunk. Ha elfogadod a feltételeimet.

G: Állj föl! Gyere ide, nézz meg engem!

C *föláll, odamegy, megnézi*: Elégedett vagy?

G: Szép vagyok?

C: Sajnos igen.

G: Nos. Akkor evvel kell gazdálkodj! Ilyennek akarom a képen is látni magamat.

C: Csak félve kérdezem meg, hogy miről beszélsz?

G: Hát miért vagyunk itt?

C: Megbeszéltük a telefonban.

G: Akkor mit nem értesz?

C: Semmit. Hogyan ismertétek meg egymást?

G: Érdekes, hogy ti tehetséges nők, néha milyen furcsák vagytok.

C: Tudni akarok minden, ha már elveszitem.

G: Nem veszíted el.

C: Nem? Hát akkor mit akarsz?

G: És egyáltalán, kiről beszélsz?

C: Most már ezt se tudod? Arról, akit el akarsz venni tőlem, bár az előbb letagadtad.

G: Mondtam már, hogy nem akarok elvenni semmit tőled. És nem tagadtam le. Nincs szükségem rá, hogy ilyen dolgokat tagadjak. Máskor persze annál inkább. A férjem miatt.

C: Neked van férjed?

G: Már hogyan lenne. Nem tudtad? Az előbb is emlegettem. Meggazdagodtunk, mondtam: ő meg én. De minden sikeres férfi mögött áll egy nő. Az vagyok én. Mármost ebben az esetben.

C: És minden sikertelen férfi mögött is áll egy nő. Az meg én vagyok. Mármost ebben az esetben.

G: Úgy is fogalmazhatnánk, hogy egy sikeres nő mögött, szinte biztosan ott áll egy sikertelen férfi.

C: Azt állítod, hogy mi tesszük tönkre a férfiakat?

G: Igen. De csak miután ők megaláztak, állatként kezelték minket. Megérdemlik.

C: Meg. Akkor meg csak nem fogunk egy férfi miatt veszekedni?

G: Erre már más is rájöhetne. A férfiak a nők miatt veszekednek. De a nőket néha pénznek hívják. Néha hatalomnak. Néha országnak. Néha hazának. De igazából csak a nők kellenek nekik. A többi dedós játék.

C: Amibe milliók halnak bele.

G: Kezdjük megérteni egymást. Te művész vagy, megengedheted magadnak, hogy feminista legyél.

C: Nem hiszem, hogy feminista volnék.

G: Pedig úgy beszélsz.

C: De ha férjnél vagy, akkor hogyan fogtok összeházasodni?

G: Ki? Kivel? Mért? Mikor?

C: Te. Vele. Én se értem, miért. És remélem, soha.

G: Ezt biztosra veheted. Nekem elég egy férj is. Ezt le se lehetne cserélni. Mert nagyon ragaszkodó ám.

C: Igen?

G: Érted, hogy gondolom?

C: Nem.

G: Hogy talán agyon is veretne.

C: De akkor te most folyamatos életveszélyben vagy.

G: Ugyan dehogy, mindannyian folyamatos életveszélyben vagyunk

C: Úgy érted, hogy van haladás továbbra is,
s e haladás, továbbra is, siker;
már minden út az internetre visz,
leveled nem a postás viszi el,
a sarkon éber kamera figyel,
de ne feledje az, ki gondolkodni tud,
a halál már nyitja tinektek a kaput?

G:
A fiatalok még könnyű táncba vinni:
az ejtőernyős mocsárba zuhan,
a port valaki poharukba hinti,
halálos kórt kapnak el annyian,
ahányan kéjt keresnek titkos randiban,
egy őrült rakja át a sorsokat,
mi bőség volt, az már csak daganat.

C:
Az bárkivel megeshet: elhalálozik,
hiába hozna föl akármilyen érvet,
nem nézheti tovább e jó mozt.

G: Hiába teltek hasznosan az évek,
a sírodban, majd mondhatom sötét lesz;
Esztergom népe, Pest, figyeljetelek,
jön bármi jó, a halál közeleg.

C: De ha ilyen veszélyben vagy, akkor minek, mondd, minek neked a férjem?

G: Őt nem ismerem.

C: Mért tagadod most hirtelen? Azt hittem, már olyan közel kerültünk egymáshoz, hogy mersz velem őszinte lenni.

G: Ha akarod, fölvetetem a férjedet a céghez. Van munkája?
C: Nincs. De ez azért mégis kicsit furcsa lenne. Meg rád nézve talán veszélyes is.
G: Sose félt engem. És akkor mikor kezdek el ülni?
C: Tőlem kérdezed, mikor kerülsz börtönbe?
G *kicsit mesterkélten föl kacag*: Eredeti a humorod, édes.
C: Maga szerintem valaki egészen más.
G: Más? Én mindig más vagyok. Én vagyok a másság.
C: Hogy mi van már megint? Nem így értettem.
G: Én mindig más vagyok.
Én vagyok a másság maga.
Percenként változok.
Senki se ismer meg soha.

Ha azt hiszed, a fény
megvilágítja arcomat,
felhő leszek egén,
viharos nyári pillanat.

Nem sejtetik, ki az,
aki mögöttem elbújik,
azért vagyok pimasz,
a titkos élet boldogít.

A boldogság titok,
mert elveszik, ha kiderül.
Könnyen hozzájutok,
míg földi létem összedül.

C: Akkor maga nem is olyan buta, mint amilyennek játszotta magát előttem.
G: Tegeződünk, csibém.
C: Tegeződünk, tegeződünk, nem bánom. De szerintem maga... mindenképp másvalaki vagy. Nem a férjem szeretője.
G: Hát megintcsak más vagyok, ez igaz, de megmondtam, hogy így van.
C: Mitől vagy ilyen játékos?
G: Akkor maga nem az én festőm, ugye? (*Nevet.*)
C: Hát csakugyan nem vagyok festő. De még rajztanár se. Történelmet, és földrajzot tanítok. Ennyi a rajz bennem.
G: Akkor én itt hiába vesztegettem a drága időmet. Megüt a guta. Mi történhetett? (*El.*)

4. tétel

A VONAL TÚLSÓ VÉGÉN

C egyedül marad. Ha éppen állt, akkor visszaül a helyére.

C: Hogyan lehetséges ez? (*Előveszi a telefonját, pittyeg rajta, kicsöng, a füléhez emeli.*) Gréta? Maga az, Gréta?...

G hangja kihallatszik a telefonból: Igen én vagyok. ...

C: Itt pedig Cili beszél. Akivel találkozni akartál, te mocskos kis lotyó.

G hangja kihallatszik a telefonból: Micsoda? Kivel beszélek? Hogy mondhat ilyet. ...

C: Iderendelsz, aztán el se jössz? Már fél órája várok rád. Nincsenek nekem ehhez idegeim.

G hangja kihallatszik a telefonból: Hogyhogy fél órája vár rám? Hiszen itt ülök magával...

C: Ezt azért mégiscsak pofátlanság állítani. A nyakamra küldtél, csak hogy bosszants, valami idiótát, aki portrét akart mázoltatni velem magáról. Én meg azt hittem, te vagy az, és sírtam előtte, könyörögtem neki, hogy ne vegye el a férjem. Ez aljas tréfa volt. Nincs erőm hozzá még egyszer. Vidd, ha akarod. Kapitulálok.

G hangja kihallatszik a telefonból: Maga hol van? ...

C: Hát hol lennék? A megbeszélte helyen, a Harmónia kávézóban. Ez is milyen cinikus. Pont ezt a helyet kellett választanod?

G hangja kihallatszik a telefonból: Nem, nem a Harmónia kávézóban van a találkozónk, hanem a Szonáta presszóban...

C: Pedig én itt várlak már fél órája. A megbeszélés szerint.

G hangja kihallatszik a telefonból: Ez egy hülye tréfa. Akkor kivel beszélgetek én itt?

C: Mi közöm hozzá? Aki szóba áll veled. Bár nagy csoda lenne, ha bárki is szóba állna. Mégiscsak kíváncsi lennék rád. Tudod mit, gyere ide! Megvárlak.

G hangja kihallatszik a telefonból: Nem, nem tudok odamenni, már itt kiadtam a mérgeimet. Majd máskor. Egyszer. Talán soha...

C: Megint valamit félreértettem volna? Nem élet-halál kérdéséről akart velem, ismeretlenül beszélni? Azaz akartál, te kis lotyó. Bocsánat, nem megy a tegezés, pedig igyekszem, nehogy túl nagy tiszteletet adjak neked. Azt mondtad, nagyon fontos dologról kell beszél-nünk.

G hangja kihallatszik a telefonból: Nem, tulajdonképpen nem volt fontos...

C: Nekem az. Ugyanis a férjem.

G hangja kihallatszik a telefonból: Mért akartam volna a férjéről beszélni...

C: Azt mondtad, te ribanc, hogy szeretitek egymást.

G hangja kihallatszik a telefonból: Nem, nem mondtam azt, sohase mondtam azt...

C dühösen suttog: Hazug gödény, élemedett hód, véreskezű menyét!

G hangja kihallatszik a telefonból: Ne kiabáljon velem. Nem is ismerem a férjét, nemhogy a szeretője legyek...

C: Az vagy, tudom.

G hangja kihallatszik a telefonból: Micsoda ostoba gyanúsítás... Félreértés volt az egész...

C: Kinyomta. (Újra tárcsáz.) Megint kinyomta.

II. LEFUTÁS

5. tétel

TÁNC ÉS TÁNC

Szonáta presszó. Ugyanakkor, amikor a következő jelenet játszódik. C egy krémes mellett üldögél. Cigire gyújtana, de nem kívánja. Ettől kisimul a homloka, nyugodt. Belép G. Kétkedve körbejárta a szemét a helyiségen, megakad a szeme C-n. Nézi. Az végre észreveszi, barátságosan rámosolyog, amitől G megkönnyebbül, mivel C láthatólag órá várt, odalép hozzá.

G: Akkor ugye Cili?

C: Persze. Cili vagyok.

G: Gabi.

C: Gabi?

G: Mást vártál?

C: Nem, már a múltkor is téged.

G: Pont ilyenek képzeltelek. Az alapján, amilyen tegnap voltál. Illetve nem voltál.

C: Ül le! Micsoda fatális félreértés.

G: Én nem hiszek a véletlenekben. Kell ennek az egésznek valami értelme legyen!

C: Persze, persze, de...

G: Nincs semmi de.

C: Ezt ő is mondta, aki helyetted jött.

G: Hasonlított rám?

C: Nem. Vagyis, ha jobban megnézek: igen. Nem is tudom. Mint két tojás. Talán ő egy kicsit magasabb és fiatalabb volt.

G: Szerinted öregszem?

C: Azt majd megtudod a képről, amit festek rólad. Rendben?

G: Nem, egyáltalán nincs rendben. Én nem egy öregedő nőt akarok látni a falamon.

C: Menekülsz az igazság elől?

G *felfortyan*: Miféle igazságra gondolsz? Tíz év múlva az mért lesz nagyobb igazság, hogy most hogy nézek ki, mint az, hogy hogy néztem ki tíz éve.

C: Ebben van valami. De hogy találjam ki, hogyan néztél ki tíz éve?

G: Úgy ahogy most, csak rosszindulat nélkül nézve.

C: Egy festő nem lehet rosszindulatú. Csak objektív.

G: Ha nekem objektívre lenne szükségem, csinálnék egy szelfit. Pincér, két konyakot!

C: Na, ez jó ötlet.

G: Úgy tudtam, a művészek munka közben nem isznak

C: Milyen romantikus elképzeléseid vannak! De ez most nem munka.

G: Akkor mi? Talán barátnők lettünk?

C: Még lehetünk. De akkor ma te fizetsz.

G: Ez is belefér? Meghívlak.

C: A múltkor arra számítottam, egyszerű tárgyalás lesz, mint már annyiszor.

G: Ne emlegesd már föl ezt, kérlek. Nem értem. Fatális véletlen.

C: Az előbb azt mondtad, hogy nem hiszel a véletlenekben.

G: Vedd tudomásul, hogy hiszek. Pedig neked kéne inkább hinned.

C: Nekem ugyan nem. Én nem bízok semmit a véletlenre. Ez a művészet.

G: Azt hiszitek, uralkodni tudtok a sorson?

C: Hiszen te is azt kérted, hogy fiatalabbnak fesselek meg. Mi más az, mint uralkodni a sorson.

G: Ezt most az alku része?

C: Árról még egyáltalán nem is beszéltünk.

G: Akkor beszéljünk. Félmillió?

C: Mármit mi?

G: Keveselled?

C: Csak nem hallottam. Ami féllel kezdődik, azt csak félfüllel hallgatom.

G: Legyünk inkább barátnők, és akkor megcsinálod a születésnapomra.

C: Majd festés közben eldöntöm, akarok-e a barátnőd lenni. És amikor kifizettél, eldöntöm, hogy megbízhatok-e benned.

G: Tudod te egyáltalán, ki vagyok én?

C: A múltkor azt mondtad, Gréta. Most azt mondod, hogy Gabi. Nem tudom, melyik vagy. Nem olyan nagy a különbség. De mégis. Még egy megrendelőm kilétében sem voltam olyan bizonytalan, mint a tiédben.

G: Akkor legyen egymillió? A férjem megöl.

C: Egymillió? Még egy egyszerű embernek se. De neked nincs egyéniséged. Vagyis túlságosan tolakodó.

G: Úgy érzem, te komolyan haragszol.

C: Dehogy. Csak szeretném megúszni ezt a munkát.

G: Nem ebből élsz?

C: Túl zavaros ez az ügy. Nekem ez különben sem pusztán megélhetés. A bőröm viszem vásárra. Ha most utat tévesztek, tönkreteszem azokat a képeket, amelyeket még csak azután fogok megfesteni.

G: Nem látná senki sem. A hálószobában tartanám.

C: A saját képeddel akarsz együtt hálalni?

G: Az ágyban a férjem lesz.

C: Közös hálószobátok van? Így már egy kicsit jobban hangzik.

G idegesen járkál, fölrúg egy másik asztalnál álló széket: Én valahogy nem így képzeltem ezt az egészet.

C: Ahogy elképzeltük, az már megtörtént tegnap. Ez most a valóság.

G: Tudod egyáltalán, mi a valóság?

C: Tulajdonképpen nem is érdekel. Az a kérdés, én milyennek látom. És téged képtelen vagyok meglátni.

G: Nem, ezt így nem csinálhatjuk. Három millió?

C: Majd. Majd. Ha már odáig jutottunk. Ha elfogadod a feltételeimet.

G: Állj föl! Gyere ide, nézz meg engem!

C: Már elég alaposan megnéztelek magamnak. Még a múltkor.

G: Látod, mennyivel szebb vagyok most?

C: Én sokkal többet látok, mintsem, hogy ilyen kijelentésekkel beérjem.

G: Meglehet. Meglehet, hogy nem vagyok olyan okos, mint te. Ő is ezt mondta. Az a másik, akivel a múltkor találkoztam. Nehogy azt hidd, hogy csak neked volt nehéz az a hülye helyzet. Valami tanítónő, aki arról picsogott, hogy elszerették a férjét.

C: Csak félve kérdezem meg, hogy miről vagy kiről beszélsz?

G: Arról a másik kettőről, akik most valószínűleg szintén találkoznak. És talán kevésbé örülnek egymásnak, mint mi.

C: Mi örülünk egymásnak?

G: Nem látod, milyen lelkesen alkudozunk a pénzről? Akinek fontos a pénz, az hisz a jövőben. Pontosítok: a saját jövőjében.

C: De ettől még nem kéne örülnünk egymásnak.
G: Ehhez azért nem kell sok ész. Aki a jövőben hisz, az örül minden új dolognak.
C: Ne várd, hogy azt mondjam, te valami újdonság vagy számomra.
G: Már azt mondtad.
C: Te nagyon intelligens nő vagy. Azokat a legnehezebb megfesteni.
G: Végülis mennyit akarsz, a picsába?
C: Tízmillió.
G: Nagyon kemény feltételeid vannak.
C: Szóval megadod?
G: Azt nem lehet csak így. Beszélj rá!
C: Csak az időmet rabolod. Nem szeretnék megfesteni. Viszlát!
G: Viszlát? Viszlát? Amikor már tízmilliót ígértem? Engem nem lehet olyan egyszerűen elküldeni. Nem vagy abban a szituációban.
C: Bocsánat, az az érzésem, hogy két külön malomban örülünk. Ez most fenyegetés volt?
G: Ne nevezzük ilyen csúnyán. Van valamid, ami az enyém. Oda kell add. Ez nem fenyegetés.
C: Mi az a valami? Már viheted is.
G: Az a kép a fejedben rólam. A férjemtől azt tanultam, hogy a mézesmadzagot és a korbácsot felváltva kell alkalmazni.
C: Nocsak, még a férjed is bonyolítja a helyzetet. Nem vállalom.
G: Már késő. 9 millió, vagy az embereink minden egyes ujjadban eltörök azokat a kis csoncokkákat. Közben talán, ha megszeretnek, meg is erőszakolnak. És mondtam már, hogy ez nem fenyegetés.
C: Az előbb már 10-ről volt szó. Vagy rosszul hallottam a kilencet?
G: Az nem kellett. Különbösen rosszul halottad. Már csak 8.
C: Állj, állj, vállalom. De ha a 10 évvel ezelőtti énedet akarod, akkor tíz. Ha azt is akarod, hogy a legtitkosabb gondolataid rajta legyenek, úgy 12.
G: Te aztán tudsz alkudni! Talán neked is vannak embereid?
C: Nekem ördögeim vannak.
G: Ne várd, hogy pénzt ajánljak föl értük.
C: Nem várom, elvárom. 15 millió.
G: Állj, állj, rendben van. Hiszen inkább te fenyegetsz engem, nem én téged.
C: Ez a viszony nagyon szoros emberi kapcsolatot jelent. Át kell világítsalak.
G: Kapcsolat? Az azért túlzás. Kapcsolatba nem akarok kerülni veled.
C: Van, akivel összebarátkoztunk. Máig össze-összejövünk néha. Ketten. Csak mi nők.
G: Nők?
C: Igen, többnyire nők portréját festem. Ebbe még nem is gondoltam bele.
G: Pedig esetleg a férjemről is csinálhatnál egy képet, arra gondoltam.
C: Örömmel. A kettő együtt egy húszas.
G: Tizenöt! Vagy különben a férjemet küldöm tárgyalni.
C: Színt vallottál. Ez mind benned van. Gondolom, arra célzol, hogy nem jönne egyedül.
G: Túl sok maffiafilmet néztél. Arra célzok, hogy olyan jó pasi, hogy ingyen is megcsinálod neki. Ha érted, mire gondolok.
C *felnevet*: Visszavágtál. Bravó! De nem vagy féltékeny?
G: Haragszol rám? Tudod, én nem lehetek féltékeny. Nem engedhetem meg magamnak.
C: Nem. De. Jól van. Hogy döglőnél meg! Legyen 15 milla. És két kép.
G: De ha kifogás akad, változtatsz.
C: Azt mondtam, két kép. De teljes művészi szabadság.
G: Pont ilyennek képzeltelek, ilyen akadékoskodónak. Szó se lehet semmiféle szabadságról.

C: Anélkül pedig nem megy. Festéket és ecsetet használhatok?

G: Azt igen. De a vásznat még meggondolom.

C *főlnevet*: Jó a humorod. Ráfesthetem a képre?

G: Attól függ, milyen formában gondolod.

C: Nem is tudom. Egy mosoly. Egy kézmozdulat?

G: Isten ments. Úgyse sikerülne.

C: Az már az én dolgom, hogy megoldjam. De ha azt hiszed, nem tudok valakit úgy lefesteni, hogy a nézők földerüljenek, mintha épp viccet mesélne, akkor minek adsz ennyi pénzt a képeimért?

G: Befektetés.

C: Tudod, hogy most komolyan megsértettél?

G: Nem, nem, nem, épp ellenkezőleg. Most komolyan megdicsértelek. Azt hiszed, nem néztem utána, és nem tudom pontosan, mennyiért mennek a piacon a képeid?

C: Bravó. De te nem eladni akarsz, hanem megismerni önmagad általuk. És azt talán még jobban akarsz, hogy a férjed is megismerje önmagát. Lassan már rettegsz tőle. Nem is olyan sok az a pénz, amit kértem, ha mindketten pszichológushoz mennétek, többre volna.

G: Dehogya.

C: És őt nemhogy tíz lóval, de még egy géppisztolyos csapatral se lehetne elrángatni az agyturkászhoz. Nekem meg kell mutatnom neki, milyen nagy bajban van, és mi a megoldás.

G: Az bizony jó lenne.

C: Na, ugye? És rábeszélni, hogy visszaszeressen beléd!

G: Sejteted, hogy nem nagyon beszél a szerelemről.

C: Beszélni ezután se fog. De talán tehetek valamit.

G: Most ez még az alku?

C: Tulajdonképpen nem. Ez már a készülődés, felkészülés részemről. Meg fogsz lepődni, a művészetnek milyen nagy és váratlan hatása lehet.

G: A szenvedély elhatalmasodik az emberen. Talán én se szeretem olyan különösebben a férjemet.

C: Akkor meg mire megy ki az egész?

G: Nem jöttél rá? Hogy én is megszeressem őt. Hogy beleszeressek a szerelmébe, az odaadásába.

C: Mért szeretnél beleszeretni? Biztos, hogy van rajta szeretetre méltó?

G: Tudod, úgy könnyebb lenne az életem. Így néha szinte elviselhetetlen.

C: Milyen szép ez így, hogy nem bérgyilkost fogadsz.

G: Megint akadékoskods és okoskods. Mégis minek nézel engem?

C: Két festménytől azért nem szabad csodát várni. Lehet, hogy semmi nem fog történni.

G: Annál nagyobb élvezet lesz akkor rajtad bosszút állni.

C: Azért álljon meg a menet! Ilyesmiről eddig nem beszéltünk.

G: Most fogunk. Ha nem szeret legalább ő belém, vagy szerencsétlenségemre csak én őbelé, jönnek az ujjgondozó szakemberek.

C: Erről eddig nem volt szó. Így nem éri meg. Én semmilyen személyes veszélyt nem vállalok, se a művészet, se a te boldogságod érdekében.

G: Milyen gyáva vagy!

C: Ismételd meg!

G: Gyáva vagy ahhoz, hogy igazán nagy művész legyél! A zsenik mindig is a butaságig bátrak voltak.

C *nevet*: Ezek amatőr elképzelések! (*Hisztérikusan felsír vagy felsikolt.*) Tudod mit, vállalom! Micsoda undorító megkísértés, micsoda hazardírozás.

G: Mért, mit gondoltál, hogy ennyi pénzért, neked semmit nem kell kockáztatnod? Ha így lenne, akkor nem volna szükség művészekre. Akik a jó életet föláldozzák az örült mániájuk kedvéért, hogy a világot leleplezzék. Most minket akarsz leleplezni? Ha ez megtörténik, meghalsz.

C: Ti gazdagok, ti nagyon betegek vagytok ám! És mindent meg akartok szerezni, és a birtoklásotokkal megsemmisíteni. Nem érdekeltek, mint ember, csak úgy, mint szörnyeteg.

G: Hú, szörnyeteg lennék?

C: Adj át az energiádból, hogy a képek sikerülhessenek.

G: Ugye, hogy belevésődöm az emlékezetedbe?

C: Lehet. De nem úgy, ahogy reméled. Arra jöttem rá, hogy ti nemcsak a szegényeket raboljátok meg...

G: Hanem? Mit akarsz ezzel mondani? Népvézér lettél?

C: Azt akarom mondani, hogy a szegények kenyereből jut nektek kalács, és a művészek helyett ti vagytok a társadalom szélsőségei, a kicsapongók, az elátkozottak. Az egészséges rosszindulatot elloptátok. A maró gúnyt a gépfegyveretekbe töltöttétek, az igazságtalanságot a pizsama fölé veszitek föl. A művészeket kicsavarjátok, mint a citromot.

G: Te is túl sok maffiafilmet néztél mostanában. Nem mondtam, hogy a férjem nem maffiózó?

C: Ne ordíts! Már mindenki minket néz. És mindent ki is találtak. A nők utálnak engem, és téged szeretnek. Legalább a feleségek. A férfiak engem máris unnak, és neked drukkolnak.

G: Mindenki ellened fordul, művészkém. És mindenki a mi seggünket nyalja? Nem rabolt meg téged senki! Csak nem vagy elég fontos. Talán nem vagy elég tehetséges, ha nem tudsz elég fontosnak mutatkozni.

C: Mondom, vidd a titkos hatalmunkat. Csak aztán ne gyere hozzám panaszra. Eddig csak az ünnepi arcát ismerted.

G: Valahogy nem így képzeltem ezt a találkozást.

C: Én viszont igen. És már annyiszor elképzeltem. Hálás vagyok érte, hogy most végre tényleg megtörténik.

G: Nem hittem, hogy egymás haját fogjuk tépni, hogy véresre kaparjuk egymás arcát. Sose gondoltam, hogy egyenrangúnak érzitek magatokat, sőt azt hiszitek, hogy fölöttünk álltok.

C: Ugyan már!

G: A szép kis pofikáddal úgy nézel, hogy leesik róla a maszk. Meglátom a sunyin vizsgálódó koponyád. Jé, hiszen te nem is élsz!

C: Még az a szerencse, mert így nem tudsz majd megöletni, ha nem vagy elégedett a rabzolga munkájával.

G: Művészetről inkább ne beszélj! Arról gőzöd sincs.

C: Semmiképp se szeretném a kedved elvenni tőle. (*Odaugrik G-hez, a haját kezdi cibálni.*)

G-nek ebben a pillanatban megszólal a mobiltelefonja: Bocsánat! (óvatosan kibontakozik az agresszív ölelésből.) Halló! Igen, drágám. ... Micsoda? Hogy kivel beszélgetek? Hogy mondhatasz ilyet? ... Egyáltalán nem ott vagyok! Harmónia kávéház? Hiszen tudod, hogy ki nem állom azt a helyet... Itt ülök a Szonáta presszóban... Nem, nem dobok ki semmiféle pénzt az ablakon ... Ez egy hülye tréfa. Még hogy fogjam meg a százazreket?... Még soha nem hallottalak ilyen garasoskodónak. Mindjárt kiábrándulok belőled!

C: Miért hazudott? Biztos, hogy rendelkezésére áll annyi pénz, amennyit ígért?

G: Nem kellett volna hallgatódznia!

C: Bocsánat. De olyan hangosan beszéltek.

G: A pénz mindig megvan, csak tudni kell megszerezni. Ez az, amit a többiek nem tudnak. De a férjem igen. És tőle én is.

C: Maga is ki akarja rabolni?
G: De én csak azért, hogy helyrehozzam az életét. Az azért mégiscsak más!
C: Most viszont letagadta a várható kiadásokat.
G: Azt így kereken nem lehet megmondani. Föl kell építeni, mint egy jó hazugságot.
C: Ennek is megvan a maga művészete, ahogy elnézem.
G: Kezdjük velem a portrézást. Azalatt megtanítalak egy csomó mindenre.
C: Na, erre már ihatunk! Pincér! Két konyakot!
G: Én munka közben sosem iszom.
C: Neked ez munka?
G: Milyen romantikus elképzeléseid vannak a gazdagokról!
C: Most mért lettél ilyen ellenséges?
G: Azon gondolkodom, hogy a tanításért, amit ígértem neked, ne számítsak-e föl valamit.
C: Semmiképp. Majd inkább nem beszélgetünk.
G: Jó, jó, igazad van. Nem is értem, hogy ajánlhattam ezt fel.
C: Akkor ne taníts! Csak fizess pontosan. Annyi ostoba tanítást hallottam én már, hogy vannak kételyeim. Telefondoktor, csudatevő guru, a pénzedre pályázó hitszónok. Adóellenőr. Büntetni akaró rendőr.
G: Úgy érzem, te komolyan haragszol.
C: Akkor mégis féltékeny vagy?
G: Ugyan, mire lennék én féltékeny? Mindent tudok, amit te tudsz.
C: Csak festeni nem.
G: Még sose találkoztam szándékosan gonosz emberrel. Azaz igazi művésszel.
C: Azt hiszed, az szándékos gonoszág? Te alighanem magadat se ismered.
G: Honnan veszed ezt? Évek óta karatézom. Minden porcikámmal pontosan tisztában vagyok!
C: És nem ismered a világot se.
G: Ezért taníthatlak meg egy-két dologra.
C: Ha olyan okos lennél, nem hiszed az első magányosan üldögélő nőre, hogy ő a festőd. A festődöt azonnal meg kell ismerni. Az utcán, a tömegben is. Csak véletlen elmegy melletted, te megérzed ecsetvonásokat húzó tekintetét. Megérzed, utána fordulsz, ezer apró furcsaságot veszel még észre rajta. Utána mész. Kirántod a tömegből. Bevonzolod a sikátorba. Letérdelsz előtte. A fejére ezüst és arany levelekből készített babérkoszorút helyezel.

6. tétel

DOB ÉS DOB

Harmónia kávézó. Ugyanakkor, amikor az előző jelenet játszódik. C egy krémes mellett üldögél. Cigire nem gyújtana, mert nem dohányzik. De egy féldeci talán segítene. Egy pohár szóda van előtte, abba kortyol bele. Belép G. Bizonytalanul körbejártatja a szemét a helyiségen, megakad a szeme C-n. Nézi. Az végre észreveszi, megvonja a vállát, G ösztönösen utánozza a mozdulatát, odalép hozzá.

G: Csilla?
C: Persze. Ki más?
G: Gréta.
C: Ez végleges?

G: Nekem mindig is az volt.
C: Hát...
G: Pont ilyen volt az a másik is.
C: Ti viszont nem hasonlítotok.
G: Azért leülhetnek?
C: Vagyis, ha jobban megnézek...
G: Engem vagy őt?
C: Amelyiktek itt van. Mégis inkább egyformák vagytok.
G: Akkor lettem ilyen, amikor tönkrementünk. Néha annyira utálok azt a hülye pénzt. A férjem rögtön elhagyott.
C: Gazdag voltál?
G: Ma se vagyok szegény, de az neki kevés volt!
C: Végülis mit akarsz? Akarod még, amit tegnap akartál?
G: De jó trükk ez tőled! Hiszen ki akarná, ami már tegnap se sikerült?
C: Ez nem trükk. Tényleg akarod még?
G: Pincér, két konyakot!
C: Nem kéne ezt még józanon megbeszélni?
G: Az a baj a világban, hogy mindig józanul akarjuk megoldani a problémáit.
C: Szerintem épp a fordítottja.
G: Pincér! A konyak sztornó. Két barnasör.
C: Attól talán nem rúgunk be?
G: Még mindig rám akarod löcsölni a férjedet?
C: Micsoda? Nem arról van szó. Nem is én kértem ezt a találkozót.
G: A múltkorit nem. De ezt már igen. Rámtelefonáltál.
C: Mert megvárattál. Valaki más meg szakálni kezdett.
G: Én a sors jelének vettem ezt a tévedést. Még az este írtam a férjednek egy SMS-t, hogy szakítok veled!
C: Így azért nem lehet bánni senkivel!
G: Pincér, a sör is sztornó! Nekem egy rigójancsi!
C: Nekem is!
G: Előbb a krémesed edd meg!
C: Mit foglalkozol az én évésemmel? Nem vagy az anyám. Azt hittem, valóságos szörnyeteg leszel. Erre egy anya vagy.
G: Érdekes, ezt mondta a férjed is mindig.
C: Látod, mennyire hasonlítunk? És még lenne szíved minket szétválasztani!
G: Mondtam már, hogy szakítottunk.
C: Hogy lehetsz ilyen kemény? Ő nincs hozzá szokva az ilyesmihez.
G: Igen, igazad van. Egy puha pöcs. Nem is értem, hogy szerethettem egy pillanatig is. És hogy mért akartam harcolni érte, az még nagyobb rejtély. Na de téged se értelek. Vak vagy? Kínozni akarod magad?
C: Azért egy picit most átesel a ló túlsó oldalára. Én már régóta nem vagyok szerelemes belé. Te tegnap még az voltál. Akkor nem beszélhetsz így róla!
G: Hát épp azért beszélhetek így róla. Neked nem lenne szabad védened. Hiszen nem is szereted.
C: Honnan veszed ezt a sületlenséget?
G: Te mondtad épp az előbb. Már azt is elfelejtetted?
C: Hogy felejthetném! Amiről beszélünk, az az egész életem. A múltam. A családom.
G: Te, azt hiszem, tényleg jó tanár lehetsz! Talán túl jó is. Nekem. Már értem, mit akarsz.

De ne magyarázd túl! Mondtam már, nem kell a férjed. Nagyon unom, ahogy gitározik, idegesít, ahogy dobol. Nem értem, miért gondolja, hogy az embereknek szeretniük kéne ezért. Bennem csak egy kis harag maradt vissza, ha rá gondolok.

C: Én a butaságig őszinte ember vagyok. Beszéljünk végre egyenesen!

G: Hiszen azt csinálom már percek óta!

C: Nem. Te alakoskodsz. Ki hiszi el ezt a hirtelen változást? Te túlságosan ravasz vagy. Félek tőled.

G: Ugyan már, tanárnő!

C: Ne sérteges! Nekem így is, úgy is végem van. Rosszra fordultak a dolgok. Nem várok az élettől már semmit. Legalább ti legyetek boldogok!

G: Úgy érzem, te komolyan haragszol. Csak nem tudom, kire. Magadra? Rá? Rám? Azért, mert elvettem tőled? Azért, mert visszaadtam?

C: Megmondom kereken, nem kell. Ne add vissza! Velem ne gyakorolj kegyet! Megundorodtam tőle. Ha egy ilyennel, mint te, össze tudta adni magát, már ne is haragudj, akkor nekem nem kell. Nem méltó hozzám.

G: Kicsit kispolgármódra fogalmaztál.

C: Te sértegetsz? Egyáltalán nem vagy olyan helyzetben, hogy fölényes lehess.

G: Hát, mondjuk ez igaz. Bocsánat.

C: Nem érem be egyszerű bocsánatkéréssel. Nem szabad csak úgy átgázolni másokon.

G *idegesen járkal, fölérug egy másik asztalnál álló széket*: Én valahogy nem így képzeltem ezt az egészet.

C: Most meg vagy lepődve, ugye? Talán eredetileg is az volt a terved ezzel az egész találkozóval, hogy megszabadulj tőle.

G: Gondolod, hogy erre vágytam tudat alatt?

C: Tulajdonképpen nem is érdekel. Az a kérdés, én mit akarok.

G: Nem, te a felesége vagy. És az kötelességekkel jár. Én viszont szabad vagyok.

C: Szó sincs róla. Rögzítettem az első hívásodat. Manapság nemcsak válóperek vannak, hanem kényszerházassítók is. Ez alapján össze fognak titeket adni.

G: Te vagy megőrültél, vagy ugratsz!

C: Vagy te nem ismered az új törvényeket.

G: Ilyesmiről eddig nem is hallottam.

C: Az elektromos autókról se sokat hallani, mégis vannak. Vagy arról, hogy már emberformájú robotok élnek közöttünk. Titkolják. De bárki az lehet az utcán, aki szembejön.

G: Figyelj, te túlreagálsz ezt az egészet! Azért bele sem kell örülni egy kis válásba!

C: Csak félve kérdezem meg, hogy miről beszélsz?

G: Azt hitted, el kell váljal.

C: Megbeszéltük a telefonban.

G: Azért az nem ilyen egyszerű. Megismertelek. Te most annyira össze vagy zavarodva, hogy, mint mondtam, visszalépek.

C: Hogyan ismertétek meg egymást?

G: Ne kínozd magad a részletekkel, drágám.

C: Tudni akarok mindent, ha már elveszítem.

G: Nem veszíted el.

C: Nem? De könyörgök, vidd a fenébe. Mosd te a büdös zoknijait, a mocskos alsóját.

G: Mondtam már, hogy nem akarok elvenni semmit tőled. És senkit. Nincs szükségem rá.

C: Minden sikertelen férfi mögött is áll egy nő. Az én vagyok. És előttük is áll egy nő. Az meg te vagy. Mert akinek a kártyában nincs szerencséje, annak szerencséje van a szerelemben.

G: Úgy is fogalmazhatnánk, hogy egy sikeres nő lábai alatt, szinte biztosan ott hever egy sikertelen férfi.

C: De te nem vagy sikeres nő, az előbb vallottad be. Pont egymáshoz illenének. Két csódtömeg.
G: Igazán kedves a nagyvonalúságod velem szemben. Nem érdemlem meg.
C: Á, hagyjuk ezt abba. Csak nem fogunk egy férfi miatt veszekedni?
G: Tényleg egy férfi miatt veszekszünk? És veszekedés ez? Úgy érzem, te az örülettel küzdesz.
C: Ha téged örületnek hívnak.
G: Kezdjük megérteni egymást.
C: Nem hiszem.
G: Pedig úgy beszélsz.
C: Örülnél, ha megörülnék? A trófeagyűjteményedben csak férfiak vannak, vagy a szenvedő nőket is jegyzed?
G: Te valamilyen árnyékkal viaskodsz, de az nem én vagyok.
C: De. Te! Én se értem, miért. És remélem, soha nem is értem meg.
G: Belőled most valaki más beszélt. Amit mondtál, annak nincs értelme. De nagyon szép volt. Figyelmeztetlek, hogy meghasadt a személyiséged. Igazán kár ezt őmiatta.
C: Igen?
G: Érted, hogy gondolom?
C: Nem.
G: Hogy nem érdemli meg.
C: Nem is ajándéknak szánom. Egyszerűen csak hasadozom.
G: Tudod, hogy van bocsánat, kidobható a bánat.
Vagy cseréld másra, édes.
A jótett is találat.

A bűn, az lehet könnyed,
fölsleges a könnyed.
Hogy nevetsz közben, inkább
senkinek se köszönjed.

C:
Ne hápogj, ne unatkozz,
ne végy kumiszt magadhoz,
ne pózolj és ne lódíts,
ne siess a tavaszhoz.

G:
Ne higgyed, hogy csak ennyi
a titkot megfelezni.
Ezt a sok állatságot,
hisz ember vagy, nevesd ki.

C:
Emlékezz, hogy röhögtél,
s hiába az örök tél,
akkor se lenne jobb, ha
a világgal pörögnél.

G:
Rendőrt hívtál egy esten,
papot, ha nincsen isten.
Gyóntál, ha nem volt bűnöd,

hogya az hozzá segítsen.

C:

Hited, a könnyü csónak,
elindult a folyónak
nagysodrású felébe,
furcsa, hogy mik adódnak.

G:

Elhagytak, úgy kerestek,
gyűlöltél, most szerethetsz.
A veled töltött órám,
üres, akár a ketrec.

C:

A ketrecbe bezártál,
kezed nem volt a zárnál,
szerinted tán az élet
a formákba deformál?

G:

Vagy vess le minden inget,
pulóvert, s a hitünket,
hisz mint a macska néznél,
mikor az Úr kitüntet.

C: De ha ezt mind tudod, akkor minek, mondd, minek neked a férjem?

G: Azt gondoltam, hogy összeköltözünk. Ilyesmi. Bolondság volt.

C: Mért gondolod most meg magad hirtelen? Azt hittem, már olyan közel kerültünk egymáshoz, hogy mersz velem őszinte lenni.

G: Magamhoz nem merek, az a baj.

C: Tudok segíteni?

G: Sose féltés engem!

C: Maga szerintem valaki egészen más.

G: Nem. Most az vagyok, akire számítottál, akivel megbeszélted.

C: Biztos? Akkor én vagyok valaki egészen más.

G: Most már csak annyit mondj meg, hajlandó vagy-e eltűnni szegény férjed életéből, mind a hármunk érdekében.

C: Már nem tudom követni, mit akarsz, magamban azt se, hogy én mit akarok. Elhagyjon-e a férjem, vagy én hagyjam-e el őt, esetleg te mind a kettőnket.

G: Kérdezzük meg őt, mit szeretne.

C: Nem tudom, okos dolog-e az okosabbak sorsát az ostobákra bízni?

G: Nem okos. De talán nem is ostobaság. (Sötét.)

7. tétel

VISSZHANGOK

Egyikük jobbra ment, a másikuk balra. Mikor egy árnyalatnyi fény esik a színre, azt látjuk, hogy az egyik szélső asztalra borulva alszik C, a másik mellett, a székben hátra dőlve, szétvetett lábakkal pedig G. Álmukban motyognak, susognak, föl-fölordítanak.

G:

nem okos

nem

okos

talán

nem is

ostoba

C:

az okos

dolog

ostobákra

okosabbak

sorsát bízni

G:

kérdezzük meg

ő mit akar

mit akar

ha megkérdezzük

kérdezzük meg

ne kérdezzük

C:

elhagyjon-e

vagy én hagyjam

vagy esetleg

mindkettőnket

te

tee

tee

G:

már nem tudom

követni

hogy mit akarsz

hogy mit akarunk

hogy amit

akarunk

akarjuk-e

C:

hogy aki én

én vagyok-e

csöppen csappan

aki vagyok
huppan
koppan
aki leszek
G:
kettébe tör
négyrét szakad
nyolcfele hull
a pillanat

C:
és az én
az ének énje
hullik
potyog
szakad
halad
szétugrik
és összeszalad

G:
könyv és betű
fedi álom
ész mélysége
lélek szépe
út karjai
fogják körbe
a szél görbe
lába toppan
vízbe csöndbe
fénybe

C:
megtörtént
vagy
nem történt meg

G:
meggyógyult
vagy
nem gyógyult meg

nevettek
vagy
mindig sírtak

C:
szeretőd lappang
elképzelt kép rejtekében
párod készül
saját tested műhelyében
alakmásod
aki tőled alig

valamiben
különbözik
C+G:
nem okos
nem
okos
talán
nem is
ostoba

Mellékdal

TÁNCTALANSÁG

A Szonáta presszó. C egy krémes mellett üldögél. Egy dalra gyújtana rá, aztán eszébe jut, hogy épp most hagyták abba. Belép G. Egyenesen C-hez siet, leül.

G: Cili, ugye?
C: Persze. Most már nem fogjuk összekeverni.
G: Hallottál szegény Csilláról?
C: Mi van vele?
G: Ugyanazt elmondtam neki, mint neked, és...
C: Hát ugyanazt nem mondhattad, mert annak nem volt semmi értelme.
G: Ő megértette.
C: És félreértette.
G: Vádolsz valamivel?
C: Persze, hiszen barátok vagyunk.
G: És mégis mivel vádolsz?
C: Hogy az őrületbe kergetted.
G: Ugyan már, saját kérésre vonult egy hónapra szanatóriumba.
C: A férje mit tud ebből?
G: Szakítottam vele. Úgy azért egyszerűbb.
C: De akkor minek volt ez az egész cirkusz?
G: Hiszen én sem így terveztem. De te megállítottál.
C: Viszont másnap mégis találkoztatok.
G *felfortyan*: Ahogy te is a megrendelőddel.
C: Na, na! Ő abba azért nem örült bele.
G: Biztos vagy ebben?
C: Igen.
G: Hát, igazad lehet. Pincér, két konyakot!
C: De ma én hívlak meg.

VÉGE

Krems, 2017. február 24 – 26.

Foki Ibolya

„Egzaltált és lelkesedik a radikalizmusért...”

*Tóth Ágoston, a magyar térképész
apostola Zalában, 1859–1867.*

1859 tavaszán - kora nyarán izgatott beszélgetések folytak a Széchenyiek pölskei uradalmának béresei, cselédei és egyéb majorsági alkalmazottai körében. Híre kelt, hogy hamarosan új ispán érkezik a birtokra, akinek személyéről vajmi keveset tudtak. Egyesek állították, hogy semmi különös, éppen olyan gazdatiszt, mint a többi, mások biztos forrásból tudni vélték, hogy tudós ember, mérnök, aki bizonyára csak „okoskodni” jön ide, s akadtak, akik ujjukat felemelve sejtelmesen figyelmeztettek: Vigyázat! Börtönviselt személy az illető! Igen, de akkor hogy alkalmazhatja őt a nagyságos gróf úr, kérdezték, akinek – mint tudjuk – ekkor már régóta a döblingi elmeagyógyintézet falai nyújtottak menedéket. Holott István gróf nagyon is jól tudta, hogy ki a titokzatos érkező, hiszen tisztartói révén mindenről értesült. S bizonyára nem véletlenül állapította meg, hogy Haynik – tudniillik a cenki jószágigazgató – „minden állást birtokomon egykori forradalmárokkal tölt meg.”¹

Nem hiába keltek tehát lábra mendemondák a rejtélyes idegennel kapcsolatban, aki nem volt más, mint az olmützi fogságából pár évvel korábban szabadult egykori honvédezredes, Tóth Ágoston. De mi vezérelte erre a vidékre az 1848-49-es csataterék hőseit, a zalai mártír, Csány László közeli ismerősét? Már nem volt éppen fiatalembernek mondható, hiszen az év október 28-án töltötte be a 47. életévét.²

Hamarosan kiderült róla, hogy a gróf cenki uradalmából érkezett, ahol szintén ispáni tisztséget töltött be.³ Olmützi raboskodása után ott lelt menedékre és kenyérkeresetre, s igazán hálás volt érte, hiszen a szabadságharc leverése után, amikor Ausztria Magyarországnak az osztrák birodal-

¹ Irmédi-Molnár László: Felsőszopori Tóth Ágoston honvédezredes, a XIX. századbeli magyar térképezés úttörőjének élete és működése. Budapest, 1938. (Továbbiakban: Irmédi) 173. p.

² Született Marcaliban, 1812. október 28-án. Lásd: Új magyar életrajzi lexikon VI. Budapest, 2007. 820-821. p.

³ Balla János: Tóth Ágoston honvédezredes élete. In: Bak Antal (szerk.): Tóth Ágoston honvédezredes, a katona és térképész, 1812-1889. Budapest, 1987. (Továbbiakban: Balla) 35. p.

lomba való teljes beolvasztására törekedett, az 1848-as honvédeket, különösen pedig a magasabb tiszti fokozattal rendelkezőket, a császári királyi hatóságok – mint gyanús egyéneket – állandóan szemmel tartották, s nehezen jutottak bármiféle álláshoz. Szabadulása után vele is így jártak el: ekkor írták egy róla szóló rendőrségi jelentésben, hogy „egzaltált és lelkesedik a radikalizmusért”.⁴ „Bűnlajstroma” elég hosszú volt. 1848 őszén kilépett a császári hadseregből és csatlakozott a honvédséghez.⁵ Itt kiváló alkalma nyílt a bécsi Katonai Mérnök Akadémián szerzett,⁶ s később, galíciai és bécsi katonai szolgálata idején a gyakorlatban is megerősített katonai szaktudása bizonyítására. Először Bem seregében, Erdélyben harcolt. Különösen Désnél tüntette ki magát, amelynek folytán Bem rábízta a kolozsvári kerület

főparancsnokságát,⁷ majd hamarosan ezredessé léptette elő.⁸ (Itteni tartózkodása során került jó barátságba a zalai származású Csány Lászlóval, aki 1849 tavaszán erdélyi kormánybiztosi feladatokat látott el.) Később Beszterce, majd a Délvidék védelmében vett részt.

A katonáskodás mellett sokat foglalkozott térképészettel, ahol jól tudta kamatoztatni már gyermekkorában megmutatkozó kiváló rajzkészségét. Hosszabb ideig dolgozott a bécsi Katonai Földrajzi Intézetben, ahonnan sokszor küldték ki katonai terepfelvételre. Ügyesen rajzolt térképeivel már ekkor elismerést aratott.⁹

Erre a tudományára viszont Pölöskén nem

⁷ Süli Attila: Tóth Ágoston ezredes tevékenysége Erdélyben 1848-49-ben. *Hadtörténelmi Közlemények* 2012: 4. 932., 934. p.

⁸ Balla 20. p.

⁹ Ekkori térképészeti tevékenységéről lásd: Jankó Annamária: Tóth Ágoston, a térképész. *Hadtörténelmi Közlemények* 2012: 4. (Továbbiakban: Jankó) 913-919. p.; Irmédi 37-43., 50., 52. p.

⁴ Irmédi 169. p.

⁵ Irmédi 64-68. p.

⁶ Irmédi 31. p.

volt szüksége. Itt inkább Cenken megalapozott gazdasági ismereteit hasznosíthatta, amelyeket igyekezett folyamatosan bővíteni. Ezért jártak el feleségével, Scharinger Emíliával a Zalaegerszegen nemrég létrejött Gazdasági Egyesület előadásaira. Ekkor már 1860-at írtak,¹⁰ s az az év őszén a császár által kiadott Októberi Diploma viszonylag nagyobb szabadságot biztosított az országnak, amelynek folytán a társasági élet is megélénkült. Sorra keletkeztek a zalaihoz hasonló egyesületek, ahol persze a lázas hangulatban nem csak a gazdálkodás, hanem a közélet aktuális kérdéseit is megvitatták. Tóthék ezeken az előadásokon a zalai értelmiség színe-javával találkoztak, akiknek a közvetítésével végül a pusztaszentlászlói Oszterhueber rokonságnál gyakran vendégeskedő Deák Ferencsel is megismerkedtek. Ezután Deák és a család invitálására többször is felkeresték az itteni kúriát.¹¹

Időközben a Bach-kori önkényuralmi kormányzás tíz éves szünete után újjáalakult a megyei közgyűlés, amely politikailag teljesen 1848-as alapon állt, s igyekezett a fontosabb tisztségekbe volt honvédek helyezni. Így merült fel, hogy – tekintettel komoly térképészeti ismereteire – Tóth Ágoston is elvállalhatná a megyei mérnöki pozíciót. A volt honvédtiszt egyelőre bizonytalankodott: képes-e ő erre a nagy feladatra? Kétérdése önmagában Pusztaszentlászlóra a jó barátához, Deákhoz úzte, akitől megkapta a kellő bátorítást. A tisztújításkor pedig Oszterhueber József korteskedett mellette,¹² így 1861. február 6-án közfelkiáltással megyei mérnökké választották. Ő felelt a megye déli

¹⁰ Az egyesület hivatalosan 1861. március 5-én alakult meg, de már jóval ezt megelőzően is tartottak összejöveteleket. Vö. Kiss Zsuzsanna: A Zala Megyei Gazdasági Egyesület megszervezése a neoabszolutizmus korában. Korall 2003. szeptember 109-110. p.; Zala megye. (Főispán: gróf Batthyány Imre) In: Bátorfi Lajos (szerk.): Adatok Zala megye történetéhez IV. Nagykanizsa, 1877. 268. p.

¹¹ Irmédi 174-175. p.

¹² Irmédi 176-177. p.

részéért, míg társa Kecskeméthy Albert az északi területekért.¹³ Fizetése 1000 osztrák értékű forint volt egy évre, ami elég magasnak mondható, hiszen a megyei főügyész és a főorvos is ugyanannyit, egy járási főszolgabíró pedig 1200 forintot keresett.¹⁴ Megválasztása után pölöskei állását feladta, s Egerszegre költöztek.¹⁵

Új hivatala alaposan elhalmozta teendőkkel. Mindemellett nagyon örült, hiszen ezáltal szinte hobbiként végzett, kedves elfoglaltságát űzhette. Először is közre kellett működnie a megszünt császári, királyi hivatalok iratainak átvételére kiküldött bizottságok munkájában.¹⁶ Ez azért volt fontos, mert az iratok magukban foglalták azokat a megyei utakra, hidakra, épületekre vonatkozó dokumentumokat is, amelyek műszaki fenntartásáért ezután Tóth Ágoston és mérnöktársa feleltek. Külön feladatot képezett a Horvátországtól Zala megyéhez ekkor visszacsatolt Muraközben található megyei létesítmények állapotának felmérése. Tóth Ágoston részletes jelentést nyújtott be erről a megyei közgyűléshez, s javaslatokat is tett a teendőkre nézve. A jelentésben az utak mellett többek között a csáktornyai magtárról, a szerdahelyi vámházról, s a perlaki sóházzal és selyemgyárról is hallunk.¹⁷ A megye megbízásából több hidat is tervezett – ezek egyike volt például a Miklavec és Ferketinéc közötti Mura-híd¹⁸ –, pontos tervrajzai ellen sosem merült fel kifogás. A Mura folyó áradásaival különösen sok gondot okozott az idő tájt a környékbeli birtokosoknak, akiknek a földjét az egyik oldalon

¹³ Magyar Nemzeti Levéltár. Zala Megyei Levéltár. (Továbbiakban: MNL ZML) Zala Vármegye Bizottmányának iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek. (Továbbiakban: Közgy. jkv.) 1861. február 6.: 5.

¹⁴ MNL ZML Közgy. jkv. 1861. február 6.: 64.

¹⁵ Irmédi 178. p.

¹⁶ MNL ZML Közgy. jkv. 1861. február 6.: 7., 12.,; 1861. március 5.: 120.

¹⁷ MNL ZML Zala Vármegye Bizottmányának iratai. Közgyűlési iratok. (Továbbiakban: Közgy. ir.) 1861. június 3.: 1196.

¹⁸ MNL ZML Közgy. ir. 1861. június 3.: 1173.

mindig elhordta, a másik oldalon, az Esterházy-birtok partjainál pedig letette. A gazdák emiatt többször panaszkodtak a megyénél, amely végül elhatározta a főként Szemenyénél kritikus partszakasz szabályozását. A tervek elkészítésével Tóth Ágostont bízta meg. A mérnök nagy lendülettel fogott neki az igazán kihívást jelentő feladatnak, s az általa készített térképen berajzolta a korábbi térképeken feltüntetett egymástól eltérő folyómedreket is. A megye jóváhagyása után megkezdődtek a tényleges munkálatok.¹⁹ Az új meder átvágásánál azonban már nem lehetett ott, mivel a magyar országgyűlés 1861 augusztusában bekövetkezett feloszlását követően a megyei tisztikaroknak 1861 végén le kellett mondaniuk.

Magyarország kormányzatában 1862-től egy provizórikus időszak következett, amikor a megyei közgyűlések újból szüneteltek, s választás helyett ismét a birodalmi eszme iránt lojális tisztségviselőket neveztek ki. Az 1861-ben alkotmányosan megválasztott s nagyrészt 1848-as múlttal rendelkező tisztségviselőket félreállították, de többségük nem is akart együttműködni a bár enyhébb formában visszatérő, de lényegi vonásait megőrző abszolutisztikus rendszerrel. Tóth Ágoston is így döntött, pedig ekkor már ott feküdt asztalán a Mura és Dráva folyókról rajzolt 19 darab térkép, amely feltehetően a további szabályozási munkálatokat szolgálta volna.²⁰ A következő évtől családjával együtt ismét kenyér nélkül maradt, de mint oly sokszor, most sem adta fel. Tuboly Mihály, a szintén leköszönt 1861-es vármegyei főjegyző segítette hozzá, hogy Salomváron kibéreljen egy 500 holdas birtokot, s ebből próbáljanak megélni. Újjáépítette a gazdaságot, amelyben a gabona- és szőlőtermelés mellett különösen a juhtenyésztéssel foglalkozott

¹⁹ MNL ZML Közgy. jkv. 1861. május 1.: 731.; Irmédi 180-181. p.

²⁰ MNL ZML Zala vármegye 1861. évi alkotmányos tisztségviselőinek a levéltárban elhelyezett hivatalos iratai gyűjteménye.

sokat.²¹ Emellett arra is maradt ideje, hogy a korabeli zalai lapokba gazdasági szakkikket írjon, s a térképrajzolással sem hagyott fenn, amint azt a megye levéltárában a mai napig őrzött, 1863-ban készített gyönyörű, színes, kéziratos térkép, a Cserta szabályozási terv bizonyítja.²²

Az 1863. évi nagy szárazság, amikor az egész országot aszály sújtotta, neki is óriási károkat okozott, s bár a következő év jobb volt, erősen elvette a kedvét a gazdálkodástól, hogy a napi megélhetésükhöz szükségeseket csak igen keserves munkával sikerült előteremteni. Ezért örült meg nagyon, amikor 1865-től kezdődően lehetősége nyílt a Keszthelyen ekkor megnyitott Országos Gazdászati és Erdészeti Tanintézetben a földműves iskola hallgatóit tanítani. (Az állás elnyerését részben a régi barátnak, Deáknak köszönhette.) A volt '48-as honvédtiszt tevékenységét azonban sokan nem nézték itt jó szemmel, többek között az intézmény igazgatója, Péterffy József sem. Péterffy rengeteg kellemetlenséget okozott neki, de Deákra való tekintettel meghagyták állásában.²³ Az újabb változás 1867-ben a kiegyezés megkötésével jött el életébe. Feleségével ők is felutaztak a király megkoronázására,²⁴ amit egyúttal rokonlátogatással is összekötöttek. Ekkor tette fel neki a kérdést a Közmunka és Közlekedési Minisztériumban dolgozó egyik befolyásos családtag, hogy elvállalná-e ott a főmérnöki állást. Már csak azért is rá gondoltak, mert tudták, hogy a topográfia nagy rajongója, s a minisztériumon belül önálló topográfiai osztályt terveztek létrehozni. Tóth Ágoston az állást természetesen elfogadta. „Meg voltam lepve, s igen megörültem, hiszen a topográfia volt tulajdonképpen szakmám, és meg voltam győződve arról, hogy sehol másutt nem tudom úgy helyemet megállni, mint éppen ebben” –

²¹ Irmédi 182., 184-185. p.

²² MNL ZML Térképtár T 122

²³ Balla 36-37. p.

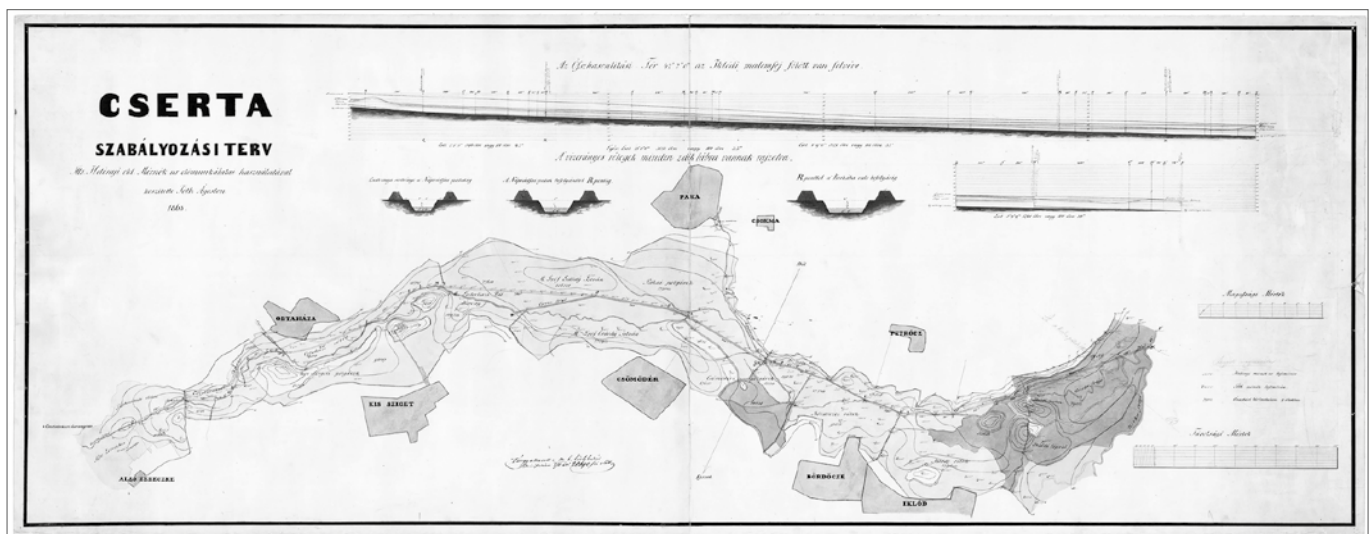
²⁴ 1867. június 8-án történt.

írta visszaemlékezéseiben.²⁵ Ezt követően hamarosan el is költöztek Keszthelyről. Zalába többé nem tért vissza, de Deákkal annak haláláig hú barátságot ápolt.

1868-tól ő lett a minisztériumon belül a Topográfiai Osztály vezetője, 1870-től pedig a Pesti Tudományegyetemen térképészeti tantárgyakat tanított. A minisztériumból hamarosan külföldi tanulmányútra küldték, ahol német és francia térképészeti intézeteket látogatott meg. 1871-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett, 1872-ben kezdeményezésére megalakult a Magyar Földrajzi Társaság.²⁶ Mindamellet, hogy külföldi kongresszusokon, kiállításokon vett részt, a gyakorlati térképfelvételi munkálatoktól sem szakadt el. Sokat tett a szintvonalas ábrázolás és a domborzattérképezés meghonosításáért. Nyilvánvalóan nem véletlen, hogy szakmai körökben a mai napig is az „önálló magyar térképészet apostola”-ként emlegetik.

Nyugdíjas éveit az ausztriai Gmundenben és Grazban töltötte, ahol sok barát megfordult vendégszerető házukban. Sokat olvasott, főként filozófiai és természettudományi műveket, s ekkor már volt ideje visszatérni egy másik régi hobbijához, a festészethez, szobrászathoz is. Egész karakterét jól jellemzi, hogy még 70 éves korában is órákat vett szobormintázásból. Többek között Deák Ferencről is készített egy szobrot, amelyet özvegye 1891-ben Zala megyének adományozott.²⁷ Élete utolsó percéig aktív szellemi életet élt, nem múlt el nap, hogy ne végzett volna valamilyen alkotó tevékenységet. Hirtelen halállal, 1889. június 6-án hunyt el Grazban, sírja Sopronban, a Szent Mihály templom mögött elterülő régi temetőben található.

1986. október 1-jétől nevét viseli a Magyar Honvédség Tóth Ágoston Térképészeti és Katonaföldrajzi Intézete. Zalában emlékét egyelőre csak a fennmaradt levéltári iratok őrzik.

²⁵ Irmédi 192-193. p.

²⁶ Jankó 924-925. p.

²⁷ MNL ZML Zala Vármege Törvényhatósági Bizottságának iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek. 1891. május 4.: 130.

Nagy Imre

A magyar dráma negyven éve (1945–1985)

Elemzések (folytatás)

Déry Tibor: A tanúk. (D. T.: Az óriáscsecsemő. Bp., Magvető, 1967. 93-193.) Déry 1944-ben, ahogy a kötet előszavában közli, „Pest ostroma alatt, részben még a légvédelmi pincében” írta színművét. Szövege 1948-ban vált ismertté. A cselekmény előterében Dr. Kelemen Béla orvos, és családja története áll. Az események akkor kezdődnek, amikor a kirekesztő törvények értelmében bejelentették, hogy a zsidó személyeknek sárga csillagot kell ruhájukon viselniük. A színdarab a stációdrama szerkezete szerint épül fel: a családnak előbb a toloncházba, majd az ún. „csillagos” épületbe kell költöznie, hogy azután megpróbáltatásai további helyszíneit a „védett ház”, a téglagyár, végül pedig a légmentes pince jelentse. A befejező jelenetben a megérkező oroszok mentik meg őket a pusztulástól. Ennek a történetnek csomópontjában súlyos lelki krízis áll: Kelemen doktor keresztény felesége, Lujza kérése, s felajánlott segítségével ellenére sem hagyja el édesanyját, mire az idős hölgy, családja megmaradása érdekében öngyilkos lesz. Nemcsak fia szeretete tölti el szívét megnyugvással, de Lujzának is hálás, látva menyé ragaszkodását férjéhez. Ebből kitűnik, hogy a kompozíció középpontjában a sorsát mindvégig passzívan elviselő Kelemen doktor áll, akinek családtagjain kívül néhány egyszerű ember is felajánlja segítségét. Takácsék, a Kelemen családnál korábban takarító házaspár, és Juhászék, akik munkások. Ezek a gesztusok vigasztaló példái a nehéz körülmények között is megőrzött emberségnek.

A polgárok és az úri osztály tagjai közül senki nem segít. Ők a darab címében említett tanúk, akiknek egy része kórusként, verses szövegekben, illetve brechti songokban kíséri a cselekményt. „De mi csak tanúk vagyunk, nem tehetünk róla” – ismételtetik. A történelmi tényeket (és a dráma megírásának idejét) ismerve megértjük az író, amikor ezt a polgári közönyt és az elhárító gesztusokat emeli ki a meghurcolt emberekkel szemben, a drámai ábrázolást viszont ez a homogenitás egyszólamúvá teszi. A színpadi műfaj az adott szituációban a viszonyok, magatartások változatos megformálását igényli. Ennek lehetőségeit alkalmasint a választott téma keretei között is meg lehetett volna találni. Egy Női Hang megszólalása ugyan részvétről tanúskodik („Nézze édesanyám, azt a szegény, hajlott hátú öregembert ott a sor végén!”), de rögtön letorkolja egy Férfihang: „Szegény öregember?... Mi az, sajnálja őket? Nem szégyelli magát, keresztény létére! Be kéne állítani magát is a sorba!” (124) A zsidó szereplők ábrázolása árnyaltabb, erre nézve a németekkel paktáló Garai kormányfőtanácsos felajánlott segítségének elutasítása fontos mozzanat Kelemen doktor részéről. Dramaturgiai szempontból viszont azt is problematikusnak érzem, hogy az alaphelyzetet egy láthatatlan hatalom hozza létre, amelyet ugyan jól ismerünk a történelemből, a drámában azonban arctalan marad.

Illés Endre: A mostoha. (In: I. E.: Színház. Bp., Szépirodalmi, 1967. 275-371.) Apor István, a neves építész ifjú feleséget hoz házába, akit előző házasságából való, már felnőtt gyerekei, Ilona és Dezső ellenségesen fogadnak. A dráma első jelenete kitűnően megírt párbeszéddel kezdődik:

DEZSŐ. Most hol vannak?

ILONA *fojtottan*. A földszintet mutogatja neki. Nem mozdul a korlát mellől.

DERZSŐ *rövid szünet után*. Anyánk régi szobájában aludt. Előbbre jön, *cigaretáját a hamutálcába fojtja*. Hogy szerette anya azt a sarokszobát!

ILONA *felegyenesedik, a fiú felé fordul*. Az ő tükrébe nézett bele reggel. A nagy, aranyozott falitükörbe.

DEZSŐ. Velencéből hozták apánkkal. Emlékszel? Anya mindig azt mondta: egy darab olasz eget kapott abban a tükörben. ILONA *hidegen*. Leakasztom, és átviszem az én szobámba.

DEZSŐ. Meglátszik a falon a helye.

A beszélők távolról, ellenségesen szemlélik apjuk és az új asszony, a velük egy korú mostoha színpadon kívül játszódó jelenetét. Eszter jelképesen birtokba veszi a házat, új otthonát, amit az építész gyerekei a befogadás aktusát ellenpontozó gesztusokkal és mondatokkal kísérik. Azonosulnak anyjuk emlékével, amit Ilona a szimbolikus szerepű tükör elvételével fejez ki. Ez a tükör őrzi anyjuk arcát, tekintetét, s nem akarják, hogy egy új arc birtokba vegye a pillantásával. A tükör üresen maradt helye a falon erőteljes vizuális effektussal fogja a szoba új lakóját az átadás megtagadására figyelmeztetni. Egy jó Ibsen dráma kezdődik így. Alig egy perc telt el a függöny felgördülése óta, és már mindent tudunk, amit kell tudnunk. Ismerjük a helyzetet, a szereplőket, és érzékeljük a színpadot megtöltő elektromos feszültséget. Megérkezett a dráma világába egy idegen (az idegen érkezése jól ismert, és talán soha el nem avuló drámakezdő motívum), és létrejött a drámai alaphelyzet,

a szituáció. Ilona és Dezső nem titkolják ellenséges érzelmeiket. Ilona nemcsak anyja emlékét félti, de apjára is féltékeny, akinek afféle titkárnöje is egyben, ezért szemébe vágja Eszternek, hogy gyűlöli. Hamarosan sorra kerülő párbeszédük csak úgy sistereg a tagadó grammatikai szerkezetektől (a leány részéről), és a meg nem értés döbbenetétől (Eszter beszédpozíciója felől). Két külön világ szembesül itt, két egymással kommunikálni képtelen nyelv találkozik. „Te huszonhat évig kívül éltél a világban. Az formált téged. Én huszonhat évig apám és öcsém között nőttem. Beszéltünk egy nyelvet, amit más nem értett. Voltak emlékeink és törvényeink. Ez a különbség kettőnk huszonhat éve között.” (287) Dezső kevésbé nyíltan szembesül a helyzettel, mégis súlyosabb sebet ejt Eszteren, mint a nővére. „A te szereped ez a szép bőr” – mondja megérintve az asszony meztelen alkarját. (A cigaretta elfojtása a hamutartóban szimbolikus gesztus volt részéről.) Remek expozíció.

Dezső mondata hatására, amely testi dimenzióra szűkítette apjuk házasságát, Eszter, a férfi múltját kutatva, felkeresi egy korábbi szerető, Mándi Marcsa fényképész műtermét (Dezső adta tudtára, céltudatos kegyetlenséggel, az erre vonatkozó információt), hogy valóban abba a típusba tartozik-e, ahogy a fiú sejtette, mint az előd. Itt azonban a fényképészt összetéveszti annak unokahúgával, ami számomra érthetetlen dramaturgiai kisiklás, hiszen ez a jelenet ily módon inkább vígjátékba illik, ellentmond a dráma hangulatának. És az sincs elégé motiválva, hogy a következő jelenetben Eszter miért szolgáltatja ki magát Ilonának, miért vallja be neki egy korábbi szexuális kalandját, hiszen sejteni lehet, hogy az ily módon kezébe adott ütőkártyát ez a lány előbb-utóbb ki fogja játszani.

Így is történik. A második felvonás klaszszikus cselldráma, amelynek szálait az apja melletti helyét féltő Ilona szövi. A lány terve szerint a családtagok – István közreműködésével! – eljátsszák, hogy bajba jutott az építési vállalkozás, és Eszternek segítenie

kell. A „mostoha” pénzzé is teszi értékeit, sőt még arra a kegyetlen próbatételre is vállalkozik, hogy egy állami megrendelésre nézve egy kínos jelenetben segítséget kérjen korábbi szeretőjétől (akivel az Ilonának bevallott kaland óta nem találkozott), Péchy Gyula minisztériumi osztályvezetőtől. A szöveg háttérében a pokolra szálló, értékeitől, ruháitól és életétől megfosztott Istár mitológiai története áll. „Szegény Eszter majdnem teljesen levetkőztettük... *Felemeli a nyakláncát.* Itt a nyaklánc! *Kihúz egy fiókot, belenyúl. A karkötője, a függője, a gyűrűje!... Az ékszereket sorra az asztalra teszi. Mindenét ideadta*” – mondja István. (318) Erre az áldozatra azonban semmi szükség nincs, és ezt a játszma végén kacagva közlik Eszterrel, és pezsgővel köszöntenek. Az asszony döbbenetben távozik a színről. Mi, olvasók is meg vagyunk döbbenve. Nem értjük, István (bár Péchy szerepének kétes vonatkozásáról valószínűleg nincs tudomása), hogyan volt képes részt venni ebben a gonosz játékban. Ennyire nem érdekelné őt feleségének a lelke? Ennyire csupán szép bőr számára? Nem fogta fel, hogy lényegében feleslegességét tudatták Eszterrel Ilona forogatókönyve szerint?

A harmadik felvonás cselekménye talán hiteles lehetne egy elbeszélésben elmondva, a színpadon azonban súlyos dramaturgiai tévedés. A dráma végképp megtörik. Apor Istvánt feljelentették, megalázza az adóhatóság és a rendőrség, beszennyezi a sajtó. (Minderről csak közvetve, a beszélgetésekből értesülünk.) Mindenki azt hiszi, Eszter bosszújáról van szó, ő is ezt állítja, és most sorra a segítségét kérik, de valójában egy korábbi, Apor által egykor cserbenhagyott üzlettárs feljelentéséről van szó, aki nem vett részt a színpadi eseményekben. Ennek a váratlan fordulatnak az égvilágon semmi köze nincs a drámai cselekményhez. A megalázott Eszterben valóban volt egy efféle szándék, vagy inkább vágy, de semmi több. Apor jogi értelemben vett ártatlansága bebizonyosodik, szabadon engedik, hazatér. Eszter azonban egy befejező, Helmer és

Nóra végső ibseni párbeszédére emlékeztető jelenet után távozik a házból, ebből a száma-ra készített, de csapdaként funkcionáló babaházból. A feljelentési ügy egyébként teljesen felesleges is, mert Eszter férjével való szakításának feltételei e nélkül is adottak. A mostoha tehát elmegy. Mi pedig nézünk utána, és végtelenül sajnáljuk a veszendőbe ment első felvonást. (A dráma 1946-ban íródott, 1947-ben mutatta be a Belvárosi Színház Bárdos Artúr rendezésében.)

Csurka István: Döglött aknák. (In: Cs. I.: *Házmestersirató*. I-II. Bp., Magvető, 1980. I. 81-148.) Ez az 1971-ben keletkezett dráma, amely, mint Kulcsár Szabó Ernő írta, a vígjátéki groteszk dramaturgiai eszközeivel dolgozva szakított a „nehézkésen monologizáló és didaktikus magatartásmintákat sugalmazó” hazai drámabeszéddel (*A magyar irodalom története*. Bp., Argumentum, 1993. 124.), fontos újtó szerepe ellenére mára meglehetősen megfakult. (Görgey Gábor drámái, amelyek hasonló szerepet játszottak a „Zeitstück” magyar változatának lebontásában, mint például a *Komámasszony, hol a stukker* (1968), megítélésem szerint elevenebbek maradtak.) A *Döglött aknák* cselekménye egy kórház idegosztályán játszódik az 1960-as évek második felében. Egy kétszemélyes szobában egymás mellé kerül Paál elvtárs, a régi, egykor erős pozícióval és hatalommal bíró kommunista, és Moór, a „hótt-reakciós” kispolgár. Ismerik egymást. Paál szerint Moór egykor, az ostrom idején kiszolgáltatta őt a németeknek, ez utóbbi szerint viszont a másik akadályozta meg, hogy ő lángossütőt nyithasson. Ez a szituáció bőséges dramaturgiai gyúanyaggal bírna, a problémák kisszerűsége és időszerrűtlensége azonban kioltja a valódi konfliktus lehetőségét. Hőseink egyébként is múlt emberei, „döglött aknák”, ezért is kerültek „partvonalon kívülre”, az idegosztályra, miáltal a darab – a főhősök játszomája vonatkozásában – dramaturgiai szempontból maga is döglött aknát rejtő színpadi folyamattá válik. A két figura között valójában nagyobb

a hasonlóság, mint a különbség. Erre a nevük rokon, kettős magánhangzós írásmódja is utal. „Igazán – mondja a befejező jelenetben Moór –, sokszor olyanok vagyunk, mint a gyerekek. Voltaképp alapkérdésekben majdnem egyetértünk.” (147) Beszédmódjukat is egy bordában szótták. E téren tehát marad néhány groteszk jelenet, mint a pisztollyal való komikus játék.

A drámai értelemben vett probléma nem is köztük van, ezt a szerző helyesen ítéli meg, hanem a fiatal szereplőkhöz való viszonyukban. Béla, Maár fia építész mérnök, Zsóka pedig színésznő, aki korábban Paál elvtárs szeretője volt. Mindketten 35 évesek. Egy új nemzedék képviselői, akik már másként gondolkodnak és beszélnek. Megismerik és megszeretik egymást, össze is fognak házasodni. A darabnak ebben a vetületében bátrabban él Csurka a nyelvi elkülönítés eszközeivel. Aminek komikus eleme, hogy sokszor az idősek és a fiatalok valójában nem is értik egymást.

MOÓR És ki a menyasszonyod?

BÉLA Derecskei Zsófia színművésznő.

MOÓR Gratulálok. Tragika?

BÉLA Nem.

MOÓR Komika?

BÉLA Nem, színésznő.

MOÓR Olyan nincs, fiam. Egy színésznő vagy tragika, vagy komika, vagy szubrett. Illetve: a primadonnát kifejejtettem.

BÉLA Primadonna.

MOÓR. Primadonna. Megkérdezhettél volna, fiam, mielőtt erre a döntő lépésre szántad magad. Egy Moór Béla, az én fiam, tulajdonképpen nem vehet el egy primadonnát. Mert ha tragika lenne, az egészen más. Azok komolyak. Annak az oldalán. Illetve azzal az oldaladon elképzelhető egy társadalmilag elfogadható élet. De egy primadonna, már bocsáss meg, rendszerint egy női mivoltában exponált személy. Annak viharos múltja van. (127-128)

A színészettel kapcsolatos fogalmak különböző értelmezése, valamint a házastársi viszony megítélésének eltérő jellege világszemléletek ütközéséről tanúskodik. A komédia azonban ennek kibontását csak korlátozottan teszi lehetővé. És

az a kérdés sem kap kellő súlyt, hogy Béla és Zsóka számára érzelmileg, lelkileg mit jelent az a kapocs, ha már elszakítva is, amely múltjukat meghatározta, kivált Zsókaét, aki Paál elvtárs ágyából kelt ki (persze, már korábban, de mégiscsak). Éppen Zsóka az, nem véletlenül, aki rámutat ennek a tehernek a súlyára. „Ha ő bűnös volt, én is az vagyok. Nélkülünk ő nem lehetett volna ilyen, amilyen lett. Valamennyien benne voltunk a buliban, és benne is vagyunk. És most itt vannak mind a ketten, és nagyon betegek. Mi sem vagyunk egészségesek.” (103) Ezek a dráma legfontosabb szavai. A visszhangjuk is erős: mindenki szem a láncban. Mivel azonban Illyés nevezetes verse nem volt 1971-ben publikus, két lehetőséggel kell számolnunk. Ha Csurka ismerte az *Egy mondatot*, akkor, bár nemszó szerint, de idézte azt, s ez által hangot adott neki, ha pedig nem ismerte, akkor kimondott közönsége számára valami fontosat, ami az akkori jelenre is vonatkozik. A színdarab egykori közönsége felől nézve a dolgot: vagy ráismertek valamire, vagy csupán felismertek valami lényegeset. Bárhogyan is van, a darab felszikkázik Zsóka szavai által. A gondolatsor drámai értelemben vett folytatásának azonban elejét veszi Csurka komédiai látókörének az adott témából fakadó behatároltsága.

Székely János: Caligula helytartója. (In Sz. J.: *Képes Krónika. Bp., Magvető Kiadó, 1979. 75-162.*) Ez az 1972-ben írt dráma a zsidó történelemből meríti tárgyát, a téma azonban ezúttal tágabb horizonton értelmezhető. Egy hódító hatalom és egy elnyomott, de szellemi értékeit védelmező kis nép küzdelmét ábrázolja. Székely János erdélyi: volt tapasztalata ebben az ügyben. A cselekmény konkrét szintje azonban megköveteli, hogy elemzésünket a történelmi téma felől indulva kezdjük. Karen Armstrong Jeruzsálem történetéről írt könyvének egy helyén megemlíti, hogy amikor Kr. u. 41-ben Gaius Caligula császár elrendelte saját szobra felállítását a jeruzsálemi templomban, s parancsa kivitelezésével Petronius szíriai legátust bízta meg, sok ezer zsidó védelmezte a templomot, bár a császár azzal fenyegetőzött, hogy az egész lakosságot rabságba hurcoltatja. De meggyilkolták, mielőtt fenyegetését bevált-

hatta volna. Caligulának a saját szobrával kapcsolatos szándékáról Flavius Josephus is beszámol *A zsidó háborúban*. Elmondja, hogy Petronius a galileai Tiberiasba rendelte az ellenállókat és vezetőiket, ahol igyekezett bebizonyítani nekik, hogy szembeszégülésük reménytelen. „Azzal fejezte be – írja Josephus –, hogy minden meghódított nép minden városa befogadta az idegen istenek szobrain kívül a császár szobrait is”, ha tehát a zsidók nem hagyják abba tiltakozásukat, az „lényegileg egyértelmű a felségsértéssel”. „Ezzel szemben a zsidók – így Josephus – törvényükre és ősi szokásaikra hivatkoztak, amelyek nemhogy ember, de még Isten szobrát sem engedik meg felállítani a templomban”. (Flavius Josephus: *A zsidó háború*. Ford. Révay József. Bp., Gondolat Kiadó, 1963. 159-161.) A képmások felállításának tilalma olyan erős, hogy Josephus Apiónnal vitázó művében is kitér erre. Mert, mint mondja, a görögök és más népek ezt ugyan helyesnek tartják, azonban „a mi törvényhozónk megtiltotta képmások készítését: nem mintha Róma majdani tiszteletét akarta volna csorbítani, hanem azért, mert a tiszteletnek ezt a formáját, mint istenek és emberek iránt egyformán méltatlant megvetette, és mert egyáltalán minden teremtett lénynek, még sokkal inkább tehát Istennek, aki [...] nem teremtett lény, képben való ábrázolását tilalmazta.” (Josephus Flavius: *Apión ellen, avagy a zsidó nép ősi voltáról*. Ford. Hahn István. Bp., Helikon Kiadó, 1984. l.h. 59.) Erről a tilalomról, illetve Caligula tervéről, Petronius és a zsidók vitájáról szól Székely János *Caligula helytartója* című drámája, az egyik legértékesebb erdélyi színmű a 20. században. „Ennek tehát most meg kell lennie.” Ezzel a mondattal, a Petronius által közvetített császári paranccsal kezdődik a dráma, az események közepébe vágva, s amikor Barakiás, a jeruzsálemi templom főpapja erre így válaszol: „Amit kívánsz az nyilván lehetetlen”, máris kész a feszültséggel teli drámai szituáció. A *Caligula helytartója* gondolati robbanóanyaggal telített vitadráma, s mivel egy modellszerű hely-

zet intellektuális szintjén játszódik, többen akciószegénynek, sőt színpadszerűtlennek vélik. (Erről a kérdéssel Bertha Zoltán szolt az Alföldben 1989-ben, írását az *Egyedül. Székely János emlékezete* című kötetben is megismerhetjük. Bp., Nap Kiadó, 1999. 212-218.) Akik Székely művét az akciószegénység vádjával illetik, nyilvánvalóan szűken értelmezik a drámai tett fogalmát, fizikai cselekvést, mozgást, eseményt értenek rajta. Ám ha a drámai cselekvés fogalmát kiterjesztjük a beszédaktusokra, akkor világosan felismerhetjük, hogy ez a dráma hihetetlenül akciódús.

BARAKIÁS

Nézd, jó uram, hogy te muszájnak tartod,
Azt én megértem.

Hogy erőd is van végbevinni,
Amit muszájnak tartasz: értem azt is.
De hogy legbelül, lényege szerint
Mért volna muszáj, nem tudom belátni.

[...]

PETRONIUS

Belső egységet kell teremteni.
A külső mellé belső köteléket.
Belső kapcsot, mely odabent, a lélek
Legmélyén képes összefűzni a
Provinciákat. Belső birodalmat.
Olyan szilárdat, olyan oszthatatlant,
Melyet nemhogy őrizni kellene,
De szétzúzni sem lehet fegyverekkel.
Érted már?

BARAKIÁS

Értem és borzadok.

(83, 86.)

Petronius „muszáj”-ával Barakiás szolamában a „lehetetlen” imperatívusza áll szemben. Ez a parancs olyan erős, hogy még megszegni sem lehetséges. „Faragott képet az / Úr templomába nem lehet bevinni, / Mert nem az Úré többé az a templom” – mondja a főpap. (91.) (E hőst Bagó Bertalan rendezésében Dunai Tamás visszafogottan, a törvény ellenállhatatlan logikáját érvényre juttatva formálta meg, plasztikusan követve a szöveg intellektuális ívét, a Harag György

rendezte előadásban pedig Óze Lajos a dikció félelmetes crescendójával tette emlékezetessé.) Petronius és Barakiás vitája, nyelvi tusája attól válik még telítettebbé, hogy kettejük viszonya folyamatosan változik. Először nem értik egymás szavait. Másként értelmezik a dolgokat. A színpad mögötti téren összegyűlt emberek a római katonák szerint *port* szórnak fejükre, de a zsidók azt *hamunak* nevezik. A szíriai helytartó a *muszáj* üzenetének hordozójaként érkezik, majd a vita során a *lehetetlen* parancsának megértőjévé válik, hogy aztán a kommunikációs játszma végső fázisában a hitben létező Isten fogalmának megfogalmazójaként szerezze vissza a szituációs fölényt, de már nem a másik legyőzésével, hanem annak teljes megértésével. Kommunikációs aktivitása és nyitottsága, kompetenciája alapján nyilvánvaló, hogy a római agresszivitást nem ő,

hanem a láthatatlan, csak a szereplők szavaiiban létező – illetve szobra által jelképezett Caligula képviseli. (Haragnál a szobor egy nevetségesen kicsi, labdaszerű figura, Bagónál pedig a császár halálhíre után felbontott ládából csupán homok ömlik szét.) Végül tehát a templom is, a légiót visszaparancsoló Petronius is megmenekül. Feloldás még sincs. Mert a helytartót korábban feljelték tétovázása miatt, ő pedig megölette a gyanúba hozott két segédtsztjét. Kiderül, hogy ártatlanok voltak. És ekkor hangzik el Petronius szájából a dráma legerősebb mondata, amely örökre benne marad a fülünkben: „Addig küzdöttem Caligula ellen, / Míg Caligula lettem magam is.”

Németh Miklós: Szent Antal megkísértése

Botár Attila

Csavargás egy regény közepében és a Nagy Lepényen

Kis szigetről indult, amolyan szelekkel és tengerrel benőtt földdarabról Bánki Éva regénytrilógiája. Tavalyi megjelenésű a Fordított idő címet viselő első darabja vállalkozásának. (Jelenkor Kiadó). Az idővel már régen kísérletezik az elbeszélő próza, s nyugvópontra nem tud jutni, lévén a kezdet kezdeténél, a teremtés gondolatában is ott állt az idő. Hogy mi lesz a sorsa a művészet, az irodalom, inkluzíve az epika kezén, azt nehéz előre látni. Még az is megeshet, hogy a regény fölfalja az időt. A térből már keveset hagyott. Vajon jól láttuk-e, hogy a teremtés az idővel, *kezdetben* (εν αρχή) történt? És hogy a teremtésen kívül nincs képzelet. Emlékezhetünk-e a képzeletünkre? Képzeltünk-e vajon felejtést? És emlékezést képzeltünk-e? (Ennyi kérdést! Bele lehet veszni...)

I.

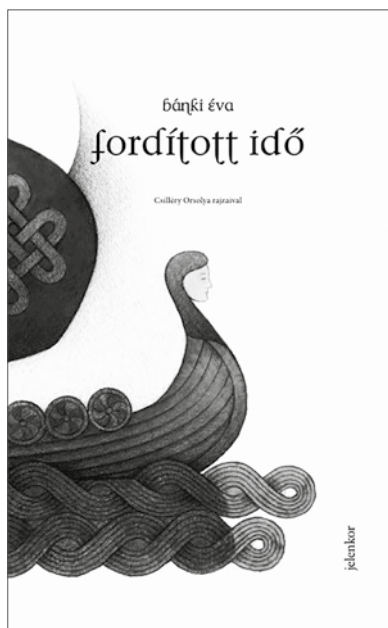
A képzelet az emlékezésre támaszkodik és onnan rugaszkodik el.

Micsoda paradoxon! Még egy kockadobásnak is számosabb az esélye, mint a fönti állítás igenlésének vagy cáfolásának.

Az emléknymokkal úgy állunk, hogy a sajátjainkon kívül a nagy közös „itatóhely” hozamát is igénybe vesszük. Nincs bizonyítva, de nem a fantáziánk gyümölcse kizárólag, hogy ez különböztet meg bennünket más élőlényektől. Riolda királynő *engramjai is a nagy antropológiai tárolóhelyről származnak Bánki Éva regényében, amelynek most második folytatása látott napvilágot.* (Bánki Éva: *Elsodort idő*. Bp., 2017, Jelenkor Kiadó.) Lehet ezer és egy éjszakán keresztül mesénkkel fogva tartani a halált, az esztendő mifelénk mégis három nappól áll, ahogy a Bánki-regény is hármas tagolású.

2.

Élünk a gyanúperrel, hogy az író nem pusztán regénytrilógiát szándékozott elénk tenni, inkább az egykori nagyregény kompozícióját élesztgetné. Mondjuk, ez formai kérdés, talán magánügy is. Magánügy? Ami ebben a – képzelt – védekezésben akadály lehet, az az írás, a beszédmód *vallo-más jellege*. Mert mi egyebet tesz az író, mint kérve kéretlenül szüntelen vallomást. A konfesszió tetten érhető az elbeszélés különböző szintjein. Hanna és az özvegy zsidóasszony Narbonne-beli élete előzménye valódi találkozásuknak, melyre a Tökéletes Városban kerül sor. Riolda még a Nyugati szél szigetének egyik könyvtári füzetében találkozik Hanna és leá-

nya, Lea szomorú történetével, és ugyancsak könyvtárban – más időben, más helyszínen – pillantják meg egymást a regénycselekmény során. Elismerve, törvényesítve a képzelet valós megidéző, -termékenyítő erejét. Az értesítés / értesülés (narráció) a maga helyére úgy illeszkedik, mint történet a történetbe. Az elbeszélés vezetésének arabeszk-szerűsége is narratív elem, miként a fejezetcímek időpontjai is két-három történelmi és koholt kultúrkör kronológiájára utalnak. („május nónáján, a levelibéka napján” 151. p.). Valami történt az idővel, tudatja már a regénytriológia első könyve is. „Romlott.” „Összeomlott.”, „Beteg.” Válogathatunk a jelzők, minősítések közül. Az idő amolyan Hamlet utáni lett. A gravitációs hullámok által mostanában megnyílt idő-titkok, idő-redők is mintha ebből a regényből léptek volna elénk. Már-már fölösleges is valamely holnapi, holnaputáni recenzióban, irodaloméletben idősíkokról beszélni. Nem sík. Bánki Éva gyakran mozdítja elő a regény cselekményét kérdőmondatokkal. Akár ilyen egyszerűvel: „És ha egyszer túl sokan leszünk?...” (12. p.) Ám vallomás jellegű és nem csupán retorikai / költői a következő kérdés: „Mi történik veled, ha megszabadítanak a szabadságotól” (124. p.) De a következő felvetés is konfesszionális tépelődés, nem is minden máig ható érvény nélküli a kérdés: „És sokszor eltöprengett, hogy nem lehetne-e az emberi párosodást is ugyanilyen szakértő előrelátással megtervezni, megkímélve a lelkeket a lehangoló várakozás kínjaitól.” (128. p.) A kérdések között egész csokor rohamoz bennünket, amelyek egy korszak „levegőjében vannak”, de – valamelyes változtatásokkal – nem csak az európai középkor alapkérdései: „Igaz-e, amit az angolszászok rebesgetnek? Hogy a tökéletes nyelvet már feltalálták Sevilleben? Hogy a normannok a Brit-szigetek lerohanására készülnek? Hogy a győzelemtől megittasodott frankok vissza akarják állítani a Római Birodalmat? Igaz-e, hogy egy isteni eredetű dinasztia, az Abásszidák győztek Afrikában, és a kalifájuk nem fáradtságon, bányák-

ból nyeri az aranyat, hanem fekete bőrről, muszlim angyalok hozzák neki Indiából?” (72-73. p.) Az idővel való játszadozás a hozzá kapcsolódó tér sérülésével jár. És sérülés nincs szenvedés nélkül. És szenvedés nincs változás nélkül. Szembe lehet ugyan állítani a történelmet, amely fejlődést, a mítoszt, amely változást, metamorfózist idéz elő, de az ilyen szembeállítások értelmüket veszítik a vallomásosság mozzanatában. Márpedig az újabb regény lapjai és talán az újabb valóság talaja a vallomás nélkül üres és terméketlen. A 19. századi svájci tudós, J. J. Bachofen figyelmeztet is, hogy „A mítosz és történelem elválasztásának [...] az emberi fejlődés folyamatosságával kapcsolatban semmiféle jelentősége és létjogosultsága nincs.”*

3.

Riolda születésének, sorsának, kalandjainak, megrendültségének, azaz életének első másfél évtizedét (Fordított idő) szűkebb terjedelmű könyvben meséli el, mint ezt az egyetlen „feketerígós” évet, amit szigetétől, királyságától, családjától távol tölt, s ami most *Elsodort idő* címen hív a vén Európa térségein és kuszált idejében új kalandokra. Talán a dolgok letisztulásának lehetünk tanúi, vagy még szövevényesebbé, gubancosabbá válik a parányi sziget királynője körül a kontinens története, kérdezhetjük. Ha arra a lepényre gondolunk, *ami földrésznünk az első krisztusi évezred vége előtt és felé* – jókora része nyers, másrészt elégett, kilyukadt, odakozmált, forró, elhült – fel kell, hogy tűnjön, micsoda formális egybeesések, időbeli koincidenziák, „ritmikus hasonlóságok” vannak Európa mai állapottal. Riolda bolyongásai révén fontos és kiemelt, amire rámutat Bánki Éva: az utópiák féktelen küzdelme. Utópiák helykeresése a földrész – csupán geológiailag! – szilárd talaján. Hispániától Dániáig, a brit szigetvilágig: Northumbriáig. (U-tópia: hely, ami nem hely, de igazi európai – és filmes! – fogalom lett immár Ázsiától Dél-Amerikáig!) Hol van Cádiz? És hol Réiens? Térképet is szerkeszthetett volna az író az idő

valódi és hely nélküli helyeiről a könyvébe. A regény plaszticitásának erősítése ennek nem látná bizonyára kárát, de a világ *szétregényesítése* fölötti ironia is kibukkanhat az ilyen térképek alól. (Lásd William Faulkner képzeletbeli kantonjának, megyéjének [Yoknapatawpha County] mappáját az Absolon, Absolon! kötetből.) Illighaen, a normann krónikás jövendölése az első könyvben, hogy a kereszténység nem éri meg a következő éveket, elhamarkodott volt. Ahogy elhamarkodott az a mostanság lábra kapott kijelentés is, hogy Európa vagy keresztény lesz, vagy pedig nem lesz. (Európa legfeljebb kereszténynek *hazudja magát, s erről nem csak az elmúlt évszázad tanúskodik.*) De az üdvtörténet nem ilyen kijelentések alapján zajlik. Garaboly példát lehetne a regényből mutatni arra, hogy Riolda életútjának leágazásai milyen választási lehetőségeket kínáltak. A regény igen találóan, színesen teríti elénk, hogy a szereplői mennyire állnak össze sorsból, illetve mennyire személyiségek. Az előbbieket egyedek, egyének, mint Hildi hercegasszony, akinek a történetben eljátszott szerepe adja meg súlyát (érzékeltetjük, láthatjuk: súlytalanságát). Egyén a gyerekkereskedelemmel foglalkozó Moises bácsi, de az általa felnevelt, később sorsokat és neveket és mániát változtató Benjamin is. Külön említést érdemel Hildi három elveszett gyermeke, akik itt (valamint a trilogia első könyvében!), az Odillon szerint „katolikus” rengeteget járva kísértének, s adott időpillanatban maga Odillon apát is fehérruhás kísértetként bukkantak eléjük. Sorsából kilépett, (becsvágyat, érdekközösséget, boldogulást, illúziókat, vallásokat maga mögött hagyó) hősnő viszont Riolda, aki személyiséggé tisztul, levette magáról a kezdeti, sorsa – különbözősége – által ráért, sodródást, sodortatást.

4.

Az elveszett zsidó törzsek keresése, Ethelred király rajongó (és dilettáns) hitbuzgalma, a Tökéletes Város, amely munkafunkcióra korlátozott (korabeli „pizivel”: tökélete-

sített) emberpéldányokat állít elő, a normann hercegnő gátlástalan hataloméhsége, a pogány harcosból lett keresztény apát, Odillon szakrális építészetben megnyilvánuló vallási akarnoksága, a hamis ereklyéket keresztény templomoknak kínálgató Benjamin mind-mind akár egy eddig ismeretlen Sterne-regényből léptek volna elő. Még a rabszolgából a kalifa nagyvezérévé felkapaszkodott Al-Zadzsr is komoly birodalom alapításán, a világ mohamedánjainak egyesítésén töri a fejét. A mániák változó intenzitású gyűjteménye teszi oly feszültté, ellentmondásossá és fordulatossá Rioldának a királyságán kívül töltött esztendejét, egyben a regényt is. Ám ebben a történetben minden képzelet szülte akarnokság, szenvedély, téboly (mánia görög fogalom, egyik értelme: megszállottság) a jövő birtoklására irányul. Minden szenvedést a jövővel való összemérés (jövőbe vetettség?) mint lehetőség (kalkulált), elképzelt pozitív *hozam* igazol. A cél, más kifejezéssel élve: hagyományt kényszeríteni a jövőre. Stratégia és önfelelt játék (például olvasás) pontjai között. Így jutunk, ilyen gyanútlanul az esztétikumon túl a politika értelmezési tartományába.

5.

De minden politikai megoldásnak útját állja, hogy ez a jövő egy szigeten, kódexlapokba zárva várakozik olvasójára.

----

* Bachofen: Mítosz és az ősi társadalom. Bp., 1978, Gondolat K. 104. p.

Móré Tünde

Mindig egy lépéssel maga mögött

Dezső Kata: Akiket hazavártak

Dezső Kata első kötete, az *Akiket hazavártak* már a címében jelzi azt a hiányt, amely majd a verseket is meghatározza. A hazavárás kifejezés indikálja azt, hogy valaki távol van, nincs jelen, ráadásul szükségszerűen meghatározó élménye az idegenség. Azonban itt a távollévőhöz az idegenséget elsősorban az otthon maradtak, a várakozók említése kapcsolja.

A borító tovább terelgeti az olvasót. Fröccsöntött műanyag babatest fej nélkül került a címlapra, és jár hozzá egy kisbaba is, amely nem része a könyv külső borítójának, hanem a keménytáblán található, így a borító mozaikká válik. A borító maga több olvasatot kínál fel: kézenfekvő az anya szerepe, a gyermekáldás: a 'méhének gyümölcse' képet erőteljesen megidézi a borító. Azonban a nem teljes felnőtt testben egyszerre rejtett és nyilvánvaló gyermek is valós interpretációs lehetőségnek tűnik, amelyhez talán a versek beszélői pozíciója, a felnőtt-lét küszöbén álló 20 éves (amely meghatározó a '20 éves tényezőim' című ciklusban) találóbban illeszkedik.

Az apró darabokból történő összeillesztés mozzanata jól mintázza a versekhez szükséges olvasásmódot, Dezső Kata ugyanis igen sűrű, néhol nem teljesen felfejthető szövegeket gyűjtött össze a három ciklusban (*Szabadrúgás*, *20 éves tényezőim*, *Idegenek*). Ezek a ciklusok inkább formai követelményként hatnak, markáns értelmezési lehetőséget nem adnak a szövegeknek, véleményem szerint a versek homogen, erőteljes szövegvilága jobban érvényesült volna ciklusok nélkül. A címadások sem feltétlenül szerencsések minden esetben, a néhol meghökkentő disszonanciák inkább értetlenséget válthatnak ki az olvasóból, előfordul egy-két sikerületlenebb szójáték is (*Szesztétika*).

A versek távol maradnak a közéleti tematikától, az anya-apa, én-te viszonyok, az identitás definiálása foglalkoztatják elsősorban a versbeszélőt. Ezeknek a feltérképezésében jelentős szerepet kap az emlékezet; a kötet világát az emlékezés és a felejtés dinamikája alakítja ki, továbbá az elhagyás és elindulás mozzanatai jelennek meg a versekben. Ez az irány már a hátsó borítón olvasható idézetekkel meg van támogatva. Viszont a nyitóversben is egyértelművé válik: az *Eredő* tematikáját tekintve apavers (9), amely a birtokos személyrag használatával teszi egyértelművé a relációkat. Az apa nem külső tényező, vagy saját döntés miatt nincs jelen („mikor a május kilenc éve/a tölgyfákra fújta hamvait”), ennek ellenére nyilvánvaló, hogy a nem jelen-

lévő lét határozta meg a szerepét a tulajdonképpeni csonka családban: 'A figyelmét meghagyta magának'. Az apa alakja minden esetben az elhagyás, távolodás aktusában jelenik meg a szövegben, ezzel kialakítva a szövegek szituációit, amelyek rendre a ki nem mondás alakzatával párosulnak. Töb-
 bek között az első ciklus *Center címet viselő szövege, amely a halált a gyász társadalmi konvenciói felől* ragadja meg. Az apa már említett jelen nem lévősége ismétlődik meg: „Jó, hogy nem hagytál itt senkit,/ mert nem tartottál esküvőt, és neveken/ sem kellett gondolkodnod, s így nekem/ sem kell senkinek elmesélnem, hogy ismertelek/ meg, milyen jó ember voltál, és hogyan lehet/szar emberekre szebb életet hazudni. (13)” A vers nemcsak az apa hiányát ragadja meg, hanem saját beszédmódját ellentétként jeleníti meg a megszokott, udvarias búcsúzássokkal szemben. A megszólalásmód azzal az igénnyel lép fel, hogy igazságként olvassuk a tapasztalatait, lévén nem vállalja a hazugság által teremtett nyelvi biztonságot, és kérdés nélküliségét. A hazugság, mint életvezetési stratégia jelenik meg az én-te viszonyban - *Bugyi és bugyogó* -, ami a hagyományokhoz, a saját múlthoz való tisztázatlan kapcsolatot ábrázolja sikeresen.

A veszteség élménye nem merül ki az apa-hiány tematizálásában. Hasonló, negatív módon formálódó élményként jelenik meg a gyermekkorból történő kilépés, a női élet újabb állomásai: gyermekvállalás, a terhesség, az anyaság, az öregezés. A *Csendben emlékezni ezt* a folyamatot párosítja az elnémulás, valamint a nem láthatóság mozzanataival. A játékosság helyébe lépő némaság ural el mindent, az édesanya által nyújtott minta („Anyám sem olvas főzés közben ver-set”) családi gyakorlattá válik, ami elbeszélhetetlenné teszi a férfi általi meghatározottságot. A kötet szövegeiben visszatérő jellegzetesség, hogy a női élet meghatározó körülménye a csend, amely paradox metaszöveggént, kommentárként olvasható a verseskötet létrejöttének margóján Ide sorolhatjuk például a kötet utolsó szövegét,

az *Idegeneket*, amelyben a kert, mint az emlékezés helye egyben keretbe is foglalja a család széthullásának eseménysorát. Itt szintén hatásosan működik a hangzósság és a hallgatás kettőssége, az apa távozásának zaját ellenpontozza az emlékezéssel járó némaság („a férj bejelenti, hogy elhagyja a családot,/ hangok nélkül is tudja mindenki,/ hogy meg kell jegyezni az utolsó kivonulást”, 60). De a *Porcok* egészen explicit módon fogalmazza meg a beszéd és hallgatás közötti választás lehetetlenségét, mint alapvető problémát: „Sokszor nem tudom, melyik súlyosabb,/ a hallgatás vagy a beszéd,/ az önvádaknak ma van a napja.” (45)

Az anyához kapcsolódó tapasztalatok ambivalens módon élhetőek át a szubjektum számára. A *Tárgyaltan* soraiban az anyai hagyomány válik kérdésessé, de a versek nagy hányada ábrázolja a házasságot és a gyermekszülést tulajdonképpen erőszakként, amely nem feloldható és nem visszafordítható hiba. A női méh termékenységét érzékletesen jeleníti meg a Fű nő, amelynek a címe az 'ahol még a fű se nő' szófordulatát aknázza ki „A testek után fű nő az anyák méhéből” sorban. A vers hatásosan alkalmazza a khiasztikus elrendezést, ahogy Dezső költészetében itt-ott megjelenik az ismétlés és a fokozás hatásos alkalmazása: „Az egyre később születés/egyre nagyobb terhódításának/egyre nagyobb igénye. (*Bugyi és bugyogó*, 56)”

A kötet szövegeit a számvetés jellemzi, egyrészt a gyermekkorral, az eddigi 20 évvel, másrészt az én-te viszony problémájával: a versek közül számos törekszik arra, hogy az én és a te közötti határt, valamint az 'együtt' jelentését töltsse fel. Ez utóbbi első sorban a 20 éves tényezőim ciklus verseiben domináns, noha találunk máshol is példát (*Genitáliák, Erinnerungsimperativ, Köznapi*).

Dezső Kata egy bizonyos típusú történetet mesél el újra és újra: az élet veszteségeinek történeteit, azonban nemegyszer nehezen felgöngyölíthető lírai nyelvvél, a sűrű szöveg nem támogatja az egyértelmű jelentéstársítást. Saját, kialakult versnyelvről beszél-

hetünk, amelynek a szövegei nagyjából egymásra olvashatóak; van néhány vers, amely kilóg a kötetből, éppen amiatt, mert nyelvi nem illeszkedik a többi szöveghez (*Holtomig Londonig*). A szövegeket érezhetően átszővi a bibliai ihletésű megszólalás, ez néhol a címekben is egyértelmű (*Stációk*, *Agapé*), a versnyelv szintjén is megmutatkozik a már említett *Bugyi és bugyogóban*, vagy a *Csomópontokban*. A hitélet jelenetei ügyesen keverednek a mindennapi tevékenységekkel, a városi élettel pedig éles kontrasztot teremt a vissza-visszatérő kukoricafejtés, a kukoricafejtő asszony alakja. A lírai szubjektum számára gyakran a beszéd, a hangzás jövőbeli cselekvés marad, amely értelem-szerűen sosem következik be a szövegekben, például a „Meghívlak majd” kezdettel induló *Burgundiában*, csak a szövegek által.

Akiket hazavártak világában a lírai szubjektum annak ellenére kísérli meg feltalálni kiemelten elkülönülő identitását, hogy tisztában van vele, nyelvi és élettechnikai szempontból sem képes szabadulni a szülők által kialakított mintáktól. A nyitóversben bejelentett elhagyás megismétlődik a kötet utolsó versében, az emlékezést már nem emberekre, hanem a természetre hagyva. Érdekes, figyelemre méltó szövegek kerültek a kötetbe, amelyek alapos olvasásra csábítanak, és ez igen jó indítás egy fiatal költő számára.

Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest,
2017

Nemes László: XXI. századi átváltozások

Kostyál László

Zalaegerszegi Szalon 2018

Kiállítási enteriőr
Gombos Zsófia
és **Szabolcs Péter**
munkáival

2018 januárjában az ötödik alkalommal nyílt meg a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben a zalai megyeszékhelyhez kötődő képző- és iparművészek munkáit bemutató Szalon. Huszonhárom művész hozta el alkotásait, ami önmagában is tiszteletre méltó szám egy nem is egészen hatvan- ezres településen, pláne úgy, hogy néhány név bizony hiányzott a sorból. Előre kell persze bocsátani, olyan csak igen elvétve fordul elő, hogy egy ilyen, átfogó igényű tárlaton valaki vagy inkább valakik hiánya ne tűnne fel, így talán szerencsésebb úgy fogalmazni: ezúttal Frimmel Gyula, Dienes Gyula, Béres János és a fiatalabb generáció több, már csak ritkábban hazajáró tagjának (Bárdosi Katinka, Gazdag Ágnes, Gyerák

Petra, László Edina, Szentgróti Dávid stb.) műveit kerestük hiába a teremben.

A huszonhárom kiállító művész ugyanakkor olyan, maradandó élményt nyújtott, amellyel igazolta Tóth Csaba Munkácsydíjas festőművész, egyetemi docens a megnyitón elhangzott szavait arról, hogy Zalaegerszeg és Zala megye a magyar képzőművészet palettáján hangsúlyos helyet tölt be. És ha már a vernisszázs egy gondolatát idéztük, álljon itt egy másik is: a kiállított művek között nem találunk sem ultrakonzervatív, sem pedig ultramodern fel fogásban készületeket. Úgy is mondhatnánk, hogy a sokszor elitista jellegű, extremitásra törekvő mainstream megnyilvánulások helyett – bár sokszor következetesen egyéni

Nemes László: Invazív virágok

Farkas Ferenc: Humanisták

karakterú, de mégis – többnyire hagyományosabb eszköztárat használó, egyszerűsített a narratívájával szélesebb látogatói réteget megcélzó alkotásokat láthattunk. A verbalizálható, vagy legalább *részben* szavakba önthető mondanivaló a legtöbb kiállító számára fontos, a figurativitáson csak néhányan lépnek teljes mértékben túl. Bár e két jellemző nem minden esetben fedi teljes mértékben egymást, esetünkben mindkettő igaz.

Napjainkat különösen sok szellemi feszültség és vibrálás jellemzi, ezért felvetődik a kérdés, reagálnak-e ezekre a művészek, és amennyiben igen, milyen módon teszik. A Zalaegerszegi Szalon kapcsán azt szűrhetjük le, hogy a reakció leginkább áttételes, illetve szimbolizáló, és gyakran

filozofikus-moralizáló síkon zajlik. A mindennapok aktualitásai ugyan nem vetődnek fel közvetlenül, azonban lecsapódásuk felfedezhető a kérdésfelvetésben. Talán kicsit jelképes is, ha a tárlat egyetlen díjazottja, Nemes László munkáit vesszük először szemügyre. *Invazív virágok I-II.* c. képei közül az első két vázában lévő, csendélet-szerűen elrendezett, tetszetős virágokat látni, a másodikban azonban egymással hadakozó, egymás ellen mintegy invázióval próbálkozó színes virágokat. A *XXI. századi átváltozások* két részből áll: elől egy szikkadt földes felületet imitáló posztamensen négy plasztikus fej van egy sorban, az utolsó a többinél lejjebb, a második és a harmadik különböző mértékben mint a rothadásnak indult volna. Mögöttük egy festett síkon

Kiss Ágnes Katinka:
Tápláléklánc II.

(illetve vásznon) sorakozik ugyanaz a négy, más-más megjelenést öltő fej. És hogy ne férjen kétség ahhoz, hogy a kaméleon-szerű változékonyság rólunk szól: a kétszer négy fej mindegyike a művész arcvonásait viseli.

Különösen is jellemzi a moralizáló szimbolizmus Kiss Ágnes Katinka két nagyméretű, erőteljes, élénk színekkel megfestett, koloritjával vidám hangulatot árasztó, ugyanakkor áthallásosnak is érezhető festményét (*Tápláléklánc I-II.*). Az elsőn egy kegyetlen tekintetű kaméleon előtt reszket egy szúrós virágba kapaszkodva az ijedtében elkékült béka. A másodikon talán ugyanaz a béka, immáron eredeti, zöld színében, két rémült bogarat fenyeget elnyeléssel. Alighanem szintén élénk tart tükröt egyetlen képével – *Cím nélkül* – Gombos Zsófia. A vásznon kék alapon, a környezet minden jelzése nélkül, hét, magot szedegető, élethűen megfestett tyúkot látunk, asszociációnk szerint a tyúkudvarban vagy a szemétdombon.

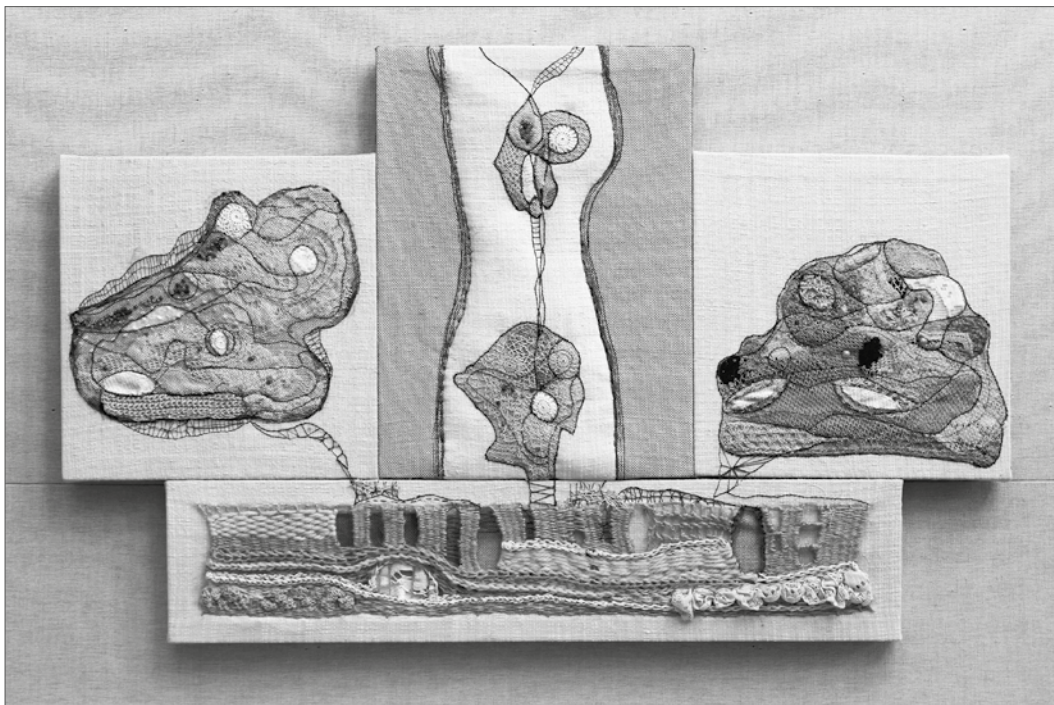
Hadnagy György:
Trianon

Mindkettő beszédes jelkép lehet, közülük nekünk kell választani.

Borbás Helga az expresszív absztrakcióval és lángolóan tüzes pirosakkal megfestett, *Striptease I-III.* c. sorozatán önmagunk lemeztelenítésének emocionális dimenzióit vizsgálja. Németh Miklós mívesen igényes, szecessziós ízlésű grafikáinak ezúttal már a címével is filozofikus kérdéseket vet fel: *Az út, Záróra, Szent Antal megkísértése.* Nem nehéz azonosulnunk hőseivel, a kietlen tájon vezető, különös úton zárandókló vándorral, a lepukkant sörözőből zárórakor távozó, fájdalmas magányában is elegáns nőalakkal, vagy az eszményei és a pillanatnyi vágyai között őrlődő szent remetével.

Rusztikus felületű, kevésbé részletező figuráit ezúttal agyagból égette Szabolcs Péter, aki a szülő-gyermek kapcsolat mélyrétegeit vizsgálja. *A tékozló fiú* c. kompozíción a bűnbánó ifjú és az apa kettőse mellett a hazatérő idősebb fiú és a szolgálka alakja is megjelenik. A *Megbocsátás* gyakor-

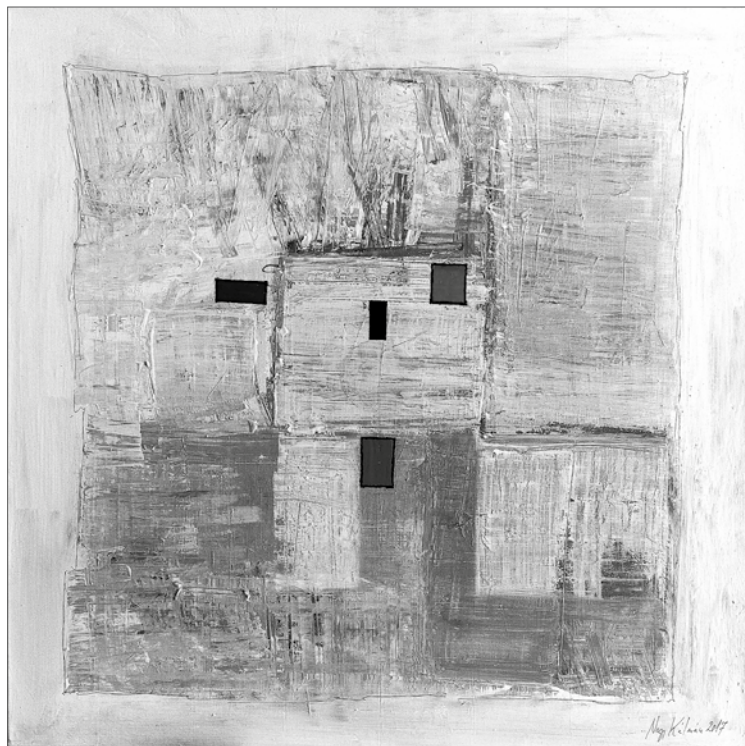
H. Póka Emőke: Reinkarnáció

latilag ugyanennek a szerető, egyik oldalról alázatos, a másiktól befogadó gesztusnak egy másik vetületét mutatja, míg az Áldás esetében a fiatal erősíti az útra készülő öreget. Horváth László négy érmén a tárgy-kultúránknak egy világpusztító civilizációs kataklizmát követő megmaradási esélyeiről medítál. *Tört fal* c. kisplasztikáján a fényes – krómaccél – kereszt töri át az embereket egymástól elválasztó, reménytelenül vastagnak látszó, rozsdás falat, és nyit utat a sötétségbe bevilágító fénysugárnak.

Különös kérdéssel szembesíti a nézőt Monok Balázs *Favágó nő* c. szobra. Egy fekete fából faragott, ívesen hátrahajló, a kezében tartott fejszét hátulról indított, hatalmas csapásra lendítő nőalak a szereplője, aki előtt óriási keményfa kockatömb képezi tevékenysége tárgyát. A művész csupán megfogalmazni segít a kérdést, pontosabban kérdéseket – miért a nő?; mit farag?; nem túl nagy a feladat? stb. –, a válasz ránk marad. Hasonlóan talányosak Tóth Norbert alkotásai is. A *Parabola* és a *Füstelszívó ventilátorok* c. két vászon a modern társasházak tetején

lévő két jellegzetes ipari formát emel esztétikai értéket hordozó motívummá, miközben a másik oldalról éppen a kiüresedés és a dehumanizáció szimbólumának is tekinthetők. A festő *Les Meules a Petrikeresztúr* c. sorozata Claude Monet kazlakat ábrázoló, ismert szériáját idézi fel, azonban olyan módon, hogy a három részből álló sorozat mindegyik, keretezetlen tájképéhez egy-egy bekeretezett Orbit-cukorkás doboz tartozik, ezáltal a mai gépies, szerizált tárgykultúrát a természetes tájban megjelenő, és bár emberkéz alkotta, de természetes anyagból lévő, egyforma objektumok sorával állítja szembe.

Szürrealista megközelítésekkel találkozunk Buday Mihály és Szényi Zoltán festményein. Előbbinek *A bűn angyalai I-III.* c. triptichonja a bennünk élő démoni, és mégis édes emlékképekre, arcokra utal. A mintegy tudatalattiból, elmosódottan a felszínre bukkanó személyek és helyszínek mindegyikéhez egy-egy csaknem elfeledett történet vagy érzés kapcsolódhat. Szényi Zoltán *Kronosz és Kairosz I-II.* c. festményei-

Nagy Kálmán:
Patchwork

vel határozottan filozófiai síkon mozog. Már a cím is szembe állítja az időt, mint folyamatot az időponttal, amikor valami jelentős esemény következik be. Szényi egész művészi gondolatvilágának egyik alapélménye az idő óra-motívummal jelképezett múlása, és e folyamatosan áramló entitáson belül emel ki egy-egy jelentős pillanatot vagy konkrét idő-(vagyis élet-)szakaszt, amikor a későbbiekre kihatással bíró dolog történt, illetve zajlott le, amire épület- vagy írásrészletekkel, esetleg egy arccal utal.

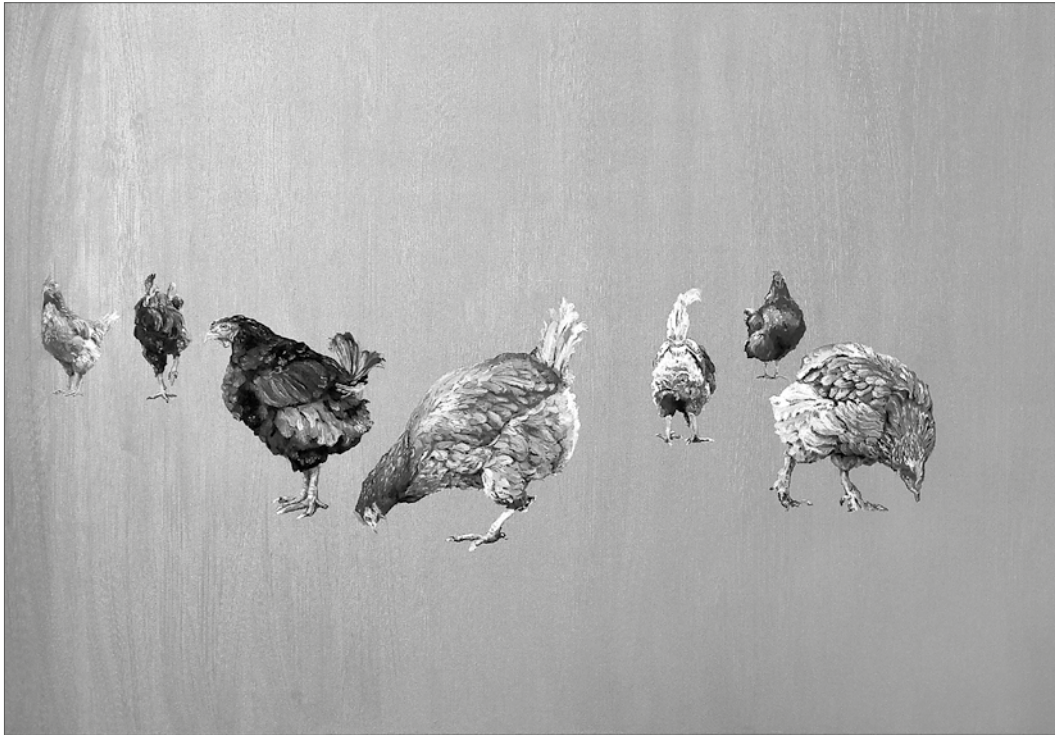
Másfajta látomást állít elénk Horváth László Adrián, aki *Szédület* c. képe alatt Szabó Lőrinc hasonló című versét is fel tüntette. Nem könnyű eldönteni, hogy ez esetben melyik illusztrálja a másikat. A modern város sziluettje fölötti kőboltozaton égbe nyúló, havas sziklahegy magasodik, köti össze az égi és a földi szférát, és mutat csúcsával felfelé törően az előbbi felé. Ugyancsak a misztika jelenik meg Karner László képein, de egészen más formában. A *Jelek I-II.* c. kompozícióin egy felismerhetetlen, ezért titokzatos civilizáció két sztelén, illetve vöröslő, láng-szerű áradásban megje-

lenő jel-lenyomatai tűnnek fel, míg a *Kitörés* inkább heves érzelmi, mint természeti, vulkanikus folyamatot asszociál.

Tánczos György enyhén erotikus töltetű *Csúsztatások*-triptichonján víz alatti nézőpontból úszó-lebegő, ruhátlan nőalakok testét láthatjuk. A vízen átszűrődő napfénynek a figurák bőrén látszó, izgalmasan vibráló megtörését – a felnagyított fényképet idéző középső résszel szemben – a két oldalsó ábrázoláson a képsík vízszintes felhasogatása és az így keletkező csíkok egymáshoz való enyhe eltolása fokozza bizarrá. Tánczos alkotásával bizonyos szempontból rokonítható Farkas Ferenc három kisplasztikája. Szereplőik ugyanis hasonlóan paszszív módon vannak jelen, minden konkrét cselekvés nélkül. Az *Éjszaka* kicsapongástól megfáradt, ruhátlan nőalakja, vagy a szólanul ülő mester és a mellette álldogáló ifjú tanítvány (*Humanisták*) mozdulatlan alakja ugyanúgy nélkülöz bármiféle akciót, mint a *Műterem IV.* figura-kettőse. Itt a festő az ülő modell előtt áll, de nem festi a beállított nőalakot, hanem leeresztett kezében tartva az ecsetet csupán szemléli őt. A hangsúly a folyamat érzékeltetése helyett a hangulatot hordozó pillanatra kerül.

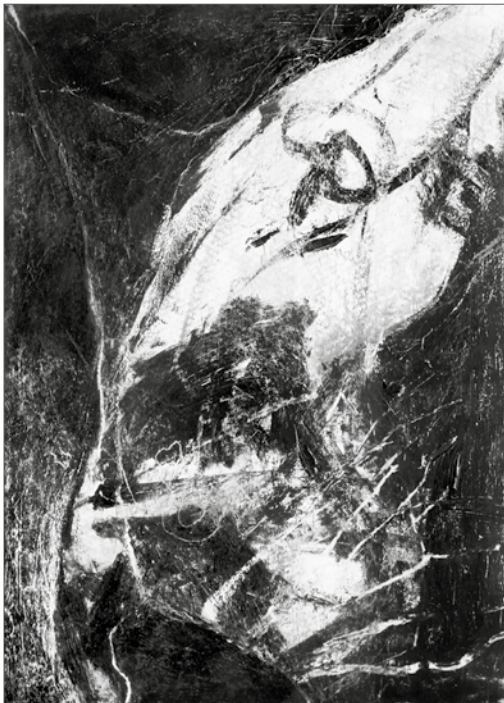
A tárlatlátogatók többsége alighanem kissé értetlenül áll meg Fabók-Dobribán Fatime *A tettvágy hiábavalóságának vázlat*a c. nagyméretű akvarellje előtt, aminek értelmezéséhez a művész külön műleírást is mellékel, ami viszont nem tűnik teljesen adekvátnak a művel. Talán szerencsésebb lett volna, hogy ha már az alkotó csupán egyetlen munkával szerepel, az ne egy funkcióját tekintve kevés támpontot nyújtó vázlat legyen.

Néhány művész az empirikus valóságon túllépve a nonfiguratív szférában találta meg a mondanivalójának megfelelő eszköztárat. Érdekes módon mind a négy ide sorolható alkotó munkáin – egymástól függetlenül, és más-más módon – hangsúlyos szerepet kap a feszes, geometrikus struktúrára építő konstruktív gondolkodásmód. Budaházi Tibor *Hédervári jelek* c. táblája a piszkos,

Gombos Zsófia: Cím nélkül

ásatag hatású felületen a CKHK betűket ismétli különböző módon, miközben az alsó részen tükörképben látott betűsor az egyéb-

Borbás Helga:
Striptease II.

ként piszkosfehér képfelület jobb alsó felét kitöltő, vertikális irányban vibrálóan csíkozott szürke téglalapban jelenik meg. Nagy Kálmán alkotásain (*Patchwork*, *Szürkálom*, *Hóolvadás*) a szabályos, általában homogén színeket hordozó négyszögek úszni látszanak a kép síkjával párhuzamosan, amihez a háttérrel két esetben is világos négyzetek rácsszerkezete képezi. Pál Kátja elegánsan steril, tiszta színeket hordozó, szabálytalan körvonalú alkotásai (*Nyissa ki az ajtót!*, *Fehér kocka piros falon*) a térbeliség illúzióját optikai csalódás segítségével, háromdimenziós geometrikus formák vizionálásával, azonban a síkhoz ragaszkodva keltik a szemlélőben. Nagy Szilvia két tűzzománca (*Fekete-fehér I-II.*) a feszesen geometrikus rácsszerkezetet a két „nemszín” éles kontrasztjával hangsúlyozza, és az alap struktúrába illesztett tükör-darabokban feltűnő kép, illetve a merőleges egyenesekkel határolt felületeken megjelenő lírai hullámvonalak révén kialakított újabb éles kontraszttal variálja.

A képző- és az iparművészet határmezsgyéjén mozog alkotásaival az egyaránt kel-

Németh János:

Varjú

lemesen természetes anyagokat használó Németh János, Hadnagy György és H. Póka Emőke. Németh két ízes kerámia varjúja (*Varjú I-II.*) kitűnően és rendkívül ízesen jellemzi a madár jellegzetes mozdulatait. A *Vénusz születése* c. nagyméretű, domborművekkel díszített edény a Kossuth-díjas művész egyik remeke, melyen az antik mitológia habokból kiemelkedő szépséges istennőjével átellenes oldalon a szigonyt és halat tartó tengeristen, Neptunusz atlétatrikót és kalapot viselő legényke formájában feltűnve kapcsolja össze a két kultúrkör ikonográfiáját. Hadnagy György mivesen kidolgozott fa kispasztikái három különböző irányba mutatnak. Az *Európa elrablása* ugyancsak antik mitológiai témát dolgoz fel, a *Trianon* hazánk tragikus sorsfordító eseményének állít emléket – amelyen a gyermekét sirató anya képében Hungária tartja ölében a megcsonkított ország körvonalait –, míg a *Metamorfózis* c. munka biomorfnak mondható, és a fa textúrájában és anyagában rejlő lehetőségek maximális kihasználására törekszik. H. Póka Emőke figurális asszociációkat is ébresztő, alapjában mégis inkább absztraktnak mondható magas színvona-

lon megoldott, sokféle technikát ötvöző textilképei (*Frivolitás, Forrás, Reinkarnáció*) nőiesen hajladosó vonaljátékukkal és az anyagukból, valamint színvilágukból eredeztethető kellemesen meleg érzetükkel hódítanak.

A 2018-as Zalaegerszegi Szalon a fentiek tükrében meglehetősen színes és érdekesítően izgalmas képet állít elénk. Pillanatfelvételt ad a város művészeti életéről, és ennek gazdagsága igazolja említett tételünket az itteni művészet súlyáról. A tárlaton szereplő alkotók nem törekednek újabb fejezetekkel megtoldani az extrémításra törekvő, jó eséllyel csupán fellángolás-szerű mainstream trendek történetét, sokkal inkább a vizuális nyelvezet már kikristályosodott, igényes, de szélesebb rétegekhez szóló regiszterein szólaltatják meg narratívájukat. Fontos számukra a közönséggel való kapcsolatuk, a vele történő kommunikáció, és mindez beigazoltnak látszik azt, hogy az ilyen jellegű, átfogó, területi merítés igényével szervezett kiállításokra továbbra is komoly szükség van.

Feledy Balázs

Táj – képek ma

Kiállítás a Völgyi-Skonda Kortárs Gyűjtemény válogatásából

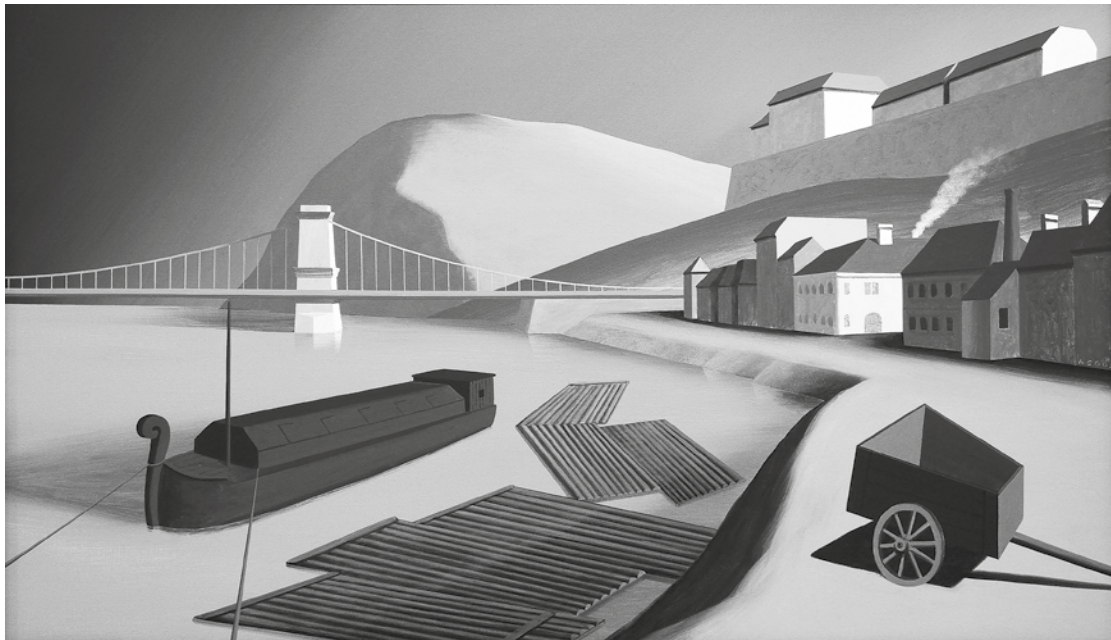

Somogyi Győző: Badacsony

A kiállítás címe már azonnal utal valami másra, valami újra... Táj-képek, tehát nem egybe írva, ahogy szoktuk. Ez az írásmód kiemeli a kép szót, miközben felidézhető, hogy a festészet történetében milyen nagy és különleges ív a tájképé. Azt gondolhatnák, hogy az európai festészetben a tájbrázolás már a korai időktől jelen volt, de nem. Csak a 14. századtól jelenik meg a képi táj, s akkor is még csak, mint háttér (persze hangsúlyozzuk, hogy ez az európai festészetben van így, mert például a kínai piktúrában már sokkal korábban ez a terület nagy jelentőségűvé válik!). 1500 körül jelennek meg az első önálló tájképek, s mintegy száz évre rá az ideális tájkép területe, ahol ott a természet,

de láthatók figurák is, elsősorban staffázs-ként, legtöbbször mitológiai utalásokkal, s ez vezet a heroikus tájkép kategóriájához. Az igazi nagy időszak a 17., 18. század, s akkor is Németalföld, ahol kimagaslóan fontosá válik a tájbrázolás, s azon belül például a tenger megfestése. A 18. századtól jelennek meg a városi tájképek, a vedúta műfaja, az olyan látképé, melyben nagy szerephez jut, a tájjal együtt az architektúrális karakter. A táj természetesen fontos a barokkban, majd azt követő rokokóban is, melyben előtérbe kerül az idill megjelenítése is, s ettől kezdve a tájbrázolás minden stílusban kiemelkedővé válik, így a romantikában, az impresszionizmusban, majd az

Regős István:
Reformkori Budai
Rakpart

izmusokban is, talán kiemelkedően ezekből az expresszionizmusban. S egy nagy ugrással hadd jelezzük, hogy míg ma a táj különböző szemléletű, ám ihletett ábrázolása lehet a művészi progresszió manifesztálása, ugyanakkor az utóbbi évtizedekben a táj festése erősen kommerszialisálódott, esztétikai értelemben „olcsóvá” vált, a közhelyek széles birodalma tárulhatott elénk. Tájképet emberábrázolás nélkül ráadásul különösebb festői tudás nélkül is lehet készíteni (manírokat viszonylag könnyű elsajátítani), amely persze nem válik művészi értéké, de a mű legjobb esetben piacsítható vagy egy bizonyos rétegben, közegben értékesíthető. Ráadásul a tájbrázoláshoz különböző közhelyek tapadnak, pl. az alföld megjelenítésben, amely immár nehezen tud új minőséget, új nézőpontot felmutatni. S persze ma a táj elszakadhat a konkrét tájtól. A tájmény és a tájbrázolás lehet szimbolikus, tájat is lehet jelképekkel érzékeltetni, a tájbrázolás természetesen erősen lelkiállapot kifejező is lehet (Csontváry!), s barátkozunk meg azzal a gondolattal, hogy a tájbrázolás is lehet absztrakt, de akkor már jellemzően nem lehet tájképnek nevezni. A ma készített tájképek többsége már sajátos többlet tartalmat hordoz, a festészetet megújító törekvések itt is érvényesülhetnek, formában, színben, s természetesen festői felfogásban, stílusban, s előtérbe

kerül az a régi elv és szentencia, hogy nem is annyira a mit a fontos, hanem a hogyan, a kép készítésének processzusa. Így a tájkép része lehet a kortárs művészeti szcénának, de mindenképpen megőrzi „függetlenségét”, például a ma oly jellemző street-art vagy a public-art törekvésektől.

A *Völgyi-Skonda Kortárs Gyűjtemény* új típusú tájképekből álló gyűjteménye is ilyen fajta művészi magatartásokat tükröz, s a Keresztury Dezső VMK Gönczi Galériája, szépen rendezett (köszönet érte *Nagy Johannának*) kiállítása is ezt manifesztálta.

Azt állíthatjuk, hogy a tizenhat kiállító mindegyike más és más eszményeket képvisel, s ha vannak is közelítések, minden művész rendelkezik egy erős egyéniségből eredő egyéni stílussal. *Radák Eszter (1971) témái között évek óta szerepel a táj megközelítése. Itt látható képei ráadásul az utóbbi évekből származnak, s jelzik festészete jellemző karakterét, az ábrázoló jellegzetességet, az egyes látványelemek erős kontúrokkal történő elhatárolását. Muskátlis ház című képében a címet adó motívum csak egy kis eleme az egész műnek, így a néző szinte keresgéli magát a kis muskátlis házat, ám eközben szemével jótékonyan végig pásztázza a képet. Egészen más felfogású Bikácsi Daniela (1943) képe (Park kúttal), amely sajátos titokzatossággal áll előttünk, s kis mérete is nagy*

dimenziókat sejtet. Ismét egészen eltérő *Bács Emese (1978) tájhoz való viszonya, egyrészt azért, mert nála fokozottan fontos az urbánus környezet, illetve a természeti és városi látvány egyesítése. Technikája sajátos nyers felfogást jelez, melyet erősít azzal, hogy képei felületébe természetes anyagokat applikál, melyek utalnak azonban felfogása organikus gyökerezettségére is. Papageorgiu Andrea (1980) szintén a látványhoz közelálló stílusát szuggesztíven erősíti fel festésmódjának és színkezelésének erőteljes volta. Egészen vízió karakterű színeit mélyen kidolgozott faktúrákkal teszi összetettebbé. Nála érezni, hogy mennyire lehetséges egyfajta „nemzeti táj” megörökítése, esetében a görög atmoszféra nagyon érezhető. A kiállításon látható olyan festő képe is, aki a korábbi években sok tájképet festett, de aztán pályája nagy fordulatot vett. Ide sorolhatók Cseke Szilárd (1967) munkái, akinek *Pocsolya és Őszi köd* című képe, eleven festőiséggel, lelkesedéssel megfestett művek, sajátos, személyes esztétikai értelmezéssel. Cseke Szilárd 2015-ben a *Fenntartható identitások* című összetett installatív projektjével kiállíthatott a velencei biennále magyar pavilonjában, természet-*

sen egy egészen egyéni technikai megoldást kívánó komplex mű együttesével, s amely döntően tért el az itt kiállított képek látványának világtól. Ugyancsak egyéni értelmezést jelez *Regős István (1954) két műve (Kikötő, Reformkori budai rakpart)*, aki arra képes, amire kevesek, hogy a táj megfestésébe sajátos iróniát vigyen. Végző soron hideg, távolságtartó, ám míves formálású képei mosolyogtatóak, felszabadító hatásúak, s ugyanakkor képesek arra, hogy visszarepítsenek az időben. *Szurcsik József (1959)* munkái a tájkép és a zsáner határesetei, ugyanis közismert emberfejei, melyek sajátos „kockafejek” (vagy kockába szorított fejek...) abszolút lényegi tartozékai képeinek, noha e fejek kétségtelenül tájba illesztettek. Így válnak az ő művei különlegesen szorongatóvá. *Bukta Imre (1952) más szempontból és más szemlélettel közelít a tájhoz. Sajátosan egyéni, nyers festői felfogásával ő is képes ironikus képalkotásra, amely amúgy is jellemző művészetére. Különös módon munkái inkább szociográfiai helyzetképek, mint tájképek, amely jelzi festői éleslátásának egy különleges oldalát. Igazi, valóságos tájbábrázolások ellenben *Tenk László (1943) fest-**

Papageorgiu Andrea:
Szentendre

Cseke Szilárd:
Őszi köd

ményei, aki egyrészt a nappal és az éjszaka közötti alkonyi atmoszféra egészen különleges képességű művésze, kivételes kolorista, valamint a faktúrák bravúros megfestője, mellyel képei plaszticitása, virtuális térképző ereje felfokozódik. Sajátos tájlátvány *Szüts Miklós (1945) Szabadság hídi kikötő című munkája, amely nem is annyira az ábrázolásra törekszik, hanem egy különleges festői bravúr megvalósítására, amelyben a szürke tónusok sokasága és a szfumatós képi atmoszféra inkább meditatív hangulatot teremt. A kiállítás legidősebb résztvevője, kiállítója volt Galambos Tamás (1939), aki nagyon egyéni, a hiperrealizmust és a szürrealizmust szintetizáló felfogásával a kortárs magyar piktúra különleges alkotója. Képe ezúttal antropomorfizált módon egybeolvasztja a fekvő női test formáját a természet domborzatával, s mindebből nem csak egy különleges gondolatiság, hanem egy finoman erotikus és ugyanakkor ironikus képi hangulat árad, amelyen megcsodálhatjuk a festő elmélyült festésmódját, precíz, minden apró részletre figyelő stílusát. A kiállítás fő falára helyezte a kiállítás rendezője Somogyi Győző (1942) nagyméretű, horizontális balatoni kompozícióját, melynek központjában Badacsony látható, s melyben erősen hat ránk a festő egészen különleges tér- és színfelfogása. Somogyi képén kinyílnak a monumentális balatoni terek, „leve-*

gők, vizek”, miközben a civilizáció szinte mindenütt jelen van, de nem pusztítóan, hanem szinte jótékony simogatással. A művész különleges színképzése a valóságot a látomással egyesítve erőteljességet ad e nagyhatású festménynek.

A *Völgyi-Skonda Kortárs Gyűjtemény válogatása* ezúttal is bizonyítja, hogy milyen átfogó az a gyűjtési koncepció, melyet a gyűjtemény építői kialakítottak, s ez az ide válogatott kollekció azért is válhatott különleges kiállítássá, mert bizonyította, hogy a lehető leghagyományosabb témában is az elmélyült művészi megközelítések milyen jelentős festői minőséget képesek teremteni. „Közéleti” szempontból is figyelemreméltó, hogy a kiállítók között egyaránt volt olyan, aki a Magyar Művészeti Akadémia tagja és olyan is, aki a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja. Ez semmiképpen nem minősítő tényező, csak apró jelzése annak, hogy lehetséges a művek alapján, a művek közötti párbeszéd. A kiállítás pedig összességében bizonyította, hogy a tájkép mai értelmezése egyben világértelmezés, nem parciális vagy margóra szorított tematika, ha olyan művész „foglalkozik vele”, aki ki emelkedik a táj élményéből, erejéből, s más dimenzióba helyezve azt, akár egész művészi ars poeticáját is képes e művekkel elének vetíteni. Ezen a kiállításon pedig több ilyen képet láthattunk.

Turbuly Lilla

Női arcok groteszk tükörben

A Presszó-szonáta Esztergomban

A múlt év májusában alakult Babits Mihály Kamaratársulat Kaj Ádám rendező vezetésével állandó színházat szeretne létrehozni Esztergomban. A *Presszó-szonáta* az első olyan bemutatójuk, amelyet már ebben az új formációban állítottak színre. (Repertoárjukon szerepel két olyan előadás is, amelyeket még a Kamaratársulat elődje, a szintén Kaj Ádám által alapított Sz-projekt, későbbi nevén Theaterrepublik Ungarn mutatott be. Ezek a Hrabal-mű alapján készült *Nyiratkozások – Sörgyári capriccio*, és a *Jónás könyve*, Török Sophie előadásában.) Előadásaiuknak az esztergomi Művelődés Háza, Budapesten pedig az RS9 Színház ad helyet, de eljutottak már több fesztiválra is.

Az első két előadás bizonyította, hogy Kaj Ádám szívesen fordul klasszikusokhoz, és bátran nyúl nem színpadra írt alpművekhez. Új nézőpontot keres hozzájuk, így például a *Jónás könyve*ben a művet születésének körülményeivel, a költői életút e drámai szakaszával együtt, Török Sophie szemszögéből mutatja meg.

A *Presszó-szonáta* azonban egy másik irány, hiszen kortárs drámáról van szó. Az pedig, hogy a Kamaratársulat első bemutatója egy ilyen ősbemutató, határozott jelzés, hogy a klasszikusok mellett a kortárs dráma legalább olyan fontos az alkotóknak. Tudjuk azt is, hogy a darabot Vörös István kifejezetten a társulat két színésznőjére, Kéner Gabriellára

és Maronka Csillára írta, így a frissen alakult színház máris inspirálta egy új kortárs dráma megszületését. (Zárójelben: a darab jó szereplehetőséget teremt a színdarabírók által kevésbé elkényeztetett, középkorostályhoz tartozó színésznőknek, így jó esetben más társulatoknál is lehet utóélete.)

Presszó-szonáta. Már a cím maga mennyi asszociációt kelt! A presszó mint találkozási pont, fontos beszélgetések, szerelmes egymásra találások és szakítások helyszíne, a köztérbe bevitt magántörténetek terepe számos film, regény és színdarab kedvelt tere. A kocsma és a kávéház közötti, mára már hangzásában is múlt századi intézmény. A szonáta utal a darab tételes felépítésére, de helynévként is jelentősége van.

Vörös István darabja erre a térre és egy klasszikus vígjátéki alaphelyzetre épül: tévedésből mások találkoznak, mint akiknek kellene, és erre a tévedésre jó darabig nem derül fény. Egy asszony a férje szeretőjét várja, egy festőművész pedig újjgazdag megrendelőjével találkozna. E helyett a festőhöz a szerető, a megcsalt asszonyhoz pedig a képre ácsingózó újjgazdag asszony érkezik. Ha bohózatot néznénk, a szerző az első perctől beavatna minket e tévedésbe, hogy többet tudásunk birtokában nevethezzünk a szereplők célt tévesztett mondatain. Itt azonban az elején még azt sem tudjuk, kik találkoznak, így a visszanézve már pontosan érthető párbeszédek abszurd hangon szólnak meg.

Kaj Ádám rendezése éppen erre az abszurditásra, a darab groteszk látásmódjára épül, erre erősít rá, de nem innen indít. Amíg a kezdésre várunk, írógépkopogás hangja hallatszik, látjuk is a táskairógépet a színpad előterében. Ma már majdnem olyan abszurd kellék, de legalábbis történelmi relikvia, mint a szintén a hetvenes éveket idéző vonalas telefon, amelyen a szereplők hívják egymást. Nekünk háttal, öltözőasztalkánál ülve a két színésznő, Kéner Gabriella és Maronka Csilla készülődik. Ez a felvezetés kiemeli az írás és a színjátszás művészi gesztusát, az alkotás mellett az alkotókra is felhívja a figyelmet, és előre jelzi, hogy az

előadás játszik majd a színpadi és a színpadon kívüli valóság lebegtetésével.

A színésznők mellett két fogas ruhákkal, mögöttük egy ágy, az ágyvégnél régimódi fénykép egy házaspárról, az a fajta kinagyított példány, ami mögé bárki beállhat, hogy fejét az üres lyukba illesztve lefényképeztesse magát. Itt a férfi adott, a nő arca hiányzik.

Ezt a hiányzó helyet tölti ki a két színésznő. Négy arcot, négy különböző női karaktert jelenítenek meg, miközben saját magukat és színésznő voltukat sem fedik el. Előttünk öltöznek át, váltanak karaktert, a saját nevüket is használják. Groteszk játékmóddal, karikírozva, elrajzolt gesztusokkal jelenik meg a festőművész és a munkába, házasságba belefásult földrajztanár nő Maronka Csilla játékában, valamint a zilált idegzetű, túlmozgásos szerető és az életet habzsoló újjgazdag asszony Kéner Gabriella alakításában. Fehérre festett arcukkal, néhol burleszkszerű pantomimjátékkal, alkatuk különbözőségével a Stan és Pan párost is megidézik. Nagy lendülettel és játékedvvel játszanak, érződik, hogy keresik-kutatják a szerepekben rejlő lehetőségeket.

Ez az energikusság az előadás tempóján is érződik, egyetlen lendülettel futják végig a távot. Ebben az energiazuhatagban néha hiányzik egy kis lelassulás, egy kis ellenpont, hajszálnyival kevesebb túlmozgás, visszafogottabb mimika, hogy aztán még jobban át tudjuk adni magunkat a felpörgő játéknak. Ezek az árnyalatok azonban idővel, ha lesz alkalom többször játszani, bizonyosan hozzáadódnak majd az előadáshoz.

A négy asszony négy találkozása adja a szonáta fő tételeit, köztük verses betétek, dalok pörgetik tovább a groteszk mókuskeket. Vörös István klasszikusokból és slágerszövegekből átírt verseit több kötetből is ismerhetjük, persze, hogy ide is jut egy József Attila-átírat, mert itt *Tudod, hogy van bocsánat*. És tényleg van: az a bizonyos harmadik lehet, hogy csak távolról és ismeretlenül tűnik olyan megátalkodottnak, közlelő már egészen más, akár még barátnő is lehet belőle, a közös téma bizonyosan nem fog

hiányozni. Fanyar ironia vegyül az előadás hangulatába, hogy aztán a végére átcsapjon egy agyeldobós bohócdalba. Az előadás összképe mégis egységes, a néző (akár nő, akár férfi) egy karakteres, talán önmagának is görbe tükröt tartó játék képét viheti haza magával.

A *Presszó-szonáta* február 3-i előadásán, Balázs napján *Balázsolás* című versével emlékeztek meg a Kamaratársulat névadójáról, az előadás után pedig terveikről, a társulat bővüléséről is hallhattunk Kaj

Ádámtól. Addig is reméljük, hogy a *Presszó-szonátának* lesz lehetősége hosszabb pályát befutni, és hamarosan a zalai nézők is megismerhetik.

Vörös István: *Presszó-szonáta*

a Babits Mihály Kamaratársulat előadása

Játsszák: Kéner Gabriella és Maronka Csilla.

Látvány: Giricz Máté. Technika: Kovács Vince

és Vincze Péter. A rendező munkatársa:

Vereckei Kata. Rendezte: Kaj Ádám

Esztergom, Művelődés Háza, 2018. február 3.

A csillagszemű juhász testvére

A halhatatlanságra vágyó királyfi a Vaskakas Bábszínházban

Halhatatlanságra nem csak a királyfik vágnak, hanem az óvodások is. Ezt mindjárt az előadás elején leszögezték néhányan, csatlakozva a királyfi „Édesapám, nem akarok meghalni” kijelentéséhez. Éppen abban a korban vannak, amikor már próbálják megérteni, mit is jelent, hogy valaki nincs többé, és ha nincs, akkor mégis, hol van. Ezek a kérdések egy egész (véges) életre elég gondolkodnivalót adnak, így, ha az alkotók a halandóságról szeretnének beszélni, jó esetben a gyerek- és a felnőtt közönséghez egyszerre kell szólniuk.

A Vaskakas Bábszínház bemutatója ebből a szempontból is jó eset, és az is elmondható róla, hogy minden egyes összetevője igényes, átgondolt, a végeredmény pedig egy minőségi előadás.

Szálinger Balázs a több változatban és több népmesekultúrában is élő történet székely verziójából indult ki a darab megírásakor. Az azonban már az ő leleménye, hogy megszemélyesíti, önálló szereplőként is megjeleníti a halált. Az így nagybetűssé tett Halál és a Halhatatlanság vitája indítja a darabot. A Halál racionális,

bölcs, az élet törvényeit ismerő karakter, a Halhatatlanság ellenben romantikus hévvel és lendülettel érvel az emberek olthatatlan életvágya mellett. Végigkísérik útján a királyfit, folyamatosan kommentálják a történetét, Lucifert és Ádámot juttatva a felnőtt néző/olvasó eszébe Az ember tragédiájából. A királyfi vándorútja a mesékből jól ismert három állomáson keresztül vezet a Halhatatlansághoz, hogy onnan végül visszakívánkozzon véges életébe, ahová persze a közben eltelt 1000 év miatt már nem találhat vissza, csak – megint egy madáchi motívum – a királyság helyén élő robotokkal találkozhat. Ez a királyfi egyáltalán nem egy gáncstalan lovag, gyarló ember, aki kétszer is elhagyja a szeretteit, folyton menekül, és nem csak a halál, de az emberi kapcsolatok nehezebb oldala, az áldozatvállalás és a hűség elől is. Mintha a mesehős mellett/helyett egy Y vagy Z generációs mai fiatal is vele futna el, messzire, külső országokba. Letisztult, hol rímes, hol rímtelen versbezdében szólal meg a mese Szálinger Balázs átíratában, a végén egy nagyon szép dallal. Hadd idézzünk ebből egy versszakot:

„És ha van élet / az már él és / élni akar
Százhusz centi, / tízzel több, mint / volt a
tavaly,
Lesz százharminc / vagy több, mindegy, /
mert az a fő,
Él és élni a / kar, oly mindegy / hogy hova
nő.”

Markó Róbert rendező nem először dolgozott együtt Szálinger Balázzsal. Tavalyi munkájuk, A csillagszemű juhász a Budapest Bábszínházban komoly szakmai sikert hozott, gyermekelőadás kategóriában elnyerte a Színkritikusok Díját. Aki látta a budapesti előadást, és úgy ül be az új bemutatóra, több hasonlóságot is felfedezhet a kettő között. Elsősorban a színpadképben. Mindkét díszletet Cziegler Balázs tervezte, és mindkettő egyetlen központi motívumra épül. A csillagszemű juhász játéktere egy óriási szem, A halhatatlanságra vágyó királyfié pedig egy forgó nap, amelynek a közepe (mint a szem bogara) többnyire külön életet él, és csak abban a jelenetben simul bele a napba, amikor a királyfi (1000 napnak érzett 1000 évre) megtalálja a szerelmet és a boldogságot. Közös az is a játéktekerekben, hogy a színészeknek folyamatosan ferde síkokon kell járniuk, miközben maga a díszlet is mozog. (Közben pedig egy kicsit nyikorog, ami néha a szövegértés rovására megy.) A Vaskakas Bábszínház kamaraterme jóval kisebb és intimebb tér, mint a Budapest Bábszínház nagyterme, így persze a hatása is más a színpadképnek. Jól szolgálja az előadást, hiszen az élet körforgását, a bejárt életutat, az ember élet és halál, föld és ég közé vetettségét egyaránt érzékeltetni tudja.

Szűcs Edit jelmezei szintén nagyon jellegzetesek, egyszerre van jelen bennük a magyar néphagyomány és a futurisztikus stílus. A Középső Király és lánya például a busó álarcokhoz hasonló maszkot viselnek. A Saskirály és lánya jelmezében is régi magyar motívumok köszönnek vissza, a Kék Birodalom lakóinak jelmeze pedig már átmenet a robotok és űrlények világába. A

királyfi öltözete nem áll távol egy mai fiatalól, a Halál és a Halhatatlanság fekete és ezüstfehér estélyi ruhát visel, előbbiben az éjszaka, utóbbiban a Hold ezüstje is ott van, színekben is kifejezve kontrasztjuk mellett összetartozásukat.

E két szereplőt Markó Róbert nőnek álmodta meg (a darab nem utal a nemükre, szabad kezet ad a rendezőnek). Kocsis Rozi a Halál szerepében bölcs és türelmes asszony, a darabban ellentétben nem üldözi, inkább követi és figyeli a királyfit. Nem kell tőle félni, nem lehet utálni, olyan, mint egy idősebb barátnő vagy nagynéni, aki némi belső mosollyal figyeli a saját igazában biztos, Markó-Valentyik Anna által érzékenyen megjelenített Halhatatlanságot. Akinek a karakterében egy elvont eszme és egy örök szerelemre vágyó királykisasszony ötvöződik.

Főglein Fruzsina és Szúkenyik Tamás jelenítik meg a királyfi vándorútján feltűnő, mindig álarcban vagy a fejet máshogy takaró jelmezben megjelenő királyokat, királylányokat és más meseszereplőket. Szúkenyik Tamás azonban rajtuk kívül az öreg, magára hagyott királyt is eljátssza, ebben a szerepében egyáltalán nem egy mesehőst, hanem egy fia után vágyakozó öregembert láttatva. Ahogy Horváth Márk királyfijában is egy önmagát kereső, lázadó, folyton valami másra vágyó kamasz rejlik. Hogy ezekkel a karakterekkel mennyire azonosulni tudnak a gyerekek, arra jó példa, hogy amikor az öreg király a fia álmában azt kérdi, hogy „ugye eszel rendesen, kisleány”, a nézők közül többen azonnal megnyugtatják egy igennel.

Valamennyi szereplőnek, de leginkább Horváth Márknak mozgásban, táncban is helyt kell állni. Fitos Dezső koreográfiája szintén az előadás fontos összetevője. A néptánc mellett olyan – megint csak A csillagszemű juhászból is ismerős – mozgáselemek is fontos szerepet kapnak, mint a függeszkedés a színpad fölötti vastraverzen a szimbolikus jelentőségű nagy ugrások érzékeltetésére.

Az előadás zeneszerzője, Tarr Bernadett

Bartók zenéjén keresztül kapcsolódott a mese világához.

A Nap és a Hold után a mese végén megjelennek a csillagok is. És egy másik drámai párhuzam, amikor a Halál és a Halhatatlanság – mint A kaukázusi krétakörben – egyaránt magához rántaná a királyfit. Végül megegyeznek, hogy feldobják, és ahová esik, azé lesz. De nem esik le, ott marad a csillagok között.

A halhatatlanságra vágyó királyfi azt bizonyítja, hogy nem volt véletlen A csillagszemű juhász sikere, a Szálinger Balázs – Markó Róbert író-rendező páros nagyon érti a népmesék világát és azt, hogyan lehet ma megmutatni ezt a világot. A csillagszemű juhász és A halhatatlanságra vágyó királyfi kétség kívül testvérek. A kérdés az, hogy e két előadás után merre fognak továbblépni.

Szálinger Balázs: A halhatatlanságra vágyó királyfi

Vaskakas Bábszínház

Játsszák: Főglein Fruzsina, Horváth Márk, Kocsis Rozi, Markó-Valentyik Anna, Szúkenyik Tamás.

Dramaturg: Nagy Orsolya. Díszlettervező: Cziegler Balázs. Jelmez- és bábtervező: Szűcs Edit. A jelmeztervező munkatársa: Kecskés Krisztina. Zeneszerző: Tarr Bernadett. Koreográfus: Fitos Dezső. Rendező: Markó Róbert.

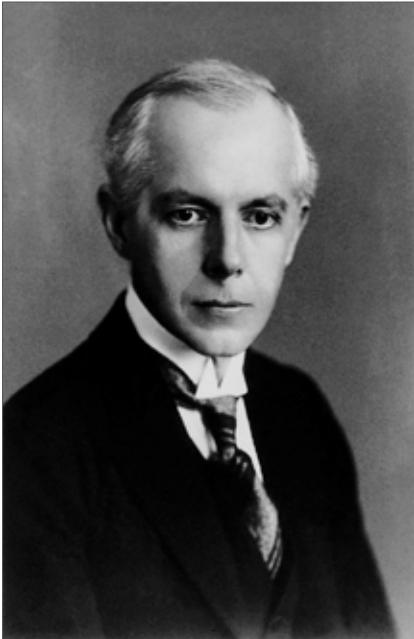
Vaskakas Bábszínház, Győr, 2018. február 26.

Szabolcs Péter:

Megbocsájtás

Tóth László

Bartók és a népzene

Bartók és a népzene címmel tartottunk hangversenyt 2018. január 21-én a Lendvai Színház- és Hangversenyteremben, majd másnap Zalaegerszegen, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben. Mindkét koncert a magyar kultúra napja alkalmából került megrendezésre. Az előadásokon közreműködött Bognár Szilvia népdalénekes, Szokolay Dongó Balázs fúvós hangszereken, Vizeli Balázs hegedűn, Jobbágy Bence cimbalmon, a Zala zenekar, valamint jómagam zongorán. Bartók Béla az a magyar zeneszerző, aki egyértelműen a legnagyobbak közé tartozik, akinek a neve a világ minden pontján Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Chopin, Liszt után következik. Mégis úgy gondoltuk, a magyar kultúra napján érdemes felidézni egy részletet abból a levélből, amelyet Bartók az édesanyjának írt 1903. szeptember 8-án: „Én részemről egész életemben minden téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és a magyar haza javát.”¹

A koncertek programjának összeállítására kétféle elképzelésünk volt. Lehetőségünk lett volna csupán egymás után autentikus népzene, illetve Bartók eredeti zongoraműveit játszani. Ebben az esetben mindegy lett volna, hogy a népzene melyik tájegységről származik, illetve, hogy utána Bartók mely zongoraműve szól. A kettő rendkívüli módon erősítette volna egymást – erre már számos példát hallhattunk más előadóktól –, hiszen Bartók legeredetibb műveinek a mélyén is ott van a népies íz, a parasztzene magva. Természetesen a népzeneszek és magam is legjobb tudásunk szerint, kompromisszumok nélkül adhattuk volna elő a műveket, de egy másik utat választottunk. Ebben elsősorban Bartók népdalfeldolgozásai csendültek fel, úgy, hogy az azokhoz szorosan kapcsolódó autentikus népzene közvetlenül mellé helyeztük, vagy esetenként a kettőt együtt adtuk elő. Itt azonban zongoristaként úgy éreztem, alkalmazkodnom kell a népzeneszek elképелéseikhez. A mai klasszikus zongorázás alapköve az alázat, amivel megtiszteljük a zeneszerzőket, saját magunkat háttérbe szorítjuk, és megpróbáljuk a szerzők szándékát minél jobban megfejteni, kikutatni. Bartók nagyon sok mindent beírt a kottába arról, hogyan képzeli műveinek előadását. A tempókat a metronómjelzéseken kívül sokszor úgy is feltüntette, hogy a művét pontosan hány másodperc alatt kell előadni. A hangsúlyokra, az akcentusokra, az artikulációra sokféle jelzést használt, hogy minél pontosabb instrukciókat tudjon adni az előadóknak művei tolmácsolásához. Ezeket az előadói utasításokat sokszor háttérbe kellett szorítani, annak érdekében, hogy Bognár

1 (Édesanyjának; Gmunden, 1903. szept. 8.) DemLev I. 43-44. l.

Szilvi természetesen tudja énekelni, Szokolay Dongó Balázs pedig ösztönösen tudja játszani a dallamokat Bartók zongoradarabjaihoz.

Bartók megpróbálta a lehető legjobban lejegyezni a hallott dallamokat, e téren sokkal precízebb volt, mint pályatársai, zseniálisat alkotott. De a parasztzene egy máig élő művészet, hogy Bartókot idézzem: „Ép oly természeti tünemény, mint pl. az állat- vagy növényvilág különféle megnyilvánuló formái”². Ennek következtében díszítései, tempói folyton változnak. Mindemellett pedig a zongora kopogós hangja soha nem lesz olyan plasztikus, mint az énekhang. Főiskolai tanárain talán ráncolnák a homlokukat az előadás hallatán, mert nem volt tökéletesen kottahű, valószínű azonban, hogy olyan felépítésű előadást hoztunk létre, amiről Bartók a maga korában nem is álmodhatott. A népdalok gyűjtéséről ugyanis a következőket írta: „Ha régebbi dallamokat akartunk megszerezni, esetleg több évszázados dallamokat, öregemberekhez, főleg öregasszonyokhoz kellett fordulnunk; ezeket viszont nehéz volt rávenni az éneklésre. Szégyellték, hogy idegen urak előtt énekeljenek, féltek attól, hogy a falubeliek kigúnyolják, kinevetik őket... Azon kellett igyekeznünk, hogy megnyerjük a parasztok barátságát és bizalmát.”³ Az teljességgel elképzelhetetlen volt, hogy ezek az emberek bemenjenek a városokba és ott hangversenytermekben mutassák be tudásukat. Ezt ma megteszik azok a nagyszerű muzsikusok, akik ezt a parasztszenét a legmagasabb szinten művelik. Bartók korában a hangfelvétel sem juthatott el tömegekhez, hiszen a fonográfhengereket csupán néhányszor lehetett lejátszani, a sokszorosítás pedig egyáltalán nem volt megoldott. Így a népzene megismertetésének a legjobb módja az volt, ha Bartók átíratokat, feldolgozásokat készített, törekedve arra, hogy: „Akár énekkarra, akár zongorára dolgozzunk, a kíséret mindig csak az elvesztett mezőt és falut igyekezze pótolni.”⁴ A hitelesség nagyon fontos szempont volt.

Aki a koncertünket meghallgatta, semmiképpen se gondolja, hogy teljes képet kapott Bartók

2 (A magyar népdal, 1924) BÖI. 9. 103-104. l.

3 (Magyar népzene és új magyar zene, 1928.) BÖI. 68, 750-751. l.

4 (A „Magyar népdalok” előszava, 1906) Kodály I. 9-10. l.

Béláról. Noha utolsó műsorszámként felcsendült az Allegro Barbaro (amely nem konkrét népdalfeldolgozás), csupán egy kis szeletét kapta a hallgatóság Bartók művészetének. Az ő rendkívül sokoldalú munkásságára ugyanis a népzene kívül hatást gyakorolt számos zeneszerző, például Richard Strauss, Liszt, Debussy, Stravinsky, de művésze kölcsönhatásba került a kortárs magyar irodalommal, elsősorban József Attila és Balázs Béla költészetével, és sorolhatnám mindazt, amiből még ihletet merített.

A koncertekre való felkészülés nagyon sok örömet adott, a próbák a Bartók-emlékházban zajlottak, a zenéből pedig – bár tartalmilag más közvetítenek – belülről mégis sugárzik az az érzelmvilág, amit Bartók a következőképpen fogalmazott meg: „...elmondhatom, hogy ezen a téren kifejtett fáradtságos munkánk nagyobb örömet szerzett minden másnál. Életem legboldogabb napjai azok voltak, melyeket falvakban parasztok közt töltöttem...”⁵

A képek Zalaegerszegen a Városi Hangverseny -és Kiállítóteremben tartott hangversenyen készültek 2018. január 22-én.

5 (Magyar népzene és új magyar zene, 1928.) BÖI. 68, 750-751.

„Ha az út könnyű, a cél értéktelen.”

Dan Abnett

Emlékszem...

Dr. Merő Béla emlékező gondolatai két részben, IV tételben

Első rész.

(Készítette: Pénzes Csaba)

Édesanya 1937

I.

Apám Zólyomban született, tót származású családban, öten voltak testvérek. A nevünk Mikulkáról lett magyarosítva Merőre. Nagypapám nem ismertem, csak nagyanyámmal találkoztam, akit boszorkánynak nevezünk – nagyon összetört az öt gyerek nevelésében. A testvérek közül hárman egyetemet végeztek úgy, hogy föl váltva jártak katalógusra, ketten mindig dolgoztak, hogy el tudják tartani egymást és a családot. Gyula nagybátyám jogász lett, édesapám és Béla, matek – fizika szakon végzett. Édesapám Egerben a hadapród képzőben tanított, majd kikerült a frontra, mint tüzér százados. Kint kilőtték alóla a lovát, ő megúsza sebesülés nélkül. Hazajött eltávra, közben a szovjet csapatok egy támadás során megölték a százada szinte minden katonáját ez nagyon lesújtotta. A háború végén angol hadifogságba esett, és az egyik koncentrációs táborban halottakat kellett temetniük, itt egy angol tiszt felfigyelt rá, és el akarta vinni Dél-Afrikába egy gyémántbányába munkafelügyelőnek, de nem ment el. Hazajött.

Édesanyámmal Észak – Erdély visszacsatolásakor ismerkedtek meg. Anyai nagypapám, Buzogány Elek kántortanító volt. Ezen ágról ősi székely családból származom – ükapám sírját meg is találtam Újszékelyen. Nagyanyám Buzogány Rozália. Igazából nagypapámat szerettem nagyon. Sokszor játszott nekem orgonán a közeli kis templomban. Minden reggel tornászott két 25 kilós buzogánnyal. Amikor kint töltöttem a szünidőt náluk, minden nap felmentünk a Somos tetőre, és amikor kiléptünk a házukból, elkiáltotta magát: ”Előre magyarok!”. Én kissé szégyenkezve néztem körül. Télen, nyáron fel kellett gyalogolni – néha nagyon elegendő volt. Édesanyám velem terhesen lépett át a határon, és a románok természetesen elvették minden ékszerét, apámmal aztán Palánkon találkoztak, ott keltek egybe. Szekszárd mellett van egy mezőgazdasági kollégium, apám ennek lett az igazgatója. Valamiért nem vitték el az elvtársak, mint sokukat, akik nyugati fogságba estek. Apám a szerencsés túlélők közé tartozott, gondoljunk csak bele, 1909-ben született, I. világháború, Tanácsköztársaság, II. világháború, a hadifogság. Emlékszem rá, hogy jártak hozzá Pórfy György vezérőrnagyék, és mindenáron el akarták vinni Pécsre a Tüzértiszti Akadémia vezetőjének. Apám százados volt, kinevezték volna ezredesnek, de nem vállalta, így Rákosi nem

Családi kép

végeztette ki később, mint a társait. Apámra úgy emlékszem, hogy reggel, mikor felébredtem, ült az íróasztalnál és dolgozott, és este, mikor lefeküdtem, ült az íróasztalnál és dolgozott. Keményfejű ember volt, nem lehetett megvesztegetni.

Már katona voltam, amikor a színházban, az akkori Megyei Művelődési Központ épületében Zalaegerszegen a Központi Bizottsági és helyi elvtársak előtt játszottuk a Balasagyarmati Színház Fesztiválján betiltott darabunkat: A völgy felett lebegő lány című misztériumjátékot és Ernesto Che Guevara élete a DNFF kulturális osztagának előadásában egy dél-vietnámi faluban-t, amit ketten írtunk költő barátommal, Baka Istvánnal. Emlékszem szövegére: „Európa nagy hajó, Amerika nagy hajó, de mi a legelső fedélzeten utazunk s ölünkben mint brosrák, testvéreink nyála fehérlik.” Az előadás után megfenyegettek, hogy lecsukatnak, de Boros Imre ezredes nem engedte. Pásztor Gézáné azt mondta nekem: „Maga Merő, olyan konok, mint az apja.”

Ezen elgondolkodtam, hogy az én apám miért volt konok, és meg is kérdeztem. Kiderült, hogy itt volt érettségi elnök, a 40-es évek végén, és egy osztály ugyanazt a hibát követte el matematikából. Apám fel függesztette őket, erre elkezdtek győzködni vonja vissza, de nem tette...

Két testvérem van, egy öcsém és egy bátyám, mind a kettő mérnök, én lógtam ki egyedül a humán beállítottságommal a családból. A bátyám 10 évvel idősebb, mint én, három diplomás mérnök, Egerben dolgozott a LEHEL gyárban. Egyszer volt egy súlyos karambolja, nagyon komoly fejsérülést szenvedett, és később ennek a szövődményei vitték el... Öcsém hadmérnök, Kijevben végzett, most Pesten él. Apám nem szerette a színházat. A Reflex Színpaddal a betiltott Guevara darab helyett a Párizsi Kommunőről csináltunk előadást, amiben ez a dal szerepelt: „Elbűvölő és bájos a szende nyaktiló, kicsit, nagyot magához csábító, oly hódító, ez ám a jó, ki mondaná, hogy nem rendjén való.” A dalt az előadás végén, a nézőtérén

énekeltük. Számunkra váratlanul a nézők többsége - Szabolcs Péter szobrászművész vezetésével - velünk együtt felrohant a színpadra. Hatalmas siker volt, amelynek hatására apám, aki ott ült a nézőtéren, a következő évben bérletet váltott Kaposváron. Megérezte a színház erejét.

A család Palánkról elkerült Dombóvárra, ahol apámat kinevezték a Tanítóképző Intézet vezetőjévé, itt laktunk 1957 ősziéig.

Édesanyám irodalom-történelemszakos tanárnő volt, és zseniálisan mondott verset. 56' október 23-án is verset mondott volna a rádióban - a Kőműves Kelemen balladáját -, apám meg egy matematikai konferencián vett volna részt. Ültünk Dombóváron a rádió mellett, de csak katona- meg komolyzene szólt. Pesten édesanyámék még elindultak a rádióba, de már nem értek oda, egy lakásban húzták meg magukat. Aztán fönt maradtak, mert nem tudtak hazajönni, később - természetesen - feljelentették őket, hogy részt vettek a forradalom előkészítésében. Ekkor kirúgták apámat, és visszakerültünk Szekszárdra, egy vályogházba kellett költöznünk. Pottyantós budi az udvaron, Dombóvár után majdnem nyomor. Érdekes, hogy a legsúlyosabb kijelentése elkerülte figyelmüket. Az 56-57-es tanév-szalagavatóján azt mondta, örül, hogy a diákok a zöld színű szalagot választották és nem a pirosat, mert a zöld a remény színe. Dombóváron, az iskolában a diákok két részre szakadtak voltak Kádár-pártiak és Nagy Imre-pártiak, és egymást „akasztgatták” fel a fogasra. Elgondolkodtató, hogy minden politikai csoportosulásnak azonnal az akasztás jut eszébe...

Furcsán indult az iskolai tanulmányom. A szüleim el voltak keseredve, hogy nem tudok olvasni. Akkor még szótagolva tanulunk olvasni, és én, valamilyen oknál fogva, képtelen voltam erre. Karácsonyra megkaptam az Egri csillagokat, és két nap múlva közöltem, hogy elolvastam. Mondták, hogy nem létezik. Ekkor részletesen elmeséltem a regényt. Ekkor derült ki, hogy nem tudok szótagolva olvasni, hanem belátással olva-

sok, azaz képszerűen. Óránként 300 oldalt tudok ma is elolvasni, ezek után nekem nem kellett szótagolva olvasnom az iskolában.

Apám nagyon kegyetlen volt velem - ő volt az igazgató -, és nekem hatszor annyit kellett teljesítenem, mint másnak. Édesanyám levelező tagozaton végezte a Pécsi Tanárképző Főiskolát, s én kölcsönöztem ki a könyveket a könyvtárból. Vele együtt elolvastam valamennyit. Hatodikos koromig az összes kötelező és ajánlott irodalmat elolvastam. Amikor Szekszárdra költöztünk, a IV. Béla-téri Általános iskolába jártam, ahol egyik héten délelőtt, a másikon délután volt tanítás, ráadásul gyenge tanáraink voltak. Rossz tanárnál nincs elkeserítőbb. Átírtam egy másik iskolába, ahol egy matektanárral kerültem összetűzésbe, aki előszeretettel dobálta a kulcsosomóját a gyerekekhez, és egyszer fejbedobott, édesanyám bement, és „rendet” csinált. Ezután kerültem abba az iskolába, ahol édesanyám tanított. Volt valami ünnepség, és egy viharkabátos, szemüveges fiút az édesanyja taszigálta ki a színpadra verset mondani. Ő volt Baka István. Egyszer, amikor a napköziben sorban álltunk kajáért, egymás mellé keveredtünk, és elkezdtünk beszélgetni.

A Kisdobos című filmet „elemeztük”. Innentől indult a barátságunk, ami egészen a haláláig tartott. Ez a barátság nekem nagyon sokat jelentett, esténként egymást kísérgettük haza, zenét hallgattunk és lefordítottuk képekre. Történeteket meséltünk felváltva az óráközi szünetekben az iskolaudvaron - nagy hallgatóság számára, és úgy gondoltuk, hogy barátságunk olyan, mint Petőfi és Jókai barátsága.

A középiskolában nyaranta Faddombori mellé, a Duna partra jártunk ki egy átalakított fakarusz bódéba - Pista édesanyjának az egyik munkatársáé volt - nyaralni, álmodozni, a csillagokat bámulni, és a tábortűz mellett megváltani a világot.

A szüleim elváltak, éppen akkor fejeztem be a 8. osztályt. Az apám elvitte magával öcsémet Kaposvárra, ahol idővel a Tanítóképző igazgatója lett, s én ottmaradtam

abban a lepusztult házban édesanyámmal. Csak a könyvek és a barátság volt, ami segített túlélni. Később édesanyám férjhez ment egy lecsúszott katonatiszthez, aki elképesztően sokat ivott, és ilyenkor bántotta édesanyámat – én meg őt, mert megvertem. Édesanyám borzasztóan őrlődött közöttünk. Én soha nem akartam a színházhoz keveredni - mivel az a pillanatok művészete, s kamasz koromban a „halhatatlanságra” vágytam - mindezek ellenére két csoportnak is a tagja voltam. A gimnáziumban volt önképzőkör, ahova elsős nem kerülhetett be, de mi Baka Pistával bekerültünk úgy, hogy „székfoglaló” előadást kellett tartanunk, Pista Rainer Maria Rilke-ről beszélt, én meg a görög filozófusokról. Baka Pista második korában már az önképzőkör elnöke lett – amit mindig végzősök töltöttek be –, én pedig a színjátszó csoportnak lettem az elnöke.

Filmrendező szerettem volna lenni, de nem vettek fel a filmrendezői szakra – visszaküldték a papírjaimat, mondván szerezzek előbb egy diplomát, mert ehhez a szakhoz előnyös. Persze voltak, akik érettségi után bekerültek... Másodiknak a magyar – orosz szakot jelöltem meg Szegedre. A felvételin úgy éreztem, hogy úgy bánnak velem, mint ahogy annak idején elbánhattak József Attilával. Pont József Attilát húztam, és egy tanár elkezdett okoskodni, erre én egy kicsit ironizáltam Szegedről – nem kellett volna –, a KISZ-megfigyelő elmondta, hogy „ifjú titánként viselkedél, s ezért nem fogunk felvenni”. Így is történt. Ekkor a Népművelési Tanácsadóban kezdtem dolgozni Szekszárdon. Ezzel egy időben a Közgazdasági Technikumban létrehoztam egy színjátszó csoportot, amivel egykori gimnáziumomat kiütöttem a Helikoni továbbjutástól. A volt tanáraink ezután nem fogadták a köszönetemet, ugyanakkor ez a csoport mentette meg az életemet, mikor édesanyám meghalt. A próbákba tudtam menekülni. Közben játszottam a Művelődési Ház színjátszó együttesében is, *Aldo Nikolaj Hárman a padon című darabjában*.

Aztán apámhoz kerültem Kaposvárra, 18 és fél éves voltam. Azért mentem népművelés – könyvtár szakra, mert ott a képzés két és fél évig tartott, hogy ne legyek hosszú ideig teher számára. A szombathelyi főiskola gyengébb volt, mint egykori gimnáziumom. Viszont a diákok szellemi élete kiváló volt. Például alattam járt Nagy Gáspár – későbbi Kossuth-díjas költő, Térei Tibor évfolyamtársam a Katona József Színház- Vajna Pál, a Csiky Gergely Színház ügyvezető igazgatója lett, Wéhner Tibor művészettörténész... Viszont olyanok tanítottak mint Káldi János, a kiugrott pap, a Világító kapanyél című kötet szerzője, aki ki akart rúgni, mivel tudtára adtam, elegendem van a „szombathelyi szellemből”, mégsem sikerült neki.

Szombathelyen igazából az együttlét volt a fontos, az utolsó féléves gyakorlatot Szekszárdon végeztem. Ott szembesültem azzal a ténnyel, hogy senkinek sincs népművelés szakos végzettsége, s mivel nekem volt, elkezdtek gyűlölni érte. Aztán az is problémát okozott, hogy hosszú volt a hajam – akkor dacból levágattam kopaszra. Erre a főnökömet behívták a pártbizottságra és elkezdtek vele üvöltözni. Utasításba adták, hogy a Merő azonnal növesse meg a haját... Cseh Gábor festőművész barátommal, aki apámnál végzett Kaposváron, rendszeresen jártunk esténként sztriptíz bárba. Az innivalót biliárdozással kerestük. Ő kiválóan biliárdozott, én nem. Ezért én elkezdtem ügyetlenkedni valamelyik étteremben, persze mindig akadt kihívóm. Én ragaszkodtam a páros játszamához, s Gábort választottam. A tét négy láda sör volt. Mondanom sem kell, hogy állandóan nyertünk, utána átmentünk a bárba, ahol mindenki a vendégünk volt, hogy a sör fogyjon el. A táncosnők reklámot csináltak nekem, és 2 forintért simogathatták a kopasz fejem. Mikor 2000 forint volt a fizetés, 100 forintot kerestem esténként... Mindig is filmrendező akartam lenni, mert azt gondoltam, hogy a film legyőzi az időt, a film maradandó, nem gondoltam bele, teljesen mindegy, hogy az ember életében mi a maradandó, mi nem. Baka Pista elke-

rült Szegedre egyetemre, és ott is maradt. Ritkábban találkoztunk, bár sokszor jött Zalaegerszegre. Bemutattam a darabjait, még életében a „Háborús téli éjszakát”, és halála után a Korinthuszi menyasszonyt, a Yorick monológjait. Csináltunk egy kiállítást, Pataki Ferenc szegedi festőművésznék, Jimmi szervezte a színházban – ő tervezte a Korinthuszi menyasszony című kötetnek a borítóját. Barátaim megkérdezték tőle: nem akarod azt a képet a Bélának adni? Azt mondta: nem. Később megnézte a főpróbát és utána nekem adta azzal: „ez Pista világa”... Valahogy így zárult Baka Pista szála.

II.

A Megyei Művelődés Központok igazgatóinak volt egy továbbképzése Szekszárdon és a zalaegerszegi Művelődési Központ igazgatója Nyakas Gyula – volt ÁVH-s százados, bár akkor ezt nem tudtam – ott volt, és beetetett, hogy jöjjenek el Zalaegerszegre, ahol kapok egy pincészinházat, és fantasztikus munkafeltételek várnak. Elegem volt a sok piszkálódásból, és eljöttem, ekkor 1970-et írtunk.

Természetesen az ígéret ígéret maradt. De nem hagytam annyiban. A harmadik nap már volt színpadom, megkerestem régi színjátszókat: Németh Klárit, Bedő Sanyit, elmentem a Ságvári Gimnáziumba... A REFLEX nevet együtt találtuk ki Varga Csaba képzőművész barátommal.

Az igazgatómmal történt konfliktusok miatt, korábbi megállapodásunk ellenére, elvittek katonának, bár a szívem miatt le kellett volna szerelniük, de nem tették, mivel szükség volt rám, és a hadosztály kultúrunka-szervező tisztje mellé tettek, és beosztottak hadosztály-fotóriporternek.

Ez az „állás” segített túlélni a honvédséget. Meg az, hogy a katonaság alatt a Reflex tovább működött. Volt egy katonai és egy civil Reflex. Kiengedtek próbálni, és még a katonákat is kihozhattam a laktanyából. A 71-es Ki, Mit, Tud? -on a katonák és a civilek egymás ellen versenyeztek. A Reflex katona fele jutott tovább a televízióba Szabó Lőrinc

Testvérsiratók-jával. A Reflex egy nagyon fontos állomása volt életemnek, számtalan hazai és nemzetközi díjat kaptunk előadásainkért.

A katonaság után az irodalmi kapcsolataim miatt a III/III-asok gyorsan megtaláltak. Bejöttek a Megyei Művelődési Központba, és igazgatói „engedély után” elvittek Balatonfüredre. Egy szállodában várt egy elvtárs Budapestről és kérdezgetett. Másik alkalommal az utcáról vittek el egy város környéki borospincébe, és szabályosan valáltak és itattak. Nem volt mit mondanom. Zalaszentgróton rendeztük az amatőr világszövetség továbbképző táborát, és egyszer csak szól Vattay Dénes igazgató, Béla várnak. Ott állt egy elvtárs az itteni III/III-ból, és elvitt egy lefüggönyözött Volgával valamerre, majd megálltunk, és át kellett ülnöm egy másik autóba. Átültem és vittek – szintén nem tudom merre –, egy kocsmá előtt megálltak és mondták, menjek be. Bementem, mindenféle alakok voltak ott, a kocsmáros megszólal: Merő elvtárs, ott várják, és mutat egy ajtóra. Belépek, egy rosszarcú pacák vár és bemutatkozik, valamilyen alezredes Budapestről és azt kérdezte, hogy volt az, amikor a Georg Malvius, az Amatőr Világszövetség főtitkára ezt meg ezt mondta. Nem tudom, feleltem, én részeg voltam. Rólam mindent tudott, tehát valaki jelentett a köreimből. Ugyanez történt, amikor hazajöttünk a Reflexszel a svájci fesztiválról. A színjátszóim vitték haza a bőröndjeimet, engem meg egy fekete Volga vitt el, és furcsa figurák vallattak, hogy mit csináltunk Svájcban. Később Ruszt elmondta, hogyan jöhetnek rá, ha lehallgatnak. Én felhívom telefonon, beszélgetünk, majd ő leteszi a kagylót, de én ne tegyem le, és ha van még egy kattanás, akkor lehallgatnak...

Ascher Tamás egyszer, mikor együtt zsűriztünk, azt mondta, hogy nem jó, ha egy profi rendező amatőröket rendez. Nem értette meg, hogy a profi színházban én akkoriban nem találtam azt a mentalitást, ami számomra nélkülözhetetlen. Ruszt is azt nyilatkozta, hogy a Reflex egy magatartás,

egy mentalitás volt. A színház egy gyár, és engem ez a része nem érdekel. Ebben az időben indult el az amatőrmozgalom lefejezése. Pál Isti átkerült Pécsre, aztán Szegedre, és Szolnokon tönkrement a vezetésben. Zsámbékiék a Lengyel Pali Miskolci Manézsát egy az egyben leszerződötték Kaposvárra. Ennek oka az volt, hogy nem volt igazi magyar avantgard. Moholy Nagyéknak és Palasovszky Ödönnek voltak ezen a téren rövid kísérletei.

A magyar avantgard valójában a Ruszt-féle Egyetemi Színpadon kezdődött, és csak azok vitték tovább, akik annak hatása alá kerültek. A 60-as 70-es évek amatőr színjátszása volt a magyar avantgard...

Kováts Flóriánnal álltam a Megyei Művelődési Központ színpadán, és Pozsgai elvtárs – csak mi nem tudtunk róla-, Kanizsáról jött át, felnézett a zsinórpadrásra, és azt mondta: „ez jobb mint a miskolci, lesz színház Zalaegerszegen”.

Honnan merült fel, hogy színház legyen Zalaegerszegen?

Így utólag az az érzésem, hogy az elvtársak azt gondolták, a színházi életet ki kell venni a Reflex és a Merő kezéből, és „normális”, ha tetszik, hivatásos mederbe kell terelni. Később Bógel József, a Művelődési Minisztérium Színházi Osztályának „szürke eminenciása” mesélte, hogy amikor Malonyay Dezsővel, a Művelődési Minisztérium főosztályvezetőjével eljöttek Zalaegerszегre, és beszéltek Újvári Sándorral, a Megyei Tanács elnökével, Koplár Lajossal, a helyettesével és Varga Gyulával, az MSZMP Megyei Bizottságának első titkárával a színházalapításról, Malonyay Dezső körbenézett és megkérdezte, Merő Béla hol van? Erre azt mondták, Merő elvtárs, nem jó elvtárs. De itt rajta kívül – folytatta – senki nem ért a színházhoz, ha öt percen belül nincs itt, nem lesz színház Zalaegerszegen. Akkor a Megyei Művelődési Központ megbízott igazgatója voltam. Csöngött a telefon, azonnal menjek. Bejártuk az épületet, közben a Bógel Jóska-val lemaradtunk és beszélgettünk. Kiderült, hogy Székely Gábort vagy Zsámbéki Gábort

akarták Zalaegerszегre hozni. Azon gondoltam, ki lenne jó színházalapítónak?

Ekkor ötlött eszembe Ruszt József neve. Jóska 1977-ben meghívott Kecskemétre. El is mentem, jót beszélgettünk, majd eljöttem és írtam neki egy levelet, hogy egy produkcióra elmegyek, és akkor kiderül, hogy én megfelelek-e számukra, illetve a színház megfelel-e számomra.

Jóska halálosan megsértődött, mert nem mondtam igent. Feldobtam Bógelnek, mi lenne, ha Ruszt lenne az igazgató. Nem is rossz, mondta. Malonyaynak is nagyon megtetszett a javaslatom. Sokáig nem történt semmi, de az épület átépítése elindult. Egyszer azt kérdezte Kustos Lajos, Zalaegerszeg tanácselnöke: Béla, mit tehetnék én a színház érdekében? Mi lenne, ha a Rusztot meghívnánk Egervárra rendezni, kérdeztem? Jó ötlet - szervezd meg. Ekkor elkezdtem hívni Jóska-t, de mikor megtudta, hogy én keresem, nem vette fel a telefont. Beültem a Skoda 105-ösömbé, és elmentem Szegedre. A Kis Színházban próbált, el akart tűnni, de mondtam neki, hogy nem én akarok jönni rendezni hozzá, hanem őt hívom hozzánk rendezni. Leültünk és beszélgettünk, majd eltűnt, 10-15 perc múlva visszajött, és azt mondta: Csikós Attila díszlettervezővel ekkor és ekkor jövünk Zalaegerszегre. A Tanácson az adott napon 12 órára vártuk őket, természetesen este érkeztek meg, kissé spiccesen. Kustos csak annyit mondott, „hát a művészek ilyenek”. Ettünk egy kicsit, ittunk egy kicsit, aztán átmentünk az épülő színházba. Jóska-nak tetszett az épület, és a Kustos Lajost is rokonszenvesnek tartotta. Másnap megnéztük az újonnan épült Városi Művelődési Központot és a Móricz Művelődési Házat, amelyet színházi stúdióvá építettünk át a Reflex Színpad számára. Aztán megállapodtunk, hogy rendez az Egervári Estéken. Jóska nem sokkal később felhívott telefonon: „Béla 2 órán belül választ kérek. Azt találtam ki, hogy legyen elő évad, a Városi Művelődési Központban próbálunk, nem kell még épület, csak meg kell oldani a színház lakhatását, és akkor jövök.” Bementem

Baka Pistával

Kovács Lajoshoz, a Megyei Tanács Művelődési Osztályvezetőjéhez, elmondtam, mi van. Elrohant a pártbizottságra, egy órán belül elintézte az ügyet, mindenki rábólintott. Visszajött és azt mondta: „Béla, ülj be a kocsidba, és menj le Szegedre, ne telefonálj, mert azt lehallgatják.” Elutaztam és elindultak a tárgyalások két szinten, a fenntartóin (pártbizottság) és a szervezőin, ami a mi hétköznapijainkat jelentette. Jött Menczel Robi díszlettervező, Böhm György dramaturg, és így együtt bele tudtunk szólni az átépítésbe, és rengeteg hasznos dolgot megvalósíthatunk.

Nagyon furcsa volt a helyzet, mert a Tornynos Csaba, a szakszervezet Kulturális Osztályának vezetője képviselte azt az intézményt, aminek én voltam az igazgatója, én pedig a színházat. Kovács Flóri hirtelen előjött azzal a javaslatával, hogy döntsék el, ki csinál jobb színházat: Ruszt vagy ő. Mögötte állt a pártbizottság, Karvalits Ferenc első titkárral az élen.

Közben a Jóska csipkeházi lakásában szerveződött a színház, megjött a Bischof Sanyi és lassan a többiek is.

Március 1-jén, a Megyei Tanácson értekezletet hívtak össze, amelynek feladata a színházvezető személyének eldöntése volt. Én Bíró László közművelődési csoportvezető szobájában vártam az eredményt. Jó 2 óra

tárgyalás után kijött a Jóska, kezében barna cukros papírzacskóval és azt mondja: „Én vagyok az igazgató, itt a bélyegző”. A pártbizottság Flórit támogatta, de a Kovács Lajosnak volt jogosítványa a színházigazgató kinevezéséhez. Megtette, másnap felmondott, és elment Szombathelyre a Tanítóképző igazgatóhelyettesének. Jóska azt mondta: „Most írjuk alá egymás személyiét.” Aláírtuk és lebélyegeztük, állandó színház címmel. Kimentünk és beültünk Koplár autójába, és elmentünk Szegedre, egyenesen be a klubba. A színészek és a műszak ott vártak ránk. A Jóska szerződtette a színészeket, én meg a műszakot.

Még a nyáron, amikor a Jóska elkezdte a próbákat Egerváron, jött az értesítés, mégsem ő lesz az igazgató, hanem valaki más. Annyi lehetőséget adtak, hogy a Jóska két ember közül választhatott. Én a Varga Zolit javasoltam... A Jóska egyetértett velem, így Varga Zoltán lett a színház első igazgatója. A nézőtéren pedig, a próbák alatt feltűnt egy fiatalember, aki sűrűn jegyzetelt, s akit aztán később pártbizottsági utasításra fel kellett vennünk...

Folytatás a következő számban

Minden folyóirat számára fontos a bemutatkozás szakmai fórumokon, a szakmai szervezetek előtt. Így Pék Pál és a korabeli Pannon Tükör is nagyon készült az Írószövetségi eseményre 1998-ban, ami láthatóan (olvashatóan!) jól sikerült. Nagy Gáspár, a költő-barát két levelét idézzük, egyik a bemutató előtt, a másik utána íródott.

1998, április

Kedves Pali!

Köszönöm leveledet. Ha élek, ott leszek április 29-én a Pannon Tükör estjén az Írószövetségben. S valamit fölolvassok vagy szólok néhány szót zalai „kötődésemről”.

Amúgy majdnem élősóban kerestelek 30-án hétfőn, ugyanis Kanizsán jártam, de szomorú ügyben: 89 éves nagynénit temettük. Este már jöttünk is vissza a családdal. Hát ez is megtörtént, most aztán az egyedül maradt, 68 éves lányáért aggódhatunk, aki valóban súlyos beteg.

Verseid – legjobb tudásom szerint – a májusi számba vannak tervezve; [...], de egész biztosan csak a jövő hét közepe táján derül ki. Természetes azon leszünk, hogy az ígért blokk együtt jelenjen meg.

ölel: n. gazsi

Kedves Pali !
 = =
 Köszönöm leveledet. Ha élek, ott leszek ápr. 29-én a Pannon Tükör estjén az Írószövetségben. S valamit fölolvassok vagy szólok néhány szót zalai „kötődésemről”.
 Amúgy majdnem élősóban kerestelek 30-án hétfőn, ugyanis Kanizsán jártam, de szomorú ügyben: 89 éves nagynénit temettük. Este már jöttünk is vissza a családdal. Hát ez is megtörtént, most aztán az egyedül maradt, 68 éves lányáért aggódhatunk, aki valóban súlyos beteg.
 Verseid – legjobb tudásom szerint – a májusi számba vannak tervezve; [...] de egész biztosan csak a jövő hét közepe táján derül ki. Természetes azon leszünk, hogy az ígért blokk együtt jelenjen meg.
 ölel: n. gazsi

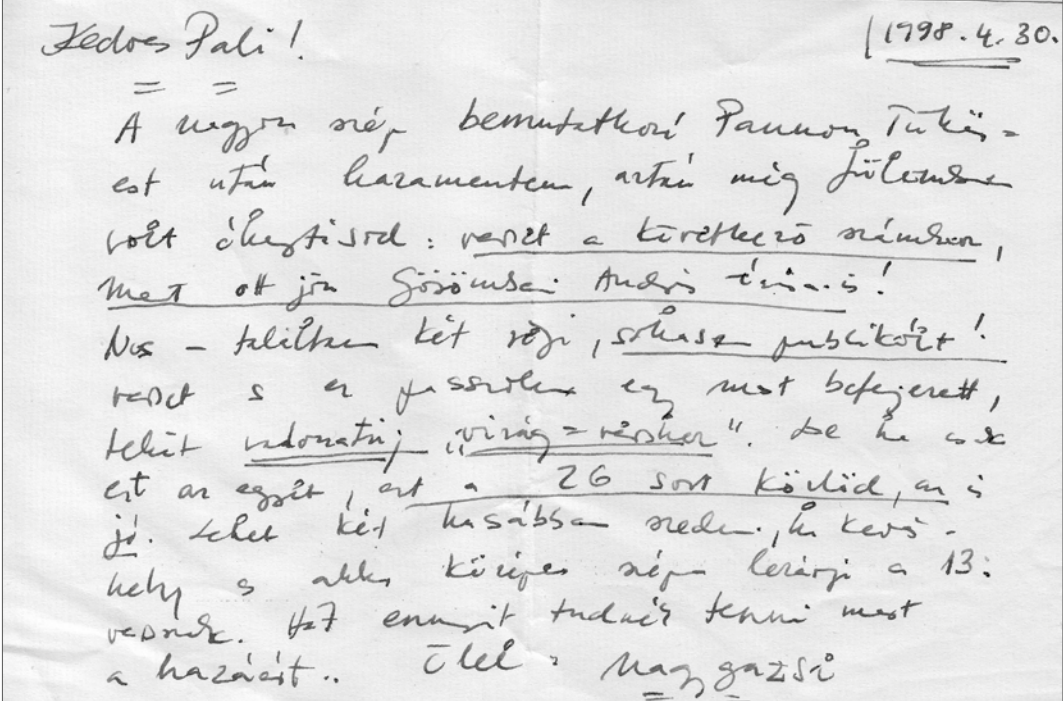
1998. 4. 30.

Kedves Pali!

A nagyon szép bemutatkozó Pannon Tükör-est után hazamentem, aztán még fülemben volt óhajtásod: verset a következő számban, mert ott jön Görömbei András írása is!

Nos – találtam két régi, sohasem publikált! verset s ez passzolna egy most befejezett, tehát vado-
natújj „virág = vershez”. De ha csak ezt az egyet, ezt a 26 sort közlöd, az is jó. Lehet két hasámban
szedni, ha kevés a hely s akkor középen szépen lezárja a 13. versszak. Hát ennyit tudnék most
tenni a hazáért...

ölel: n. gazsi

Kedves Pali! (1998.4.30.)
= =
A nagyon szép bemutatkozó Pannon Tükör-
est után hazamentem, aztán még fülemben
volt óhajtásod: verset a következő számban,
mert ott jön Görömbei András írása is!
Nos – találtam két régi, sohasem publikált!
verset s ez passzolna egy most befejezett,
tehát vadonatújj „virág = vershez”. De ha csak
ezt az egyet, ezt a 26 sort közlöd, az is
jó. Lehet két hasámban szedni, ha kevés-
hely s akkor középen szépen lezárja a 13.
versszak. Hát ennyit tudnék most
tenni a hazáért.. ölel: Nagy Gáspár

A Pannon Tükör 1998/3. számában megjelentek Nagy Gáspártól a *Nyári menetrend-változások, Biztatgatók, Hajnalka* című versek (a Hajnalka két hasámban) és Görömbei András (a kiváló irodalomtörténész, az írás megjelenésekor a Hitel szerkesztője) tanulmánya: A TÖRTÉNELEMMEL ELJEGYZVE. Néhány szó Nagy Gáspár költészetéről címmel. A lapszám előkereshető a pannontukor.hu archívumából, érdemes újraolvasni.

Üdvözlettel a levelesláda nyitogatója,
Kardos Ferenc

Pannon Pódium München

▶ November utolsó hétvégéjén igazi kultúrzsongás volt a Münchener Magyar Katolikus Egyházközség nagytermében. Ezen a hétvégén startolt el a Pannon Pódium müncheni rendezvénye, melyet Spiller Krisztina a magyar közösségekkel való kapcsolattartásért felelős konzul és Merka János plébános nyitott meg.

▶ November 24-én, szombaton, Pusztai Virág grafikusművész könyvillusztrációiból nyílt kiállítás Könyvlapok lakói címmel, majd azt követően az algyői Móra Ferenc Népszínház Pár-kapcsolatok c. produkcióját láthatta a közönség. A Pár-kapcsolatok valójában három Aldo Nicolaj egyfelvonásost fűzött össze egy előadássá. Ezek az abszurd vígjátékok a Férfi és a Nő kapcsolatát feszegetik.

▶ November 25-én, vasárnap, Bene Zoltán szerkesztőnk, rovatvezetőnk, Fehér Klára-díjas író, a Szeged folyóirat főszerkesztője volt a vendég, akinek Az érdeemes, nemes Rózsasándor kalandjai című pikareszk regényét mutattuk be. Az idei évben az Év könyve díját nyerte el a Tisza-parti városban.

▶ A nagy sikerre való tekintettel, a Pannon Tükör szerkesztősége úgy döntött, hogy januárban ismét Pannon Pódiumot szervez a bajor fővárosban. Ennek jegyében január 23. és 30. között Vörös István szerkesztőnk rovatvezetőnk, József Attila-díjas író, költő, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK tanára vendégeskedett Münchenben. A szerzőnek öt helyszínre szerveztünk könyvbemutatót (Ludwig Maximilian Universität, Hétfégi Magyar Iskola München, Münchener Magyar Katolikus Egyházközség, erdingi magyar közösség, Szent László Katolikus Misszió Augsburg). Az irodalmi délutánokon és estéken főként a Lackfi Jánossal közösen jegyzett kötetekre (Apám kakasa, Szilágyi Örsébet e-mailjét megírta, Csavard fel a szöveget), valamint a nemrég megjelent – és müncheni vonatkozású – Thomas Mann kabátja c. regényre fókuszáltunk.

A magyar széppróza napja Zalaegerszegen

▶ Az elsőként meghirdetett A magyar széppróza napját országosan ünnepelhette az olvasni szerető közönség februárban. A sokszínű programsorozat része volt Vörös István rovatvezetőnk könyvbemutatója Zalaegerszegen. Thomas Mann kabátja című regényéről a szerzővel Bubits Tünde főszerkesztő beszélgetett a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. Következő nap a lendvai iskolások kérdezhették a költőt, írókat az irodalomról, költészetéről, prózáról.

Lapbemutató Budapesten

▶ A korábban Zalaegerszegen bemutatott első lapszámunkat Budapesten is megismerhették az RS9 Színházba látogatók február 18-án. Braun Barna munkatársunk darabjának előadása előtt szerzőink: Acsai Roland és Kindlinger Péter olvasták fel a lapszámban közölt írásukat, majd a szerkesztők: Bubits Tünde főszerkesztő, Nagygyéci Kovács József főszerkesztő-helyettes és Vörös István rovatvezető mutatták be az aktuális lapszámot. Közben Bene Zoltán rovatvezetőnknek szurkolhattunk, aki a Petőfi Irodalmi Múzeumban nívós mezőnyben versenyzett A magyar széppróza napja alkalmából. Dobogós helyezéséhez gratulálunk!

PANNON TÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Farkas Ferenc: Műteremben

Ezt a számat Lukács Zoltán fotóival illusztráltuk.

Szerzőink

Ádám Tamás (1954; Balassagyarmat) költő, újságíró
Bíró József (1951; Budapest) író, költő, képzőművész
Botár Attila (1944; Veszprém) költő, kritikus
Byron, George (1788-1824) angol költő
Csák Gyöngyi (1950; Budapest) író, költő
Döme Barbara (1973; Debrecen) író, újságíró
Egressy Zoltán (1967; Budapest) író, költő, műfordító
Erdei Lilla (1987; Szeged) író
Falcsik Mari (1956; Budapest) költő, műfordító
Farkas Gábor (1977; Miskolc) költő, kritikus
Farkas Wellmann Éva (1979; Békéscsaba) költő
Feledy Balázs (1947; Budapest) művészettörténész
Fellinger Károly (1963; Pozsony) költő
Foki Ibolya (1959; Zalaegerszeg) történész
Gellérfi Bence (1991; Szeged) író, újságíró
Haklik Norbert (1976; Brno, Csehország) író, műfordító
Horkay Hörcher Ferenc (1964; Budapest) költő, filozófus, egyetemi tanár
Juhász Róbert (1980; Zalaegerszeg) író
Kardos Ferenc (1964; Nagykanizsa) író
Kostyál László (1962; Zalaegerszeg) művészettörténész
Merő Béla (1948; Zalaegerszeg) színházi rendező
Móré Tünde (1987; Budapest) irodalomtörténész, kritikus
Nagy Imre (1940; Pécs) irodalomtörténész, egyetemi tanár
Riersch Zoltán (1948; Nagykanizsa) író, költő, újságíró
Sándor Zoltán (1973; Szabadka) író
Sopsit Árpád (1952; Budapest) színház- és filmrendező
Szabó T. Anna (1972; Budapest) író, költő, műfordító
Tóth László (1982; Zalaegerszeg) zongoraművész
Turbuly Lilla (1965; Budapest) író, kritikus
Vörös István (1964; Budapest) író, költő

Horváth L. Adrián: Szédület